

Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Stratégiai Program 2021-2027

2021. április 26.

Készítette:

A Geolin Bt részéről

Dr. Bujdosó Zoltán

Dorogi Zoltán

Dr. Gyurkó Ádám

Dr. Patkós Csaba

Dr. Radics Zsolt

a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársainak közreműködésével.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés – A tervezési folyamat eljárásainak, a tervezés tárgykörének és körülményeinek leírása.....	4
2. Hajdú-Bihar megye célrendszere 2021-2027	7
2.1. A célrendszer összefoglaló bemutatása.....	8
2.2. Stratégiai célok.....	12
2.3. A célok viszonyrendszerének bemutatása	23
3. A prioritások azonosítása, eredményességi kritériumai és közreműködői	33
3.1. 1. prioritás: Fenntartható környezet.....	37
3.2. 2. prioritás: Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében	48
3.3. 3. prioritás: A megye gazdaságának komplex fejlesztése	60
3.4. 4. prioritás: Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében	76
3.5. 5. prioritás: Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom	88
3.6. 6. prioritás: Egészséges és gondoskodó társadalom.....	98
3.7. 7. prioritás: Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén.....	109
3.8. 8. prioritás: Élhető vidék – élhető települések	118
4. A tervezéskísérő eljárások.....	126
4.1. Előzmények, a területi hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata.....	128
4.2. A területi hatásvizsgálat eredményei röviden.....	128
4.3. A területi hatásvizsgálatban megfogalmazott javaslatok a társadalmi, gazdasági és környezeti szempontú intézkedésekre	130
5. A végrehajtásában közreműködő szervezetek közti munkamegosztás, együttműködés és információcsere meghatározása, az érdekvérvényesítés rendszere	133
5.1. A végrehajtásban közreműködő üzleti és civil szervezetek bevonásának módja, a Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat Partnerségi Programja.....	133
5.2. A megvalósítást és a program monitoringozását meghatározó folyamatok jogszabályi keretei	139
5.3. A végrehajtásban közreműködő szervezetek együttműködésének formális keretei, felelősségei, kompetenciái.....	141
5.4. Fenntartható városfejlesztés, város-vidék partnerség Hajdú-Bihar megyében	143
5.5. A komplex programmal fejlesztendő járások helye és szerepe Hajdú-Bihar megye fejlesztéseiben.....	148

6. A végrehajtás és a finanszírozás intézményi és eljárásrendi rendszerének átfogó bemutatása	151
6.1. A jelenlegi irányítási struktúra bemutatása, tapasztalatok összegzése.....	151
6.2. A 2021-2027 közötti programozási időszak végrehajtásra és finanszírozásra vonatkozó intézményi és eljárásrendje	152
7. Monitoring és értékelési terv	154
7.1. Hajdú-Bihar megye monitoring és értékelési tervének szakmai és jogszabályi megalapozottsága	154
7.2. Hajdú-Bihar megye monitoring és értékelési rendszere, indikátorai	155

1. Bevezetés – A tervezési folyamat eljárásainak, a tervezés tárgykörének és körülményeinek leírása

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat területfejlesztési feladatai között meghatározó a megyei területfejlesztési koncepció és az arra támaszkodó program elkészítése, amelyek a megye 2030-ig szóló céljait foglalják össze, illetve igazítja az aktuális 2021-2027 közötti területfejlesztési ciklushoz. Ennek megfelelően 2013-ban elkészült a megye területfejlesztési koncepciója, amelyet a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 386/2013 (XI.29) sz. MÖK határozatával fogadott el. A koncepció időtávja az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz hasonlóan kettős, egyrészt a jövőkép és az azt alátámasztó kiemelt célok esetében 2030-ig tart az időbeli hatály, másrészt az átfogó és stratégiai célok tekintetében, az Európai Unió fejlesztési ciklushoz igazodva 2014-20 közti időszakra vázolta fel a megye fejlesztésének kereteit. Ez utóbbi miatt szükségessé vált a koncepció felülvizsgálata, részbeni módosítása. Ezt a módosítást a Hajdú-Bihar megye Közgyűlése által 2020. novemberében jóváhagyott módosított területfejlesztési koncepció testesíti meg.

A területfejlesztési stratégiai program olyan középtávú cselekvési terv, amely az adott térség fejlesztési koncepciójában kijelölt célkitűzések és a javasolt fejlesztési stratégia alapján részletesen ismerteti a fejlesztési prioritásokat, meghatározza a prioritások keretében végrehajtandó konkrét beavatkozásokat, esetleg intézkedéseket és áttekinti a megvalósítás keret- és feltételrendszerét.

Jelen dokumentum Hajdú-Bihar megye területfejlesztési programjának stratégiai programrésze, eredménye annak a munkának, melynek során kidolgozásra kerülnek a megye területfejlesztésének alapjául szolgáló dokumentumok, a fejlesztési koncepció, a stratégiai és az operatív program.

A programozással kapcsolatos szakmai feladatokat a Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat megbízásából a Geolin Bt. végzi, szorosan egyeztetve a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársaival, a megye szakembereivel, a Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály szakmai útmutatásának, valamint a rendelkezésre álló európai uniós és hazai fejlesztési dokumentumok és stratégiák figyelembevételével.

A felülvizsgálat részeként szükséges tehát egy új az Európai Unió (hétéves regionális politikai célok és eszközök) és az ahhoz kapcsolódó hazai keretek (Partnerségi Megállapodás és Operatív Programok, intézményi keretek esetleges változása) megváltozásához igazodó program elkészítése is. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy ez utóbbiak (pl.: hazai keretrendszer) kialakítása és az ehhez kapcsolódó eszközökre vonatkozó dokumentumok társadalmasítása is még csak 2020 októberének végén kezdődött, még a célok megvalósulását segítő forrásokért felelős intézményrendserről és eljárásrendekről szóló rendeletek nem jelentek meg. Ezért a módosított területfejlesztési koncepcióra támaszkodó területfejlesztési program jelen formájában még csak a legfőbb beavatkozások felvázolását, bemutatását teheti meg, az azokhoz kapcsolódó intézményi eljárásrendek esetében még pontos meghatározásokat nem

tartalmaz, így csak a magasabb szintű jogszabályok és eljárásrendek megjelenésének függvényében fog teljessé válni.

Jelen dokumentum tehát Hajdú-Bihar megye területfejlesztési Stratégiai Programja, amely keretbe foglalja a megye 2021-2027 tartó fejlesztésének rendszerét.

A stratégiaalkotás előkészítését a megye gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának feltérképezése jelentette, amely során a 2012/2013-ban készült helyzetfeltáró és elemző munkarészeit újították meg a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat és a Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. munkatársai. Ezen feltáró-elemző dokumentumot a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 56/2020. (X. 2.) számú határozatával fogadta el a további tervezés alapjául és a társadalmasításra alkalmas dokumentumként.

A koncepció-alkotás következő lépését a javaslattevő fázis felülvizsgálata jelentette, melynek során a megye jövőképe és a legkedvezőbb fejlesztési irányok kerülnek meghatározásra. Jelen program azzal a céllal készült, hogy a Koncepcióban kijelölt főbb fejlesztési irányokat kibontsa, ezzel alapot teremtve a 2021-2027 közötti Európai Unió tervezési és költségvetési időszak operatív programjaihoz való kapcsolódásra.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program Stratégiai és Operatív munkarészeinek elkészítése is a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. A koncepció készítői figyelembe vették a kormányzati szervek segédleteit, útmutatóit és a partnerségi terv eddigi végrehajtása során visszajelzéseket küldő szereplők javaslatait.

A stratégiai program több részből áll össze. Először összegezzük a követendő stratégia legfontosabb irányait, és a célpiramisra támaszkodva bemutatjuk az általunk irányadónak tekintett stratégiai célokat, majd röviden vázoljuk a nyolc lehetséges fejlesztési prioritás legfontosabb jellemvonásait. Az egyes fejlesztési prioritásokon belüli konkrét intézkedések részletes tartalmának meghatározására az operatív program keretében kerül sor.

Külön fejezetet szántunk a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet által lehatárolt fejlettségi jellemzők alapján négy járásra, azok komplex programmal történő fejlesztésének bemutatására (a Nyíradonyi-, a Derecskei-, Püspökladányi- és a Berettyóújfalui járás). Ezen járások fejlesztése a kohézióra való képesség megteremtésére, a készségek szintjének emelésére kell, hogy koncentráljon elsősorban, ezzel is elősegítve, hogy a környezetükben elkezdődött fejlődési folyamatokba képesek legyenek bekapcsolódni, s azok hatásainak felhasználásával fejlődni. Így a fejlesztések egyszerre kell, hogy koncentráljanak a versenyképes technológia elemeinek befogadására képes közeg kialakítására és az alapvető készségek fejlesztésére. Ennek megfelelően az egyes beavatkozások tervezésekor és a fejlesztések megvalósításakor különös figyelmet kell/kellett fordítani az elmaradott térségek felzárkóztatására, s a megye többi területén beindult folyamatokhoz való kapcsolódásra.

A program utolsó részében igyekszünk bemutatni mindazon kereteket, amelyek a program megvalósítási szempontjából létfontosságúnak tekinthetők.

A stratégiai program alapvetően önálló dokumentumnak tekinthető, amelynek megfelelő alapokra kell támaszkodnia, mivel a prioritások megértése csak így lehetséges. Ezzel magyarázható, hogy mint általában a stratégiai program tartalmazza a fejlesztési koncepció célmeghatározási részének legfontosabb megállapításait.

2. Hajdú-Bihar megye célrendszere 2021-2027

Hajdú-Bihar megye jövőképét a megye 2030-ig tartó időszakra vonatkozó Területfejlesztési Konceptiója fogalmazta meg, mely dokumentum meghatározta az időszak fejlesztései során figyelembe veendő horizontális elveit és céljait is. A megye horizontális elveinek figyelembe vétele elengedhetetlen Hajdú-Bihar megye 2021-2027-es időszakban meghatározott célrendszerének teljesüléséhez. A horizontális célok túlmutatnak a horizontális elveken és konkrétabbak, hiszen a célállapothoz mérhető célérték is meghatározásra kerül. Ezek teljesülését a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés legalább háromévenként ellenőrzi a részére a vonatkozó operatív program közreműködő szervezete(i) által átadott, valamint a Központi Statisztikai Hivataltól bekért adatok alapján.

Hajdú-Bihar megye 2030-ig tartó területfejlesztési célrendszerének kialakítását a megye területfejlesztési koncepciójában bemutatott pozitív és negatív adottságainak és lehetőségeinek maximális figyelembe vétele mellett befolyásolta számos kapcsolódó európai uniós és hazai tervezési dokumentum és a Pénzügyminisztérium iránymutatásai, továbbá a tervezés egyes stádiumaiban eddig lefolytatott társadalmi egyeztetés során beszerzett számos előremutató vélemény, észrevétel, javaslat.

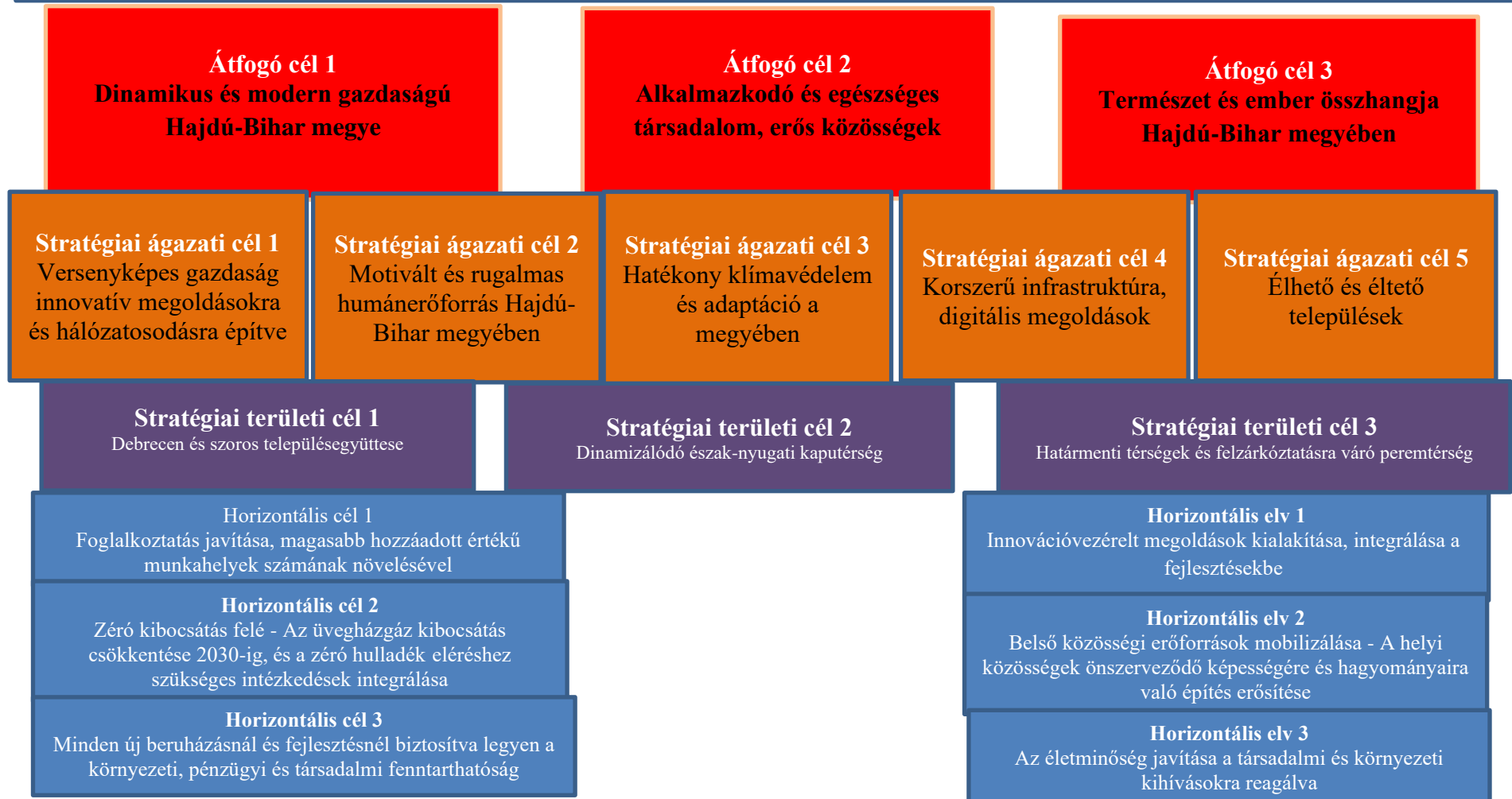
Hajdú-Bihar megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó stratégiai céljai két aspektusból kerültek meghatározásra annak érdekében, hogy mind a különböző tématerületek és ágazatok célirányos fejlesztései, mind a megye területi tagozódásának megfelelő speciális igényekre alapozott fejlesztések markánsan kiemelésre kerülhessenek. Az így meghatározott ágazati és a területi célok a Területfejlesztési Konceptióban kerültek meghatározásra és részletesebb kifejtésre.

A Hajdú-Bihar megye 2021-2027 fejlesztési időszakra vonatkozó célrendszerét az alábbi ábra mutatja:

2.1. A célrendszer összefoglaló bemutatása

Hajdú-Bihar megye 2030 jövőképe

Hajdú-Bihar a Kárpát-medence újra-szervesülő területi folyamataiban megerősödött térségi szerepével, – Debrecen növekvő regionális szerepére támaszkodva – egy dinamikus és modern, magas hozzáadott értékű gazdasággal és fejlett innovációs ökoszisztémával rendelkező, társadalma és környezete irányában felelős, tudatos tervezésen alapuló jövőálló megye, mely elhivatott természeti- és kulturális értékeinek megőrzésében, fenntartható hasznosításában, egyben nyitott a kreatív és innovatív kezdeményezésekre, amellyel lakosai számára minőségi, élhető környezetet és felelős közösséget biztosít.

Az átfogó célok foglalják össze azokat a fontos fejlesztési irányokat, amelyek alapján Hajdú-Bihar megye igyekszik a jövőképpen megfogalmazott állapotnak a jelenlegi helyzet figyelembevételével történő, minél teljesebb elérésére a 2030-ig tartó időszakban.

Átfogó cél 1 (Á1)

Hajdú-Bihar megye hagyományos és dinamikusán fejlődő új ágazataira, meglévő magasszintű tudásbázisára alapozott, valamint széleskörű nemzetközi kapcsolatrendszerre építő gazdaságfejlesztés, mellyel makroregionális innovációs és a tudásközponttá válik, hozzájárulva a megye fenntartható növekedéséhez

Hajdú-Bihar megye gazdasága hagyományosan a mezőgazdaságra és az élelmiszeriparra épült. Ez a terület a jövőben is erőteljesen megjelenik majd a megye gazdasági szerkezetében. A mezőgazdaság számára előnyös természeti adottságok magas hozzáadott értékű, nemzetközileg is versenyképes, egészséges élelmiszerek előállítását teszik lehetővé, amelyet a megfelelő kutatásfejlesztés támogat.

Ugyanakkor az elmúlt évek gazdasági fejlesztései és új beruházásai a szintén hagyományosan jelen lévő gyógyszeripar megerősödését és új ágazatok (közlekedési gépgyártáshoz, kiemelten az autóiparhoz kapcsolódó ágazatok) megjelenését is magukkal hozták.

A megye gazdasága és kutatás-fejlesztése erősen Debrecen központú, a város Kelet-Magyarországon meghatározó szerepet tölt be ezeken a területeken. Ezt a regionális pozíciót meg kell erősíteni, nemzetközi szinten is fokozni, a Kárpát-medence keleti területeinek gazdasági központtá válásával. Ez a kisugárzó hatás növelésével, új város-vidék kapcsolatokra építve a megye településeit intenzívebben bekapcsolja a gazdasági vérkeringésbe. Gazdasági és innovációs területeken a határmenti térség földrajzi, geopolitikai előnyeire alapozva, az országhatárokon átnyúló kapcsolatokra támaszkodva fejlődik a megye versenyképes termelése, ezáltal növelve a foglalkoztatást.

A dinamikus és modern gazdaság részét jelentik egyrészt a hagyományos gazdaságélénkítési eszközök (a kis- és középvállalkozók ösztönzése K+F+I tevékenységre és a vállalkozások általános élénkítése ipari parkok fejlesztésével, befektetők vonzásának növelése) mellett a hálózatosodás elősegítése, a klaszteresedési folyamat erősítése. Különösen nagy hangsúlyt kell helyezni a körforgásos gazdaság dinamizálására, a kék és zöld gazdaság fejlesztésére.

Átfogó cél 2 (Á2)

Hatékony és fenntartható szolgáltatások és közigazgatási funkciók erősítése a megye társadalmának életminőségének, képzettségi szintjének, összetartozásának erősítése érdekében

Hajdú-Bihar megye társadalmi és gazdasági térszerkezetének két sajátossága, hogy a megye központjának hatóereje egyszerre jóval túlterjeszkedik a megye határain, ugyanakkor több esetben térszervező funkcióit csak részben képes egységes rendszerben ellátni a megye minden települése felé.

Ennek fő oka, hogy a Debrecen – különösképp elmúlt húsz éves – fejlődése során egy olyan regionális rendszer központjaként határozza meg magát a globalizálódó társadalmi-gazdasági térben, amely képes a nemzetközi hálózatokba való bekapcsolódásra, képes a globális társadalmi-gazdasági kihívásokra – gyorsan és rugalmasan – reagálni, s képes a nemzetközi rendszerek igényeihez is igazodva, megőrizve sajátosságait megfelelő életminőséget és környezetet biztosítani a lakosság és a vállalkozások számára. Ugyanakkor az ezen sajátosságait támogató feltételeket is folyamatosan korszerűsíteni szükséges. Ennek során pedig figyelemmel kell lenni arra, hogy a megyeszékhely nem maradhat egy elszigetelt térben a tőle el-/lemaradó vonzáskörzete mellett.

Az emberi életminőség javításának egyik alapfeltétele és egyben a fenntartható gazdasági és szociális fejlődés meghatározó tényezője a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása. Az életminőség javulásában az Európai Unió szinthez való felzárkózást kell elérni, ezzel együtt az egyes területek közötti kohéziót erősíteni.

Ezért átfogó célként kell kezelni a jövőkép elérése érdekében, hogy a közigazgatási és (köz)szolgáltatási rendszerek, a társadalmi élet kereteinek korszerűsítésével vagy újak létrehozásával a megye társadalmi életminősége mindenképpen javuljon. Ennek elemeiként az egészségügyi viszonyok és életkilátások erősítését, a képzettségi szint és a tanulási készségek, valamint a társadalmi összetartozást segítő készségek javítását kell előtérbe helyezni. Ezen elemek figyelembe vételével olyan beavatkozások fogalmazhatók meg, amelyek a települési és társadalmi rendszer minden szintjén, az adott szint lehetőségeinek megfelelően, a képességek figyelembe vételével érnek el előrelépést.

Átfogó cél 3 (Á3)

A megye adottságaira építve a társadalom és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése és megőrzése 2030-ig a globális klímaváltozás kihívásai ellenére is, a környezeti elemekkel való hatékony gazdálkodással

A megye természeti értékei és a rájuk épülő társadalmi, gazdasági struktúrák, valamint az épített környezet elemei egy sok évszázadon át zajló szinergikus fejlődés eredményei. A jelenlegi trendek alapján a globalizáció és a klímaváltozás kihívásai a közeljövőben

veszélyeztethetik ezt a rendszert. A társadalom adaptációs képességének a növelése, lehetőséget biztosít a rugalmas, de aktív és innovatív alkalmazkodás érvényesítéséhez.

A harmonikus együttélésnek ki kell terjednie a települések bel- és külterületi tájhasználatára, a természeti és természetközeli területek ökológiai szolgáltatásainak a bővítésére, a mezőgazdaság hagyományokra építő, de újszerű, a klímaváltozásra adekvát választ adó és környezetbarát kék és zöld gazdaság formáinak az elterjesztésére. A vízerzékeny tervezésen keresztül paradigmaváltást kell kezdeményezni az agrár-környezetgazdaság és a településfejlesztés területén. Figyelembe kell venni a fejlesztések során a távlati vízbázisok védelmét. Fontos elem az energiahatékonyság javítása valamennyi szektorban, valamint a megújuló energiák decentralizált hasznosításának az elősegítése, illetve az erre és más helyi erőforrásokra építő és piacokra termelő zöld gazdaság létrehozása.

A legfontosabb részterület ugyanakkor az emberi életminőség és a humánökológiai egyensúly kialakítása, valamint stabilizálása a megye minden lakója számára, a kibocsátás minden formája esetében szem előtt kell tartani az egészségre gyakorolt hatásokat.

2.2. Stratégiai célok

2.2.1. Stratégiai ágazati célok

S1: Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve

Stratégiai ágazati cél 1 (S1)

A megye gazdasági versenyképességének tovább erősítése, innovatív megoldásokra, hálózatosodásra és infrastruktúra-fejlesztésre építve

Az átfogó célok eléréséhez kiemelt stratégiai cél a megye gazdasági versenyképességének tovább erősítése innovatív megoldásokra, hálózatosodásra és infrastruktúra-fejlesztésre építve.

A foglalkoztatás növelése, magasabb minőségű munkahelyek létrehozása horizontális célkitűzés, ehhez a gazdaságfejlesztésnek elsőként és legnagyobb mértékben kell hozzájárulnia, ami a helyi vállalkozások fejlesztésével és vállalkozások betelepülésével teljesíthető. Ennek eléréséhez a nagyvállalatok támogatása mellett segíteni kell a kis- és középvállalkozások támogatását, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítését és a társadalmi vállalkozások létrejöttét, fejlődését. Ez megköveteli az infrastrukturális hátrányok felszámolását is, ipari zöld- és barnamezős területek fejlesztését. A fentiekén túl a vállalkozások működését segítő infrastruktúrák, mint pl. ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése, a vállalkozások együttműködését segítő konstrukciók, mint pl. klaszterek támogatása kell, hogy hangsúlyos legyen.

A versenyképesség növelésének egyik fő eszköze a megkezdett ipari beruházásokkal a megyében megjelenő feldolgozóipari és gépipari kapacitások bővítése és új ágazatok vonzása a megyében meglévő adottságokra alapozva. A globális versenybe való bekapcsolódás másik kulcsterülete az egészségipar további fejlesztése és új beruházások létrehozása, akár a gyógyszeripar, akár az egészségmegőrzéshez és –helyreállításához kapcsolódó ágazatokban. Mindehhez szükséges a befektetési környezet javítása és a vállalatok közötti együttműködés szintjének emelése (megyei értékláncok összekapcsolása). A megye gazdaságában tradicionálisan meghatározó szerepet tölt be a mezőgazdaság. A nemzetközileg versenyképes, egészséges élelmiszerek előállításához magas minőségű élelmiszeripari feldolgozóiparnak kell csatlakoznia egy komplex rendszer keretében. A klímabarát (szállítási útvonalakat lerövidítendő) gazdaság kialakítása érdekében továbbra is támogatni kell a minőségi helyi termékek előállításának és kereskedelmének ösztönzését. Emellett szükséges a mezőgazdaság termelési feltételeinek javítását célul kitűzni.

A Debrecen és térsége turisztikai térség, mint nemzetközileg is ismert turisztikai desztináció Debrecen, Hajdúszoboszló és a Hortobágy-Tisza-tó turisztikai és logisztikai (repülőtér) kínálathoz kapcsolódva fejlesztendő. Vizsgálni kell továbbá a nemzetközi turisztikai potenciállal bíró területek és települések fejlesztésének megindítására vonatkozó lehetőségeket a Kelet-Magyarország és a határon átnyúló területek turisztikai rendszeréhez kapcsolódva, az épített és természeti környezet megőrzésével. A helyi jelentőségű turisztikai értékek fejlesztése fontos, elsősorban a helyi identitástudat megőrzése érdekében. Külön figyelmet kell fordítani az aktív és a szelíd turizmus fejlesztési lehetőségeire, turisztikai hálózatok (pl. kerékpárutak, túraútvonalak, lovastúra útvonalak, stb.) kialakítására és fenntartására.

Debrecen helyzetéből adódóan kiemelt területként kell kezelni, korábban az egészségügyi ellátásban nyújtott regionális szerepe volt definiált, de a gazdaság – fentebb is említett – diverzifikációjával, a szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétellel ez egyre inkább kibővül. A város tudás- és kulturális gazdaságának fejlesztése kiemelt cél kell, hogy legyen. Debrecen üzleti turizmus tekintetében szintén fontos célpont ma már a Kárpát medencében, a repülőtér és a meglévő turisztikai infrastruktúra folyamatos modernizációjával ezt erősíteni kell.

A stratégiai célok tartalmától függetlenül a dinamikus gazdaságfejlesztéssel együtt a megye helyzetéből adódóan támogatni kell a térszerkezeti vonalak mentén a vonalas infrastruktúra fejlesztését (autópályák, fő vasúti és közúti útvonalak).

A megye gazdaságfejlesztésében a dinamizálás – a megye kétarcúsága miatt – egyszerre jelent felzárkóztatást és versenyképesség fokozását. A hátrányos helyzetű térségekben a megfelelő kompetenciák elérésére irányuló képzésekre épülő vállalkozások (alacsonyabban képzett munkaerőt foglalkoztató) megtelepedésének segítése fontos feladat kell, hogy legyen. Ugyanakkor a megnövelt minőségű munkahelyek teremtésével a foglalkoztatás minőségi bővítése is szükséges.

S2: Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében

Stratégiai ágazati cél 2 (S2)

A megye gazdasági fejlődését támogató humánerőforrás fejlesztése (oktatás, szakképzés fejlesztése és öngondoskodó közösségi szemlélet erősítése)

A megye társadalmának helyzetét jelző mutatók az országos átlag feletti, ugyanakkor jelentősen polarizáltak a megye térségeit, településeit illetően. A Debrecenben és a nagyobb városokban jellemző kedvező adatok és folyamatok mellett – elsősorban – a kistelepüléseken és a megye keleti és déli területein nagy elmaradások tapasztalhatók. Ezért a megye fejlesztésének egyik célja a humánerőforrás minőségének és képességeinek megfelelő

fejlesztését kell, hogy szolgálja, mert ennek elmaradása idővel a gazdasági és a környezeti fejlődés akadályává válik.

A cél keretében meg kell találni azokat a megoldásokat, amelyek egyszerre segítik a Debrecen és a hozzá kapcsolódó településeken és a hátrányos helyzetű térségekben élők alkalmazkodását és készségeik fejlesztését.

A társadalmi kohézió erősítéséhez, a leszakadó területek és társadalmi rétegek felzárkóztatásához olyan megyei viszonyok kialakítása szükséges, amelyek hosszú távon a lehető legszélesebb – cselekedni akaró – társadalmi rétegek számára biztosítják a társadalmi és a gazdasági életben való részvétel alapfeltételeit, illetve megteremtik az egyén számára a társadalmi és földrajzi mobilitási lehetőségeket, a kommunikációs akadálymentesítést. A társadalom stabilitása, működőképessége az alapvető szociális és egészségügyi ellátások, képzési feltételek biztosításán túl magában foglal olyan értékeket is, mint a kulturális hagyományok és sokszínűség elismerése valamint az esélyegyenlőség biztosítása.

Bár nagy mennyiségű szabad munkaező nem áll rendelkezésre megyei szinten, de a megyében a munkaező-bázis összetételére számos probléma jellemző. Egyrészt még az országos átlagnál fejlettebb Debrecenben és környékén sem az igényeknek megfelelő a szakképzett és a gazdasági fejlesztésekbe bekapcsolódni tudó munkavállalók száma, így itt a szakképzettség növelése kiemelt feladat. Másrészt a képzettségi színvonal a megye vidéki térségeiben elmarad az országos átlagtól, s a kvalifikált szakemberek jelentős része – megfelelő munkahelyek hiányában – elhagyja a térséget. Ezt tetézi, hogy a vidéki térségekben nagy számban élnek halmozottan hátrányos helyzetű lakosok, a szegregált társadalmi csoportok aránya pedig országos összehasonlításban is jelentős. Ezeken a területeken sokszor az alapvető készségek kialakítása, fenntartása jelenik meg elsődleges célként, – a humánerőforrás fejlesztés megalapozásához.

Miután a jövedelmi színvonal az országos átlag alatti, valamint magas – a megyében súlyos szociális terheket jelentve – az eltartottak aránya, magas a nem piaci szférában foglalkoztatottak aránya, ezért az előre tervező öngondoskodás készségének és a gondoskodó helyi közösségek eszközeinek megerősítése, kiépítése fontos célként jelenik meg, ami a felgyorsuló globális társadalmi-gazdasági változások tükrében a fejlődés egyik alapvető kulcsa. Ennek része kell, hogy legyen az egyéni motivációs szint növelése, akár az elérhető példák, modellek bemutatásával, amellyel segíteni lehet a munkaezőpiacon való előrelépést és a keresleti és kínálati oldal közti kapcsolódást.

A cél keretében azt is el kell érni, hogy a régió lakossága hosszabb, egészségben eltöltött életet tudjon megélni, fizikális és mentális egészségi állapota javuljon. Az egészségi állapot javítása a társadalmi tőke növelése révén az elmaradott térségek felzárkóztatásának és a versenyképességnek is záloga.

A humánerőforrás-bázis megerősítéséhez ugyanakkor kedvezőek a feltételek: az alap- és középfokú oktatási rendszer bár kissé heterogén, de stabil és magas színvonalú képzést képes biztosítani, amelynek megőrzése és a fejlesztése nem maradhat el, ezt minőségbiztosítás

révén lehet biztosítani. Ráadásul a minőségi tényezők szempontjából viszont már igen jelentős differenciák tapasztalhatók, különösen a kistelepüléseken kedvezőtlenek a feltételek, az oktatási, sport, szociális és egészségügyi intézmények infrastruktúrája sok helyen fejlesztésre szorul.

A társadalmi különbségek növekedése és egyes társadalmi csoportok elszegényedésének folytatódása olyan negatív tendencia, amelynek elkerüléséhez konkrét lépések megtételére van szükség, fontos tehát a hátrányos helyzetű rétegek helyzetének további átfogó javítása (felzárkóztató oktatás (óvodás kortól kezdve), motivációs programok, szociális foglalkoztatás, szociális lakás- és földprogram, közmunka-program, idősek ellátásának fejlesztése).

A megye a művelődés, a kultúra, a kulturális, szellemi, épített és tárgyi örökség, valamint a szellemi élet területén az ország tekintélyesebb térségei közé sorolható, a kultúra és a közművelődés területén jelentős eredményeket produkál. Ezek megőrzése, terjesztése, a társadalom kohéziójának növelésén keresztül is szolgálja a humánerőforrás rugalmasságának növelését.

Stratégiai ágazati cél 3 (S3)

Az energiahatékonyság valamint a megújuló energiák használatának erősítése, illetve a társadalmi alkalmazkodást elősegítő programok támogatásának biztosítása

Az energiafogyasztás legnagyobb részéért az épületállomány használata felelős. A korábbi fejlesztési ciklusokban már megyszerte elindultak azok a programok és projektek, amelyek célja a köz- és magán tulajdonban lévő épületek energiahatékonyságának a javítása, illetve megújuló energiaforrások alkalmazásának a bővítése volt. A program folytatása szükséges, különösen a megye déli és délkeleti, határ menti területeinek épületállomány korszerűsítésére, hisz az itt élő lakosságot helyzetéből adódóan fokozottan érintik a klímaváltozás hatásai. Az épített infrastruktúra esetében messzemenően figyelembe kell venni a megyei üvegházgáz kibocsátási vállalásokat, így tömegessé kell tenni a lakásállomány energiahatékonysági felújítását, valamint a megújuló energiák hasznosítását.

A középületek (önkormányzati épületek, oktatási, egészségügyi, egyházi, és sportlétesítmények) felújítása, megújuló energia használatuk növelése a példamutatáson keresztül szemléletformáló hatással bír, ösztönözheti a lakossági beruházásokat is. A zöld gazdaságra való igazságos átmenet (just transition) biztosításával a hátrányos helyzetű térségek és lakosság számára is elérhetővé kell tenni a környezetbarát technológiákat.

Lehetőséget jelent a megyében létező geotermikus erőforrásoknak a működő távhő rendszerekben történő felhasználása, a termálvíz kutakból kitermelhető kísérőgáz kitermelése, illetve a távhő rendszerek okos mérőkkel történő felszerelése a hatékonyság és a szemléletformálás jegyében. Fontos feltétel, hogy a geotermikus energia hasznosítás fejlesztése során annak hosszú távú fenntarthatósága biztosítható legyen. A meglévő távhőrendszerek korszerűsítése mellett meg kell vizsgálni a kisebb településeken létrehozható rendszerek megvalósításának a lehetőségét is.

A napenergia hasznosításának feltételei kifejezetten jók, ennek módja a háztartási méretű, illetve nagyobb naperőművek építése lehet.

Az energiafelhasználás és az üvegházgázok kibocsátásának másik jelentős szektora a közlekedés. Itt törekedni kell a közösségi közlekedés fejlesztésére, illetve a környezetbarát egyéni közlekedési módzatok (gyalogos és kerékpáros), az intelligens közlekedés alternatív hajtásláncok terjedésének elősegítése elterjesztésére, valamint népszerűsítésére. Ezeknek a lépéseknek a hatékony megvalósítása esetén 2030-ra Hajdú-Bihar megyében megvalósulhat a nulla üvegházgáz kibocsátású közösségi közlekedés.

A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás a lakosság széles körei számára jelentenek nehézséget, így ezen lépések támogatása nélkülözhetetlen.

Stratégiai ágazati cél 4 (S4)

A lakosság mindennapi életét és a gazdaság versenyképességét segítő energiahatékony, a környezetet kevésbé terhelő, modern és fejlődő infrastruktúra megteremtése és a hozzáférés lehetőségeinek javítása

A Hajdú-Bihar megyei fejlesztési célok megvalósításának szükséges – de nem elégséges – előfeltétele a különböző infrastrukturális hálózatok elemeinek megfelelő minőségű kiépítése. Ezek közül már a korábbi fejlesztési szakaszokban is prioritás volt a közlekedési rendszer elemeinek fejlesztése. 2030-ig javítani szükséges elsősorban a járásközpontok elérhetőségét. A korábban megkezdett gyorsforgalmi úthálózat fejlesztések befejezése mellett az alacsonyabb rendű utak fenntartása és minőségének javítása nemcsak az életminőség emelésében, de a helyi gazdaság fejlesztésében is fontos szerepet játszik. A települési belterületi utak között kiemelt prioritással kell kezelni a szilárd útburkolattal még nem rendelkező szakaszokat. A korszerű kötőtpályás közlekedési formák szerepét a jelenlegihez képest emelni kell a várostársági viszonylatokban. Külön figyelmet kell fordítani a határmenti települések Románia felé történő összeköttetéseire. A Debreceni Repülőtér előző szakaszokban megvalósított fejlesztése mellett fontos a jövőben a további programelemek megvalósításának a támogatása is.

A klímaváltozás hatásai elleni cselekvés fontos terepe az alternatív közlekedési módok lehetőségeinek a bővítése, ami kiterjed a közösségi, a kerékpáros és gyalogos közlekedésre, de az alternatív meghajtású járműveket segítő speciális infrastrukturális elemek, valamint intermodális csomópontok létesítésére is.

A közlekedésen túl a közüzemi és távközlési infrastruktúra hiányzó elemeinek pótlására, valamint az IT hálózatok esetében az elérhető legjobb hálózati technológia innovációs versenyelőnyt jelentő minél korábbi kiépítésére is törekedni kell, így a megye számos vállalkozása képessé válik a globális virtuális térben való működésre. A közigazgatás és a vállalkozások internetre való csatlakoztatása mellett a lakosság legszélesebb köreinek is biztosítani kell a digitális jóléti szolgáltatásokat.

A gazdasági fejlődés bővítésének speciális feltétele az ipari parkok infrastrukturális fejlesztése, hogy azok optimális telephellyé váljanak nagyobb és speciális igényű cégek számára is. Az ipari parkokba történő betelepülésekhez komoly marketingtevékenységre van szükség.

Stratégiai ágazati cél 5 (S5)

A táji és a társadalmi tradíciókhoz igazodó, stabil és gazdaságilag is fenntartható települési közösségek kiépítése/erősítése, társadalmi integráció segítése

A zsugorodó vidéki települések évtizedek óta szenvedik el a közösségeik leépülését, a népesség fogyását és a gazdaság teljesítőképességének a csökkenését. A megye gazdaságának fejlődése, illetve a munkahelyteremtés akkor lesz igazán sikeres, ha a folyamat inkluzivitása biztosított, azaz a különböző szempontok miatt hátrányos helyzetű társadalmi csoportok is bevonásra kerülnek. A széleskörű fejlesztések biztosítéka a helyi közösségek megerősítése, az integráció megerősítése. A lehető legszélesebb partnerség (önkormányzatok, civil szervezetek, for-profit szervezetek, lakosság) települési és térségi szintű kialakítása olyan rejtett erőforrásokat képes mobilizálni, amelyek sikerre vihetik más ágazatok fejlesztési programjait is. Ehhez törekendi kell a vidékfejlesztési LEADER és a városfejlesztési CLLD kezdeményezések helyzetbe hozására, hatékonyságuk növelésére, valamint a közöttük lévő kapcsolatok megszervezésére. A különböző települési és térségi programok ugyancsak hozzájárulhatnak a belső kohézió növekedéséhez.

Hajdú-Bihar megyében már az előző évtizedekben számos jó példa jött létre a vidéki térségekben, de a városokban is. A 2021-2027-es szakaszban ezeknek, a korábban működő közösségeknek a támogatása elengedhetetlen. Rajtuk keresztül olyan, innovatív projektek és programok támogathatók, amelyek a fővonalú pályázatok árnyékában csak ilyen formában kapnak lehetőséget.

2.2.2. Stratégiai területi célok

T1: Debrecen és szoros településegüttese

Stratégiai területi cél 1 (T1)

Debrecen, az életerős város és agglomerációja, mint a Kárpát-medence keleti fővárosa

Debrecen és a városhoz legszorosabban kapcsolódó települések jelentik a megye magterületét, amely a megyeszékhely tudás- és technológiagazdag gazdaságára és sokoldalú szolgáltatási szerepére alapozva a megyénél jóval nagyobb területi egység központjaként működik. A megye fejlesztésének céljai csak egy jól működő, a központ és a térségét jelentő települések szerves és természetes kapcsolatainak megteremtésével és fejlesztésével

érhetőek el. Ezért Debrecen és környékének fejlesztése (figyelemmel a megye többi településének érdekeire is) az egész megye fejlesztésének kulcsa lehet.

A Debrecen 2030 programban megfogalmazott kitörési pontok, fejlesztési célok és beavatkozások megvalósítása, azok térségi hatásainak kihasználása elsőrendű érdeke a megyének is.

Ennek megfelelően a város és agglomerációjának kapcsolatában elő kell segíteni a munkaerő mobilitását az elővárosi közlekedés megerősítése révén, kapcsolódva a megyei igényekhez, amely javíthatja Debrecen, mint intézményi központ esetében a közszolgáltatásokhoz, oktatáshoz, valamint a munkalehetőségekhez való hozzáférést is. Emellett hatékonyabb és nemzetközi szinten is versenyképes egészségügyi rendszer kialakítására is törekedni kell.

A vállalkozás- és kutatás-fejlesztés területén a fejlesztési intézményrendszer hatékony, párhuzamosságtól mentes átgondolására, átalakítására van szükség, ahol az intézmények összefogásra épülő hálózatot hoznak létre. A fejlesztési intézményrendszer a legtöbb esetben Debrecenből is el tudja látni a feladatát, például export- és befektetés-ösztönzés területén a megyei ipari területek és a megyei vállalatok összefogása is szükséges.

A terület természetes, funkcionális adottságai alapján két jól elkülöníthető részre osztható, amelyek alcélként értelmezhetők:

- Dinamizálódó régióközpont (Debrecen városa)

Debrecen Magyarország egyik kiemelkedő gazdasági potenciállal rendelkező városa, a tudás és az innováció hazai központja. Oktatási, gazdasági, kulturális teljesítménye alapján dinamikusan fejlődő, országhatárokon átívelő kapcsolatokkal rendelkező megyeszékhely, többszintű régióközponti funkciókat ellátó európai középváros.

Az ország második, az Alföld legnagyobb városa, már évtizedek óta kiemelkedő funkciógazdaságú, urbánus hatásait az egész régióra kiterjesztő, vitathatatlan erejű regionális központ, amelynek fejlődésre kulcsfontosságú a megye fejlesztését illetően.

- Szorosan agglomerálódó települések

Az elmúlt évtizedekben Debrecen körül is egy fokozatosan agglomerálódó térség alakult ki, amely kezdetben megyeszékhelyekből kitelepülő lakosság, a későbbiekben pedig a gazdasági tevékenységek elsődleges célterületévé vált. Ezek a térségek központjaikkal, egységes gazdasági, munkaerőpiaci teret alkotnak.

Debrecen agglomerálódó térségének települései: Bocskai kert, Derecske, Ebes, Hajdúbagos, Hajdúböszörmény, Hajdúhadház, Hajdúsámson, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Hosszúpályi, Mikepércs, Monostorpályi, Nagyhegyes, Sáránd, Téglás.

Stratégiai területi cél 2 (T2)

A Hajdúság, Hortobágy és Tisza-mente táji- és települési adottságaira és közlekedési kapcsolataira épülő dinamizálódó transzferzóna

A megye északnyugati részén elhelyezkedő – a 290/2014. (XI. 26.) Korm.rendelet szerint – kedvezményezett járások kapu szerepet töltenek be. A gyorsforgalmi úthálózat segítségével a térség – különösen a központi funkciókkal rendelkező települések – elérhetősége jelentősen javult.

A térség járásközponti és egyéb városi jellegű települései nemcsak adminisztratív, de társadalom- és gazdaság szervező szereppel is bírnak a saját vonzáskörzetükben.

Gazdasági jelentőségüket az adja, hogy jó néhány nagyobb, jelentős növekedési potenciált mutató cég rendelkezik itt székhellyel, illetve telephellyel. A munkaerő-felszívó képességük így megvan, ugyanakkor támogatni kell ezeket az egységeket, hogy a megyeszékhely árnyékában a továbbiakban is képesek legyenek a fejlődésre. Ennek érdekében lehetőséget kell biztosítani a potenciális beszállítói láncok, hozzáadott érték partnerségek kiterjesztésére a különböző ágazatokban (élelmiszeripar, könnyűipar, energetika, járműipar, turizmus stb.). El kell érni, hogy valamennyi térségben körvonalazódjon az a speciális helyi termék paletta, amelyre stabil térségi brand-ek építhetők, így lehetőség legyen a stabil, autochton gazdasági fejlődésre.

A hagyományos iparágakon túl ki kell terjeszteni ezekre a térségekre az internet-alapú gazdaság (pld. elektronikus kereskedelem) működését, így a cégek megjelenhetnek a globális piacon is. A munkaerő-igények biztosítása érdekében folytatni kell a már korábban elindult duális szakképzési partnerségek bővítését és kiterjesztését. A kisebb vállalatok számára a potenciális tereptanárok képzésének biztosítása fontos feladat.

A térség települései olyan munka- és lakóhelyeket kell, hogy biztosítsanak ahová az innen elszármazott fiatalok hazatérhetnek és életüket biztos alapokon indíthatják el.

A gazdaságon túl a helyi központok elérhetőségének, megfelelő humán és műszaki infrastrukturális fejlesztésének a biztosítása elengedhetetlen. A klímaváltozás várható negatív egészségügyi és közegészségügyi hatásainak tompítására az egészségügyi, illetve szociális intézmények fejlesztése, a helyi szakképzett személyzet biztosítása létkérdés.

A térség, a fejlesztéseket megalapozó adottságok alapján két részre osztható, alcélként értelmezhető úgymint:

- Erősödő északnyugati kapu térsége:

A két szomszédos megyeszékhely, illetve az országos jelentőségű M35/M3 útvonalak közelségét kiaknázva a meglévő adottságokra (mezőgazdaság, élelmiszeripar,

energiatermelés, turizmus) alapozva a térség Hajdú-Bihar megye egyre inkább dinamizálódó területi egységévé válik. Az érintett települések: Görbeháza, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Polgár, Tiszagyulaháza, Újtikos

- Helyi természeti és kulturális potenciálra alapozott fejlesztések térsége:

Helyi természeti és kulturális potenciálra alapozott fejlesztések térsége: A Hortobágy és a Tisza vonzásában elterülő térség települései a természeti és kulturális értékek megőrzésével, illetve fenntartható hasznosításával jelentős fejlesztések színterei lehetnek a helyi mezőgazdasági, élelmiszeripari és kézműipari termékek előállítása, illetve a szelíd és aktív turizmus területén. Az érintett települések: Balmazújváros, Egyek, Folyás, Hortobágy, Nádudvar, Tiszacsege, Újszentmargita

T3: Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség

Stratégiai területi cél 3 (T3)

A határmenti térségek, mint a hosszú távú fejlődéséhez szükséges nemzetközi kapcsolati pontok a felzárkóztatásra váró peremterületek

Hajdú-Bihar megye egyes területeinek, különösen a hátrányos helyzetű vidéki kistelepüléseknek az elmúlt időszakban az elöregedés, elvándorlás és elszegényedés problémájával kellett szembenézniük. Különösen igaz ez a határmenti térségre, melyet Hajdú-Bihar megyében a gazdasági fejlesztés és a településközi kapcsolatok miatt érdemes kiemelni. Fontos cél ezeknek a folyamatoknak a kezelése, olyan biztonságos, gazdaságilag életképes és élhető környezet fenntartása, amely megőrzi a megye ezen területeinek értékeit. A 290/2014. (XI. 26.) Korm.rendelet szerinti komplex programmal fejlesztendő járások Hajdú-Bihar megyében területileg jól elkülöníthetők, a megye keleti (határmenti), valamint déli részén koncentrálódnak és kapcsolódnak egymáshoz. Ezen térségek külön programokkal történő kezelése, speciális beavatkozások megfogalmazása elengedhetetlen. Ennek elemei a Debreceni agglomerációs gyűrű árnyékában, de annak kedvező hatásait (közeli munkahely és szolgáltatások) és a határmenti fekvés erősödő transzfereket egyre inkább kihasználva komplex, településeken átnyúló fejlesztések megvalósítása.

A térség, a fejlesztéseket megalapozó adottságok és a földrajzi fekvés alapján szintén három térségre osztható, úgymint:

- Ligetalja-Érmellék térsége:

A Debreceni agglomerációs gyűrű árnyékában, de annak kedvező hatásait (közeli munkahely és szolgáltatások) és a határmenti fekvés erősödő transzfereket egyre inkább kihasználni képes terület. A természet adottságok jó alapot teremtenek a turizmus

erősítésére. Települései: Álmosd, Bagamér, Esztár, Fülöp, Kismarja, Kokad, Létavértes, Nyírábrány, Nyíracsad, Nyíradony, Nyírmártonfalva, Pocsaj, Újléta, Vámospércs.

· Bihari térség:

A határmenti fekvés felerősödő transzfer szerepe és helyi gazdaság szerepének felértékelődése erősíti az itt élők identitását, amely az egyébként számos társadalmi-gazdasági problémával küzdő térségben hozzájárul a népességmegtartó erő növekedéséhez. Települései: Ártánd, Bakonszeg, Bedő, Berekböszörmény, Berettyóújfalu, Biharkeresztes, Bojt, Csökmő, Darvas, Furta, Gáborján, Hencida, Komádi, Konyár, Körösszakál, Körösszegapáti, Magyarhomorog, Mezőpeterd, Mezősas, Nagykereki, Szentpéterszeg, Tépe, Told, Újiráz, Váncsod, Vekerd, Zsáka

· Sárréti térség:

A Sárrét térsége, ahol 3 város mellett több közepes és kis lélekszámú község egészséges viszonya figyelhető meg, a térszerkezeti tengely erősödése (M4, vasútvonalak) lehet a leszakadás megakadályozásának záloga. Települései: Báránd, Bihardancsháza, Biharnagybajom, Bihartorda, Földes, Kaba, Nagyrábé, Püspökladány. Sáp, Sárrétudvari, Szerep, Tetétlen.

2.3. A célok viszonyrendszerének bemutatása

A célok viszonyrendszerét, belső koherenciáját és az országos dokumentumokkal való összefüggését a Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Koncepció 4.1. fejezete mutatja be. Tekintettel arra, hogy a célok nem kerültek megváltoztatásra, így jelen alfejezet nem tartalmazza a Koncepció vonatkozó fejezetének megismétlését.

A program céljainak koherencia viszonyait a szomszédos megyék esetében is szükséges elvégezni, azonban a jelen dokumentum készítésének idején ezen szomszédos dokumentumok még nem állnak teljes körűen rendelkezésre. *Ezért a lenti táblázatok teljeskörű kitöltésére részben később kerülhet csak sor.*

A 2021-2027 tervezési időszakra vonatkozó operatív programok kapcsolatára vonatkozóan elmondható, hogy a kapcsolat általában szoros, az Operatív Programok jelenlegi (társadalmassítási) verzióit figyelembe vettük a készítésénél. Hajdú-Bihar megye és a határos megyék célrendszerei koherenciájának vizsgálatát és az Operatív programok prioritásaihoz való illeszkedést az alábbi táblázatok mutatják be.

Hajdú-Bihar megye és a szomszédos megyék célrendszereinek illeszkedése

	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Békés megye
Átfogó cél 1 (Á1): Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye	++	+	+++	+
Átfogó cél 2 (Á2): Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek	++	++	+++	++
Átfogó cél 3 (Á3): Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében	+++	+++	+	++
Stratégiai ágazati cél 1 (S1): Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve	++	+++	+++	+++
Stratégiai ágazati cél 2 (S2): Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében	+++	++	++	+
Stratégiai ágazati cél 3 (S3): Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében	+++	+	++	++
Stratégiai ágazati cél 4 (S4): Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások	++	+++	++	++
Stratégiai ágazati cél 5 (S5): Élhető és éltető települések	+++	++	+++	++

Jelmagyarázat: +++ erős illeszkedés; ++ közepes illeszkedés; + gyenge illeszkedés

Hajdú-Bihar megye és a Partnerségi Megállapodás célrendszerének illeszkedésvizsgálata

Hajdú-Bihar megye	Gyapardó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes népesség	Csúcstechnológiájú, innovatív, magas hozzáadott értéket előállító Magyarország, a magyar termelési kultúra XXI. századi újjászületése	Energiafüggetlen Magyarország, tiszta és biztonságos környezet	Gyors és kényelmes közlekedés, elérhetőség javítása az országban és a Kárpát-medencében	Vonzó vidéki életmód	Kárpát-medencei régió nemzetközi versenyképességének növelése
Átfogó cél 1: Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye	+	+++	++	+++	++	++
Átfogó cél 2: Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek	+++	+	++	+	+++	++
Átfogó cél 3: Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében	+	++	+++	++	++	+

Hajdú-Bihar megye	Gyapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes népesség	Csúcstechnológiájú, innovatív, magas hozzáadott értéket előállító Magyarország, a magyar termelési kultúra XXI. századi újjászületése	Energiafüggetlen Magyarország, tiszta és biztonságos környezet	Gyors és kényelmes közlekedés, elérhetőség javítása az országban és a Kárpát-medencében	Vonzó vidéki életmód	Kárpát-medencei régió nemzetközi versenyképességének növelése
Stratégiai ágazati cél 1 (S1) <i>Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve</i>	+	+++	+	+	++	++
Stratégiai ágazati cél 2 (S2) <i>Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében</i>	+++	+	+	++	+	++
Stratégiai ágazati cél 3 (S3) <i>Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében</i>	+	+++	+++	+	+	+

Hajdú-Bihar megye	Gyapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes népesség	Csúcstechnológiájú, innovatív, magas hozzáadott értéket előállító Magyarország, a magyar termelési kultúra XXI. századi újjászületése	Energiafüggetlen Magyarország, tiszta és biztonságos környezet	Gyors és kényelmes közlekedés, elérhetőség javítása az országban és a Kárpát-medencében	Vonzó vidéki életmód	Kárpát-medencei régió nemzetközi versenyképességének növelése
Stratégiai ágazati cél 4 (S4) <i>Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások</i>	++	+	+	+++	+++	+
Stratégiai ágazati cél 5 (S5) <i>Élhető és éltető települések</i>	++	++	++	++	+++	++

Jelmagyarázat: +++ erős illeszkedés; ++ közepes illeszkedés; + gyenge illeszkedés

Hajdú-Bihar megye és az Operatív Programok illeszkedésvizsgálata

Stratégiai ágazati célok	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP PLUSZ)	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP PLUSZ)	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP PLUSZ)	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP PLUSZ)	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP PLUSZ)	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP PLUSZ)	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP PLUSZ)	Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP PLUSZ)
<p>Stratégiai ágazati cél 1 (S1)</p> <p><i>Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve</i></p>	<p>TOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Versenyképes megye</p> <p>TOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Területi humán fejlesztések</p>	<p>GINOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Vállalkozásfejlesztés, kiemelt stratégiai ágazatok fejlesztése, digitalizáció</p> <p>GINOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>Kutatás-fejlesztés, innováció</p>	-	-	-	-	-	

Stratégiai ágazati célok	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP PLUSZ)	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP PLUSZ)	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP PLUSZ)	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP PLUSZ)	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP PLUSZ)	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP PLUSZ)	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP PLUSZ)	Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP PLUSZ)
<p>Stratégiai ágazati cél 2 (S2)</p> <p><i>Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében</i></p>	<p>TOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Területi humán fejlesztések</p>	<p>GINOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Fenntartható munkaerőpiac</p> <p>GINOP PLUSZ 4. prioritás</p> <p>Ifjúsági garancia</p> <p>GINOP PLUSZ 5. prioritás</p> <p>Felsőoktatás, szakképzés</p>	-	<p>EFOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>XXI. századi köznevelés</p> <p>EFOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Társadalmi felzárkózási fejlesztések</p> <p>EFOP PLUSZ 4. prioritás</p> <p>Szociális fejlesztések</p>	<p>DIMOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Közzolgáltatások digitalizációja</p>	-	-	

Stratégiai ágazati célok	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP PLUSZ)	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP PLUSZ)	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP PLUSZ)	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP PLUSZ)	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP PLUSZ)	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP PLUSZ)	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP PLUSZ)	Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP PLUSZ)
<p>Stratégiai ágazati cél 3 (S3)</p> <p><i>Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében</i></p>	<p>TOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Versenyképes megye</p> <p>TOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>Klímaparát megye</p>	<p>GINOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Fenntartható munkaerőpiac</p> <p>GINOP PLUSZ 6. prioritás</p> <p>Turizmus, örökségvédelem</p>	<p>IKOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Tiszta üzemű városi-elővárosi közlekedés erősítése</p> <p>IKOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>TEN-T vasúti és regionális intermodális közlekedés fejlesztése</p> <p>IKOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás</p>	-	-	<p>MAHOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>A fenntartható halászat támogatása és a vízi biológiai erőforrások megőrzése</p> <p>MAHOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>A fenntartható akvakultúra tevékenységek, valamint a halászati és akvakultúra termékek feldolgozásának és marketingjének támogatása</p>	<p>KEHOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Vízgazdálkodás és katasztrófakockázat csökkentés</p> <p>KEHOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság</p> <p>KEHOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Környezet- és természetvédelem</p> <p>KEHOP PLUSZ 4. prioritás</p> <p>Megújuló energiagazdaság</p>	

Stratégiai ágazati célok	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP PLUSZ)	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP PLUSZ)	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP PLUSZ)	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP PLUSZ)	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP PLUSZ)	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP PLUSZ)	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP PLUSZ)	Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP PLUSZ)
<p>Stratégiai ágazati cél 4 (S4)</p> <p><i>Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások</i></p>	<p>TOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Versenyképes megye</p>	<p>GINOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Vállalkozásfejlesztés, kiemelt stratégiai ágazatok fejlesztése, digitalizáció</p>	<p>IKOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Tiszta üzemű városi-elővárosi közlekedés erősítése</p> <p>IKOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>TEN-T vasúti és regionális intermodális közlekedés fejlesztése</p> <p>IKOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás</p>	<p>EFOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Egészségügyi fejlesztések</p> <p>EFOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>XXI. századi köznevelés</p>	<p>DIMOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Közszolgáltatások digitalizációja</p> <p>DIMOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>Elektronikus közszolgáltatások összehangolása</p>	-	<p>KEHOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Vízgazdálkodás és katasztrófakockázat csökkentés</p> <p>KEHOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság</p> <p>KEHOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Környezet- és természetvédelem</p> <p>KEHOP PLUSZ 4. prioritás</p> <p>Megújuló energiagazdaság</p>	

Stratégiai ágazati célok	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP PLUSZ)	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP PLUSZ)	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP PLUSZ)	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP PLUSZ)	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP PLUSZ)	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP PLUSZ)	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP PLUSZ)	Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP PLUSZ)
<p>Stratégiai ágazati cél 5 (S5)</p> <p><i>Élhető és éltető települések</i></p>	<p>TOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Versenyképes megye</p> <p>TOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>területi humán fejlesztések</p>		<p>IKOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Tiszta üzemű városi-elővárosi közlekedés erősítése</p> <p>IKOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás</p>	<p>EFOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Egészségügyi fejlesztések</p> <p>EFOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>XXI. századi köznevelés</p>	<p>DIMOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Közforgalmi szolgáltatások digitalizációja</p> <p>DIMOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>Elektronikus közszolgáltatások összehangolása</p>		<p>KEHOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság</p> <p>KEHOP PLUSZ 3. prioritás</p> <p>Környezet- és természetvédelem</p> <p>KEHOP PLUSZ 4. prioritás</p> <p>Megújuló energiagazdaság</p>	

3. A prioritások azonosítása, eredményességi kritériumai és közreműködői

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszerében foglalt stratégiai ágazati és területi célok elérése érdekében meghatározásra kerültek azok a prioritások, melyek keretében az adott intézkedések – mint a koncepció végrehajtását szolgáló fejlesztési eszközök – alkalmazásra kerülnek.

Hajdú-Bihar megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó fejlesztési prioritásai:

1. Fenntartható környezet
2. Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében
3. A megye gazdaságának komplex fejlesztése
4. Az elérhetőség további fejlesztése Hajdú-Bihar megyében
5. Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom
6. Egészséges és gondoskodó társadalom
7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén
8. Élhető vidék, élhető települések

Ezen prioritások és a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepcióban meghatározott célok közötti összefüggéseket az alábbi táblázat mutatja be:

Prioritás	HBM területfejlesztési stratégiája céljainak és prioritásainak kapcsolatai és a kapcsolat erősségei											
	Célok									T1	T2	T3
	Á1	Á2	Á3	S1	S2	S3	S4	S5				
1. Fenntartható környezet	+	++	+++	-	-	+++	+	+++	++	++	++	
2. Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében	+	++	+++	+	+	+++	+	+++	++	+++	++	
3. A megye gazdaságának komplex fejlesztése	+++	+	+	+++	++	+	+++	+++	++	++	+	
4. Az elérhetőség további fejlesztése Hajdú-Bihar megyében	+++	++	++	++	+	++	+++	+++	++	++	++	
5. Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom	+	+++	+	++	+++	+	-	+++	+	+	++	
6. Egészséges és gondoskodó társadalom	+	+++	+	++	+++	-	-	+++	++	++	++	
7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén	+++	+++	+++	+++	++	+	++	+++	+++	++	++	
8. Élhető vidék, élhető települések	+	+++	+++	++	+++	+	+	+++	-	++	++	

+++ szoros kapcsolat ++ közepes kapcsolat, + gyenge kapcsolat, - nincs kapcsolat

A Hajdú-Bihar megyei Stratégiai Program keretében tervezett beavatkozások egyértelműen beazonosíthatóak a fenti prioritásokhoz az alábbiak szerint:

1. Fenntartható környezet

- 1.1. Komplex térségi víz visszatartó rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása
- 1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása
- 1.3. A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak meghonosítása és megerősítése
- 1.4. Optimális területhasználati rendszer kidolgozása
- 1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése
- 1.6. Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása
- 1.7. Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések
- 1.8. A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése

2. Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében

- 2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása
- 2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése
- 2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével
- 2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése
- 2.5. Naperőmű-parkok létesítése
- 2.6. Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása
- 2.7. Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttelése
- 2.8. A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése
- 2.9. Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása
- 2.10. Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása
- 2.11. Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával
- 2.12. Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tőrésű fajták alkalmazása

3. A megye gazdaságának komplex fejlesztése

- 3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása
- 3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás
- 3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása
- 3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése
- 3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése

- 3.6. A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése
- 3.7. A megye egészségiparának további erősítése
- 3.8. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság
- 3.9. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése
- 3.10. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása
- 3.11. Kreatív és kulturális ipar erősítése
- 3.12. Az ezüstműipar lehetőségeinek feltárása
- 3.13. A gazdaságfejlesztés szervezeti hátterének javítása

4. Az elérhetőség további fejlesztése Hajdú-Bihar megyében

- 4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvővárosok elérhetőségének javítása
- 4.2. Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése
- 4.3. Határon átvágó közúti kapcsolatok fejlesztése
- 4.4. IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása
- 4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása
- 4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása
- 4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése
- 4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása
- 4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása
- 4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása
- 4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése

5. Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom

- 5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása
- 5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése
- 5.3. Online és kombinált képzési formák szerepének erősítése
- 5.4. A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályaaorientációs programok
- 5.5. Oktatási intézmények infrastruktúra- és digitális eszközfejlesztése
- 5.6. A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása
- 5.7. Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése

6. Egészséges és gondoskodó társadalom

- 6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése
- 6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése

- 6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztése, infrastrukturális és digitális megújítása
- 6.4. Népegészségügyi intézményrendszer fejlesztése és korszerűsítése
- 6.5. Intézményi étkeztetés és egészség táplálkozás egységének erősítése
- 6.6. Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása
- 6.7. Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése
- 6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése
- 6.9. Egyéb szociális ellátások fejlesztése
- 6.10. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése
- 6.11. Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása
- 6.12. Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése

7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén

- 7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése
- 7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása
- 7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése
- 7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén
- 7.5. Kulturális főváros Európában
- 7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései
- 7.7. Integrált településfejlesztés Debrecenben

8. Élhető vidék, élhető települések

- 8.1. Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése
- 8.2. Adaptív épületállomány és közzóléti zöldterület növelés
- 8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése
- 8.4. Közzolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása
- 8.5. Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése
- 8.6. A (természeti és kulturális) örökség hasznosítása az aktív- és szelíd turizmus formáin keresztül
- 8.7. Komplex megyei fejlesztési adatbázis létrehozása

3.1. 1. prioritás: Fenntartható környezet

Indoklás

Hajdú-Bihar megye területe természeti értékekben és természetközeli területekben gazdag. Ezek fenntartható használata jelentős gazdasági és társadalmi értéket jelent. A területhasználatban nagyon jelentős a mezőgazdasági szerepe. Az iparszerű mezőgazdaság jellemzője a természeti feltételekhez (talaj, vízellátás, domborzat, mikroklíma) való nem tökéletes alkalmazkodás. A domináns, nagy parcellákra épülő szántóföldi növénytermesztés az ökológiai diverzitás és a természetes növénytakaró csökkenését, valamint talajeróziót eredményez. Az iparszerű állattartás ugyanakkor potenciális talaj- és vízszennyező. A jövőben törekedni kell a fenntartható területhasználatra és környezetkímélő művelésre, így biztosítható a földterületek termőképességének hosszú távú fennmaradása. Fontos szempont az erdőszűltség további növelése, különös figyelemmel az őshonos és tájhonos faállományok fenntartására. Kiemelten fontos továbbá az erdőfelújítások során a megfelelő fafajválasztás, illetve a változó környezeti feltételeknek ellenállóbb állományok telepítése. A megye felszíni vízfolyásokban viszonylag szegény, míg a felszín alatti vízkészletekben kifejezetten gazdag. A lehetőségek mellett a víz jelentős kockázatokat is rejt a magas ár- és belvíz jelentette veszélyhelyzetek miatt. A csapadékvíz kezelése, a termőterületek belvízmentesítése és öntöző rendszerek hiánya ugyanennek a problémának a különböző dimenzióit jelentik. A vízgazdálkodás komplex jelentőségét erősíti, hogy az egészséges ivóvíz biztosításától, a balneológiai hasznosításon keresztül, a szennyvíz elvezetéséig és kezeléséig terjed a hatása a Víz Keretirányelvnek megfelelően. A környezeti problémák jelentős része összefüggésben van a helytelen vízgazdálkodási gyakorlattal, így ezek megoldását a komplex vízgazdálkodási rendszerek kialakítása jelentheti, amelyek az öntözésben, a belvízmentesítésben és -tárolásban, a halgazdálkodásban, a rekreációban, illetve a természetvédelemben is fontos szerepet játszanak. A klímaváltozás hatására a vízgazdálkodás szerepe még fontosabb lesz a szélsőséges helyzetek gyakoriságának növekedése, illetve a vízerzékeny tervezésben rejlő adaptációs megoldások elterjesztésének feladata miatt. Mindemellett a települések, ipari, mezőgazdasági, közlekedési és kereskedelmi létesítmények növekvő fényszennyezése is gondot jelent.

Hajdú-Bihar megye számtalan természeti és tájértékkel rendelkezik. A táji-környezeti stabilitás kialakításában kiemelten fontos szerepet játszanak az ökológiai hálózat területei, a védett természeti területek, a védőövezetek, a természeti területek és ökológiai folyosók. A kiváló termőhelyi adottságú szántó- és erdőterületek, országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi területek ugyancsak szerves részei a megye tájökológiai rendszerének. A megye unikális természeti értékeit kezeli a Hortobágyi Nemzeti Park, amelynek turisztikai és agrár-környezetgazdálkodási jelentősége is nagy. A megye kiváló minőségű termőföldjein elsősorban a mezőgazdaság tevékenység által okozott talajszennyezés jelent problémát.

A megye fenntartható területhasználatának ki kell terjednie a nagybefektetők fogadására is alkalmas barnamezős területek fejlesztésére.

A megyében fontos kihívás a hulladékkezelés technológiájának továbbfejlesztése. Az elmúlt időszakban számos előrelépés történt a komplex hulladékgazdálkodás megteremtése irányában (pld. szelektív rendszerek elterjesztése), ugyanakkor szükség van további fejlesztésekre például a szelektíven gyűjtött hulladék arányának növelésében, a hulladékok mennyiségének csökkentésében a kezelés és menedzsment decentralizált formáinak bevezetésében (pld. a zöldhulladék telken belül tartása).

A szennyvízelvezetés- és tisztítás rendszereinek fejlesztésével a közműolló mértéke jelentősen csökkent, ugyanakkor a megnövekedett mennyiségű, veszélyes hulladék kategóriába tartozó szennyvíziszap kezelése gondokat okozhat.

A megye fontos környezeti kihívása a közlekedési útvonalak környéke és a nagyobb városi területek esetében, illetve a hibás mezőgazdasági gyakorlatokhoz kötődően az intenzív agrárterületek térségében a levegőszennyezés. A téli fűtési időszakban a helytelen lakossági fűtési praktikák ezt a helyzetet tovább rontják, nyáron pedig az allergén növények növekvő penetrációja súlyos egészségügyi kockázatokat jelent.

Kapcsolódás európai uniós szakpolitikai célkitűzéshez és/vagy beruházási prioritáshoz

A prioritás közvetlenül hozzájárul a következő európai uniós szakpolitikai célkitűzés megvalósulásához:

- (2) Zöldebb, karbonmentes Európa

Közvetve ugyanakkor támogatja a következők elérését is:

- (1) Intelligensebb Európa
- (2) Szociálisabb Európa

Kapcsolódó stratégiai ágazati és területi célok

A tervezett beavatkozások kapcsán a Fenntartható környezet prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél (3) Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében
- Stratégiai ágazati cél (5) Élhető és éltető települések

A Fenntartható környezet prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Stratégiai területi cél (1) Debrecen és szoros településegysége

- Stratégiai területi cél (2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség
- Stratégiai területi cél (3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség

A prioritás keretében tervezett beavatkozások

1.1. beavatkozás leírása: Komplex térségi vízvisszatartó rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása

A jelenlegi vízhasználat sokban nem felel meg a természeti adottságoknak, illetve a klímaváltozás hatására szárazodás, valamint a szélsőséges csapadékeloszlás fokozódása várható. Ennek következménye a megye különböző tájegységein folyó területhasználati formákra kockázatokat jelent. A természetvédelem, a mezőgazdaság, de a lakossági vízhasználati formák átgondolására, valamint komplex tájgazdálkodási-tájrendezési megoldások kialakítására van szükség.

A többcélú hasznosítás és a vízvisszatartás lehetőségeinek feltárása és a CIVAQUA programhoz hasonló, komplex vízgazdálkodási rendszer kialakítása egyszerre szolgálhatja az öntözés, a belvízmentesítés-tárolás, a halgazdálkodás, a rekreáció és a természetvédelem céljait. Nagy lehetőségeket rejtenek a permakultúrás mezőgazdaság formái.

A térségi szint jelentősége abban rejlik, hogy az itt meglévő hasonló időjárás-éghajlati, geológiai, talajtani és biológiai-ökológiai folyamatokra szükséges mérnökbiológiai módszerekkel az egységes rendszereket kialakítani, illetve típusokat létrehozni.

1.2. beavatkozás leírása: Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása

Az 1.1. beavatkozáshoz kapcsolódva, felhasználva a települési önkormányzatok és más stakeholderek erőforrásait és lehetőségeit a helyi sajátosságokhoz igazodó, akár telek-szintre is lebontható forgatókönyvek kidolgozása és projektek megvalósítása fontos feladat.

A települési és lakossági csapadékvíz-visszatartás és hasznosítás, valamint a fenntartható szennyvíz-, belvíz- és csapadékvíz-kezelés, a hiányzó csapadékvíz elvezető csatornahálózat kiépítése; záportározók kialakítása, meglévő korszerűsítése együttesen javítja ennek a fontos erőforrásnak a felhasználási hatékonyságát. A meglévő szabályozási keretek között lehetőséget kell biztosítani alternatív víztisztítási rendszerek létrehozásának a támogatására. A felszíni vizek visszatartásával és öntözési célokra történő használatával csökkenthető az értékes felszín alatti vizek használata. Az ún. „víznyomásos területek”, valamint az ex-lege védett vizes élőhelyként nyilvántartott lapos területek hidrológiai revitalizációjával időszakos tározóként bekapcsolhatók a vízvisszatartási rendszerbe. A permakultúrás és mérnökbiológiai megoldások a települési szinten is szerepet kell, hogy kapjanak.

A megye egészére kiterjedő, fenntartható, egészséges víziközmű ellátottság biztosítása fontos feladat az ivóvízhálózatok és szennyvíz hálózatok együttes, komplex fejlesztésével.

A felszín alatti vizek használatának mérése és monitoringja fontos nemzeti vállalás, ugyanakkor hatékonyan csak a települési szinten lehet ezt megvalósítani, így előtérbe kell, hogy kerüljön a települési integrált geoinformatikai rendszerek kialakítása.

1.3. beavatkozás leírása: A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak meghonosítása és megerősítése

A helyzetfeltárásban olvasható, hogy a megye egyik legfontosabb természeti erőforrása a talaj, amelynek megfelelő kezelése és védelme rendkívül fontos feladat. A Hajdú-Biharban domináns szántóföldi kultúrák esetében kifejezetten veszélyeztetett lehet a talaj a helytelen művelési technikák alkalmazása esetén.

A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat azokat az agrotechnikai módszereket foglalja össze, amelyek javítják a talajok vízbefogadó-képességét, illetve csökkentik a talajdegradációs (talajerózió, bemosódás) veszélyeket. Ezekkel a módszerekkel hatékonyan fenntartható a térség növénytermesztése. A beavatkozás részeként sor kerülhet a helyes agrotechnikai beavatkozásokra, tápanyag-gazdálkodási tervre és növényvédelmi előrejelzésre alapozott, okszerű trágyázásra és növényvédőszer-használatra, precíziós gazdálkodásra, talajtakaró növényekre, talajvédő növény-sávokra, utak, vízviszatarató és hordalékfelfogó létesítmények létrehozására, öntözésre, valamint drénezés megvalósítására. A beavatkozás részeként fontos, a gyepterületek megfelelő hasznosítása.

A beavatkozás megvalósításához a szaktanácsadói rendszer támogatását, valamint a gazdálkodók képzését, valamint kísérleti, bemutató jellegű ültetvények létesítését kell megvalósítani.

1.4. beavatkozás leírása: Optimális területhasználati rendszer kidolgozása

A tájhasználat kapcsán jelentkező konfliktusok a természeti adottságok és a művelési ágak között hosszabb távon veszélyeztetik az ökológiai egyensúlyt. A táji adottságoknak megfelelő földhasználat-menedzsment rendszer megteremtése fontos kérdés.

A területhasználat során elsődleges szempont kell, hogy legyen a táji adottságok és a teherbírás szempontrendszer és az ott előforduló természeti értékek megóvása. Ennek érdekében szükséges a földbirtokszerkezet alkalmazkodási szempontú elemzése és a területhasználat-váltás közgazdasági ösztönzőinek kidolgozása. A természeti adottságokra alapozott referencia árak meghatározása - mely jelenleg országos szinten egységesen meghatározott – a táji adottságoknak megfelelően kellene, hogy alakuljon. A támogatási rendszer ilyen módon történő átalakítása a termelőket minél inkább az adott terület természeti adottságaihoz választott növénykultúra és művelési mód megválasztására ösztönözné, mely hosszú távon a klímaváltozáshoz történő hatékony alkalmazkodást szolgálja, emellett a termelők kibocsátását is mérsékli.

A beavatkozás során komplex kutatási program megvalósítása, illetve egy megfelelő geoinformatikai rendszer létrehozása lehet az alapozó lépés. A döntés-támogató rendszer

létrehozása után kísérleti jellegű pilot-projektekkel kell megalapozni a gazdasági-jogi keretrendszer kidolgozását.

1.5. beavatkozás leírása: A barnamezős területek környezeti kármentesítése

Az OFTK szabályozása kiemeli, hogy a zöldmezős fejlesztések helyett barnamezős fejlesztések szükségesek, a fejlesztések hely kiválasztásánál prioritást kell élveznie a meglévő ipari parkoknak, barnamezős területeknek. El kell kerülni a városok szétterülését, törekedni kell a fenntartható és kompakt városszerkezet kialakítására az erőforrások hatékony és fenntartható hasznosítására.

Cél kell, hogy legyen Hajdú-Bihar megyében is a rozsdaterületek, barnamezős területek, tájsebek, meglévő, de nem használt falusi feldolgozó-kapacitások differenciált újrahasznosítása, rehabilitációja, kezelése, fenntartható területgazdálkodás, településüzemeltetés, környezeti veszélyforrások felszámolása. A beavatkozás integrálja még az épített örökség megőrzését, méltó, műemléki alapú helyreállítását és fenntartható hasznosítását, a kiemelkedő értékeink bemutatathatóvá tételét, továbbá a barnamezős beruházások szorgalmazását, valamint az értékes városképekhez igazodó új épületek kialakítását.

A barnamezős területek prioritást kell, hogy kapjanak a befektetések telephelyválasztásában, így csökkenthető a természeti és mezőgazdasági területekre nehezedő nyomás. Ezeknek a területeknek a hasznosításához ugyanakkor szükség van a környezeti kármentesítésre (pld. a szennyezett talaj eltávolítására).

A beavatkozás fontos alapeleme, hogy el kell készíteni a megye barnamezős területeinek kataszterét, fel kell mérni a környezeti állapotot, illetve meg kell tervezni a szükséges beavatkozásokat.

Az egyes területek esetében – meghatározott prioritások alapján – a kármentesítés végrehajtása is fontos tevékenység.

1.6. beavatkozás leírása: Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása

A fenntartható környezet prioritás nem megvalósítható a társadalmi szereplők széleskörű bevonása nélkül. A környezettudatos gondolkodást a társadalom egyre nagyobb részében teret nyer, ugyanakkor tovább kell folytatni ezeknek a programoknak a megvalósítását a különböző célcsoportokban, így a gyermekek és fiatalok (iskolai és iskolán kívüli formák), az idősek és a hátrányos helyzetűek között. A környezettudatossági tartalomfejlesztésben az egyes célcsoportokra releváns tartalmú és hatékony információs közegeket megfogalmazó projekteket kell megvalósítani. Törekedni kell arra, hogy az általános fenntarthatósági üzeneteken túl a megye különböző térségeiben és településeiben olyan környezettudatossági üzenetek kerüljenek meghatározásra, amelyek a lakosság közvetlen lakókörnyezetére vonatkoznak.

A lakosságon túl a civil szervezetek, az önkormányzati dolgozók és döntéshozók, valamint a for-profit szféra számára is meg kell teremteni a környezettudatos szemléletformálás formáinak az elérhetőségét.

A beavatkozás során megvalósítandók különböző rendezvények, tartalom-, illetve tananyagfejlesztés, tanfolyamok, iskolai és iskolán kívüli nevelési programok, aktívan támaszkodva a digitális kommunikációs csatornákra, illetve a helyi média platformokra.

1.7. beavatkozás leírása: Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések

A fenntartható környezet biodiverzitás megőrzését, az életminőség javítást, klímaadaptációt és hatékony erőforrás gazdálkodást szolgáló aspektusát biztosítja a zöld infrastruktúra szemlélet, mely az ökoszisztéma elemeinek, kapcsolatrendszerének fejlesztésével és megóvásával biztosítja az ökoszisztéma szolgáltatásokat. A zöld (zöldfelületek/zöldterületek) és kék (vízfelületek) elemek kiegészíthetők, esetlegesen kiválthatják a műszaki infrastruktúra-elemeket.

A természeti tőkével való felelős gazdálkodás fontosságának mind lakossági, mind településti, mind vállalkozói szinten történő megismerése és megismertetése fontos.

A megye települési és településkörnyéki térségei természeti örökségének, értékeinek megóvása, azok fenntartható hasznosítása hosszú távon megkerülhetetlen eleme a fejlesztéseknek.

A fényszennyezés újonnan napirendre került, de nem újkeletű problémájára válaszul szolgálhat az Agrárminisztérium gondozásában kidolgozásra került, a megyei önkormányzat nemzetközi tapasztalatait is hasznosító, a jó világítási gyakorlatról szóló külön iránymutatás. A dokumentum nem csupán a természetvédelemben érintett szereplők, de a települések és a lakosság számára is követendő megoldásokat mutat be a fényszennyezés csökkentése érdekében. Ennek integrálása, népszerűsítése az elkövetkezendő évek feladata.

1.8. beavatkozás leírása: A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése

A hulladékgazdálkodás korszerű prioritásainak megfelelően csökkenteni kell a hulladékok keletkezésének mennyiségét, jelentősen növelni szükséges a hulladékok újrahaznátát, az újrafeldolgozást, valamint a hulladékok energetikai és egyéb hasznosítását. A jelenleg leginkább elterjedt lerakókban való elhelyezés mértékét mindenképpen csökkenteni szükséges.

A beavatkozás integráns része a lineáris gazdaság elmozdulásának támogatása a körforgásos gazdaság szemléletének meghonosítása irányában. Ez alapvetően az anyaghasználat mennyiségének csökkentését, a melléktermékek más termelési folyamatokban alapanyagként történő felhasználását jelenti, melyhez jelentős szemléletformálás, a folyamatok újragondolása szükséges, és nem lehet figyelmen kívül hagyni a beruházásokat, fejlesztéseket érintően az

életciklus-elemzések kulcsszerepét sem. Ezekkel az eszközökkel kialakíthatók és megerősíthetők a fenntartható értékláncok, illetve az ágazati együttműködések.

A hulladékgazdálkodás tekintetében a hulladék szelektív gyűjtése, hasznosítása, illetve a települési szilárd hulladékfeleségek vonatkozásában a biológiai, a papír, a műanyag-, az üveg- és a fémhulladékok elkülönített gyűjtése és hasznosítása fontos szerepet játszik. A gyűjtés mellett ösztönözni kell a térségi újra-feldolgozó és hulladékokat hasznosító vállalkozások tevékenységét. A hasznosítás rendszereinek elterjesztése mellett figyelmet kell fordítani az illegális hulladéklerakás felszámolására, amely komplex feladatként a helyi önkormányzatok, az államigazgatási szervek és a civil szerveződések együttműködését, illetve a lakosság tudatos cselekvését is igényli. A jelenleg megvalósítás alatt álló új mechanikai-biológiai hulladékkezelő létesítmény új infrastrukturális, logisztikai és hulladékkezelési megoldásokat kíván a megye hulladékgazdálkodásában, amely csak összehangolt fejlesztéssel érhető el. A vállalkozások, a lakosság és a civil szervezetek együttműködésével megalapozható a megyében a megosztásos gazdaság (sharing economy).

A mezőgazdaság bevonása a körforgásos gazdaságba kifejezetten fontos. A Pusztakapuk - olyan épületegyüttesek, amelyekben szállás, vendéglátás, a turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások, kiskereskedelem folytatható, a világörökségi helyszín követelményeivel összehangolt módon – alkalmasak lehetnek ennek a bevezetésére.

A beavatkozás része a térségben keletkező biomassza hulladék összegyűjtése (erdészeti és mezőgazdasági melléktermék, kerti hulladék stb.) és azok komposztálása, akár komposztáló telepek létrehozásával. Ezzel a műtrágyák szerves trágyával történő kiváltása lehetséges, mely hozzájárul a vízbázisok védelméhez és a talajok termőképességének ökológiai módon történő fenntartásához.

A prioritás eredményességi kritériumainak és számszerűsített mutatóinak meghatározása

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
1.1. Komplex térségi vízvisszatartó rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása	A komplex vízvisszatartó rendszerek kiterjedésének növekedése (%) (output)	100%	120%	IH/FAIR	Háromévente
	Visszatartott vízmennyiség növekedése (%) (eredmény)	100%	130%	TIVIZIG	Háromévente

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása	Az érintett települések száma (db) (output)	0	5	IH/FAIR	Háromévente
	Javuló települési vízegyenleg (%) (eredmény)	100%	130%	TIVIZIG	Egyszeri
1.3. A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak a terjesztése	A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat módszereit alkalmazó termelők számának növekedése (%) (output)	100%	120%	NAK	Háromévente
	A talajpusztulástól fenyegetett területek (%) (eredmény)	100%	60%	NAK	Egyszeri
1.4. Optimális területhasználati rendszer kidolgozása	Kidolgozott kísérleti rendszer (db) (output)	0	1	IH/FAIR	Háromévente
	Tájba illeszkedő, fenntartható agrárkultúrák elterjedése (%) (eredmény)	100%	130%	NAK	Egyszeri
1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése	Kármentesített barnamezős területek mérete növekedése (ha) (output)	0	150	Önkormányzatok, Kamara	Háromévente
	Megkímélt zöldmezős területek nagysága (ha)	0	150	Mérés	Egyszeri
1.6. Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása	Az elért stakeholderek (fő) (output)	0	100000	IH/FAIR	Háromévente
	A klíma- és környezettudatosság fokának emelkedése (%) (eredmény)	„Az országos átlagnál kedvezőtlen ebb attitűd”	„Az országos átlagnál kedvezőbb attitűd”	NATÉR	Egyszeri

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
1.7. Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések	Fejlesztésben részesülő, megőrzött természeti területek (%) (output)	0	15%	HNP	Háromévente
	A táji feldarabolódás mértékének csökkenése (eredmény)	5-10	1-5	Naturewatch	Egyszeri
1.8 A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése	A szelektív rendszerekbe kerülő hulladék mennyisége (t) (output)	14000	50000	KSH,	Háromévente
	A körforgásos gazdaság gazdasági jelentősége (%) (eredmény)	100%	130%	KSH	Egyszeri

A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
1.1. Komplex térségi vízviszatarító rendszerek kialakítása, ágazati sinergiák kiaknázása	Debreceni Egyetem, NAK, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, érintett települési önkormányzatok, gazdák, Kormányhivatal, LEADER csoportok, Országos Vízügyi Főigazgatóság
1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása	Debreceni Egyetem, NAK, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, érintett települési önkormányzatok, gazdák, lakosság, Kormányhivatal, Országos Vízügyi Főigazgatóság
1.3. A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak a terjesztése	Debreceni Egyetem, NAK, szaktanácsadók, gazdák, Kormányhivatal
1.4. Optimális területhasználati rendszer kidolgozása	Debreceni Egyetem, NAK, szaktanácsadók, gazdák, Kormányhivatal, LEADER csoportok
1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése	Települési önkormányzatok, for-profit szervezetek, Hajdú-Bihar megyei Kereskedelmi- és Iparkamara, Kormányhivatal

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
1.6. Környezettudatosági szemléletformáló programok indítása	Iskolák, települési önkormányzatok, civil szervezetek, Kormányhivatal
1.7. Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések	Települési önkormányzatok, civil szervezetek, Kormányhivatal, Debreceni Egyetem, NAK
1.8 A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése	Debreceni Egyetem, NAK, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, érintett települési önkormányzatok, gazdák, Kormányhivatal, érintett LEADER csoportok

A prioritáshoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések meghatározására

A beavatkozás megnevezése	Projekt listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
1.1. Komplex térségi vízviasszatartó rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása	Árvízi és belvízi veszélyeztetettség csökkentését támogató programok	KEHOP PLUSZ – 1. prioritás
1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása	CIVAQUA program - Fenntartható térségi vízpótlás, öntözővíz-ellátottság javítása 23 000 ha komplex öntözésfejlesztési tervezése engedélyezéssel a fejlesztés alatt álló öntözési rendszerekhez kapcsolódóan (pl: CIVAQUA -Projekt hatásterületén) Fenntartható, egészséges víziközmű ellátottság biztosítása az ivóvízhálózatok és szennyvíz hálózatok együttes komplex fejlesztésével	KEHOP PLUSZ – 1. prioritás
1.8 A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése	A lakossági szilárdhulladék-termelés csökkentése a szelektív gyűjtés, újrahasznosítás, újrahasználat rendszereinek fejlesztése és a hulladékkeletkezés megelőzése révén, körforgásos gazdaság integrációja, zöldhulladék kezelő- feldolgozó üzemek létesítése és fejlesztése	KEHOP PLUSZ – 2. prioritás

Indikatív forrásallokáció

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
1.1. Komplex térségi vízviszatarató rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása	20,08
1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása	100
1.3. A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak a terjesztése	0,83
1.4. Optimális területhasználati rendszer kidolgozása	0,8
1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése	5,5
1.6. Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása	1
1.7. Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések	8,2
1.8 A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése	25,2

3.2. 2. prioritás: Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében

Indoklás

Az éghajlatváltozás korunk legnagyobb globális kihívása, amely kiterjedtségénél és számos dimenziójánál fogva számos szereplő, így a megyei önkormányzatok beavatkozását is igényli. A 2020 utáni EU költségvetési ciklus egyik fontos mechanizmusa lesz az igazságos zöld átmenet (Just Transition), amelynek keretében jelentős fejlesztési összegek kerülnek elosztásra.

Hajdú-Bihar megye a klímaváltozás káros hatásainak az országos átlagnál nagyobb mértékben kitett térség. A melegebbé és szárazabbá váló éghajlat mellett az időjárási szélsőségek gyakoribbá válása is valószínűsíthető, ami nemcsak a természeti környezet, de a mezőgazdaság, az infrastruktúra és az emberi egészségre nézve is kockázatot hordoz. Az ehhez való alkalmazkodás (adaptáció) éppen ezért elengedhetetlen. A megye legérzékenyebb hatásviselői a természeti – és épített környezet, az emberi egészség, illetve a gazdaság bizonyos szenzitív ágazatai (pld. mezőgazdaság, turizmus).

A védekezés mellett megye hozzá kíván járulni az európai és hazai üvegházgáz kibocsátás csökkentési (mitigációs) célkitűzések teljesítéséhez, így szükség van a különböző szektorokban (lakossági, középületekhez köthető és gazdasági energiahasználat, közlekedés, mezőgazdaság, hulladékgazdálkodás) a fosszilis energiaforrások használatának csökkentésére, a megújuló energiaforrások hasznosításának bővítésére, illetve üvegházgáz nyelő felületek (erdők) telepítésére is. Emellett ki kell emelni a talajvédelem és a zöld infrastruktúra fejlesztésének fontosságát is.

Bár a szemléletformálás az előző prioritásban már említésre került, az éghajlatváltozás kommunikálása olyan fontos, hogy ennek külön kiemelten is szerepelnie kell. A klímavédelem hosszú távú megalapozása nem működhet kellő szemléletformáló tevékenységek nélkül, amelyek során a különböző társadalmi célcsoportok specifikus üzeneteket kapnak a számukra optimális kommunikációs csatornákon keresztül.

A hátrányos helyzetű térségekben is támogatni kell a megújuló alternatív energia előállítását és helyi felhasználását. Fel kell mérni, hogy a tágabb térség adottságai milyen szinten érvényesülnek a járásokban (szoláris, geotermikus, földhő energia, stb.) és azok alkalmazása mely területeken lehet gazdasági és környezeti szempontból is fenntartható és ahol releváns, minél nagyobb mértékben támogatni kell az energetikai beruházásokat.

Kapcsolódás európai uniós szakpolitikai célkitűzéshez és/vagy beruházási prioritáshoz

A prioritás közvetlenül hozzájárul a következő EU szakpolitikai cél megvalósításához:

- (2) Zöldebb, karbonmentes Európa
- (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa

Áttételesen hozzájárul a következő szakpolitikai célokhoz:

- (1) Intelligensebb Európa
- (4) Szociálisabb Európa

Kapcsolódó stratégiai ágazati és területi célok

A tervezett beavatkozások kapcsán a Klímavédelem prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél (3) Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében
- Stratégiai ágazati cél (5) Élhető és éltető települések

A Klímavédelem prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Stratégiai területi cél 1 Debrecen és szoros településegüttese
- Stratégiai területi cél (2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárség
- Stratégiai területi cél (3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárség

A prioritás keretében tervezett beavatkozások

2.1. beavatkozás leírása: Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása

Az újonnan létesült építmények esetén már szigorú energiahatékonysági szabályok vannak életben. A korábbi építésű épületek esetében ugyanakkor eklektikus a fajlagos energiafogyasztás. Ennek javítása, az épületek nyílászáró cseréje, külső hőszigetelése, valamint épületgépészeti felújítása éppen ezért elengedhetetlen. A megye energiafogyasztásának jelentős részéért a háztartások és közintézmények fogyasztása a felelős, így ezek energiahatékonysági felújítása elősegíti a mitigációs cél elérését. A korábbi támogatási időszakban nagyszámú támogatott projekt megvalósítása kezdődött meg a megyében, de ennek folytatása szükséges, különös tekintettel a megye elmaradottabb déli és délkeleti, határmenti területeinek épületállomány korszerűsítésére, hisz az itt élő lakosságot helyzetéből adódóan (kisebb önerő, gyengébb alkalmazkodó képesség) fokozottan érintik a klímaváltozás hatásai. Ezek a nagy volumenű épületenergetikai beruházások alapvetően az energiahatékonysági kötelezettségi rendszerben valósíthatók majd meg.

A középületek felújítása, megújuló energia használatuk növelése a példamutatáson keresztül szemléletformáló hatással bír, ösztönözheti a lakossági beruházásokat is. Fontos szempont az alternatív, energiatakarékos módszerek alkalmazásának elterjesztése is az épületfelújítás során.

A lakó- és középületek körében törekedni kell pilot-jelleggel passzív épületek létesítésére kísérleti és demonstrációs jelleggel.

2.2. beavatkozás leírása: Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése

A gazdasági szereplők energiafogyasztása és üvegházgáz termelése Hajdú-Bihar megyében tetemes. A megújuló energiák alkalmasak lehetnek a termelés fenntarthatóbbá tételére, a zöld gazdaság megteremtésére. A beavatkozás részeként ki kell terjeszteni a különböző megújuló energiaforrások – kiemelten a biomassa, a geotermikus energia és a napenergia – használatát a mezőgazdaságban (fűtés, üzemanyag, elektromos áram). A biomassa használatában leginkább a biogáz-alapú termelő egységek létesítése (társégi komposztálókkal és állattartó telepekkel összekötve) javasolt. Törekedni kell az ipari és szolgáltató telephelyek energiahasználatának minél nagyobb aránya zöld energiaforrásokból kerüljön megtermelésre, lehetőleg decentralizált, a cég telephelyén történő energiatermelő berendezésekkel. Az üvegházgáz kibocsátás csökkentő hatás mellett a beruházások alkalmasak lehetnek a vállalkozások rezsijének a csökkentésére is.

A közlekedési szektor által használt alternatív energiafajták terjesztését is elő kell segíteni, illetve az elektromos gépjárművek töltőállomásainak teljesítményét is lehetőleg napelemes rendszerekkel kell támogatni.

2.3. beavatkozás leírása: Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével

Hajdú-Bihar megyében Debrecenben, Hajdúszoboszlón, Berettyóújfalun, Hajdúböszörményben, Hajdúnánáson és Püspökladányban működik távfűtés. Fontos szempont rendszerek egészének felülvizsgálata és szükség esetén felújítása, valamint a távfűtési igény megújuló energiát is hasznosító rendszereken keresztül történő kielégítése. Fontos annak felmérése is, hogy eddig távhővel nem rendelkező településeken hol volna megvalósítható új rendszerek kiépítése. Ennek értelmében érdemes a megye kiemelkedő geotermikus adottságaira építve a hévizek gyógyászati hasznosítása mellett, a közületi és lakossági távhőrendszerekben való fűtési alkalmazásuknak arányát is növelni, visszasajtolási feltételek mellett, valamint a megye tekintetében nagy jelentőséggel bíró mezőgazdaság melléktermékeit és a lágyszárú energiaültetvények termékeit hasznosítani. A megye területén több településen (Létavértes, Földes, Kaba), számos középület esetében használnak geotermikus rendszereket.

Az energiatakarékosság ösztönzése érdekében továbbá javasolt lenne lehetővé tenni a távfűtéssel rendelkező lakások fűtésének egyéni mérhetőségét és szabályozhatóságát és ezáltal az egyéni számlázást, illetve IoT megoldások meghonosítását.

2.4. beavatkozás leírása: Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése

Hajdú-Bihar megye kiemelkedő megújuló energia hasznosítási adottságokkal rendelkezik napenergia, geotermikus energia, és biomassa terén. Az épületek energetikai korszerűsítése során szükséges ezekre építve a megújuló energiaforrások integrálásának ösztönzése és

beépítésük megvalósítása, mely csökkenti az ÜHG-kibocsátást, az energiafüggőséget és a rezsiköltségeket is. Lényeges szempont az anyagi helyzethez és a helyi szükségletekhez legjobban illeszkedő megoldások alkalmazása, tekintettel a megtérülési időre is. A napelemes rendszerek telepítésével az ingatlanok elektromos áram igénye teljes mértékben fedezhető. Támogatható napkollektoros berendezések telepítése is fűtésrészegítés, illetve használati melegvíz előállítására. Bármely rendszer választása esetében törekedni kell az elérhető lehető legkorszerűbb technológia alkalmazására. A beavatkozás részeként információs anyagok előállítása és terjesztése, valamint szakmai tanácsadás is megvalósítható.

2.5. beavatkozás leírása: Naperőmű-parkok létesítése

Hajdú-Bihar megye napenergia hasznosítási adottságai kifejezetten jók, a megye délnyugati része a legalkalmasabb napenergia termelésre. A családiház-méretű kiserőművek mellett a magyarországi klíma- és energiapolitika kiemelt figyelmet fordít a nagyobb napelemes erőművek létesítésére. A megyében korábbi támogatási időszak során megvalósult fenntartható energiagazdálkodási projektek keretében sor került vállalkozások és a költségvetési szervek (kórház, egyetem) energetikai felújításánál napelemek integrálására, valamint történt néhány naperőmű beruházás. Ezek folytatásaként szükséges további naperőműparkok létrehozása elsősorban a megye délnyugati területein. A naperőművek telepítésére elsősorban az épületek tetőzetét, illetve a rosszabb minőségű, használaton kívüli, illetve esetlegesen barnamezős földterületeket kell használni.

2.6. beavatkozás leírása: Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása

A decentralizált, megújuló energiaforrás alapú hő- és villamosenergia termelő rendszerek létrehozása komplex környezeti, gazdasági és társadalmi fejlesztések. A helyi, megújuló energiaforrások munkahelyeket és hozzáadott értéket teremtve járulnak hozzá a közösségek fejlesztéséhez. Az ilyen beruházások esetén nem a profit az elsődlegesen hangsúlyos eredmény, hanem sokkal inkább az, hogy helyi közreműködéssel megfizethető energiát biztosítsanak tagjaik vagy érdekelt feleik számára. A fogyasztók ilyen irányú bevonásával ezek a közösségek elősegítik új technológiák és fogyasztási minták elterjedését.

A beavatkozás részeként a kisebb, vidéki térségekben falu-fűtőművek és ún. energiaudvarok létrehozása is támogatható, ahol többféle, kisebb kapacitású megújuló energiás berendezés elhelyezhető és segítségével biztosítható pld. középületek energiahasználata.

2.7. beavatkozás leírása: Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése

A közlekedés egyike a legnagyobb üvegházgáz kibocsátó szektoroknak Hajdú-Bihar megyében. A fosszilis energiákat használó egyéni közlekedési módok rendkívüli mértékben növelik az ökológiai lábnyomot, illetve a légszennyezés (közlekedési eredetű szmog, por), illetve a

zajterhelés tetemes részéért is felel. Az alternatív és kerékpáros módozatok mellett a közösségi közlekedés lehet az egyik megoldás az üvegházgáz kibocsátás csökkentésében. A közösségi közlekedés már a korábbi ciklusban is jelentős fejlesztésekben részesült, ugyanakkor csak a legújabb, innovatív fejlesztésekkel, berendezésekkel, közlekedésszervezési megoldásokkal válhat valódi, sokak által választott alternatívává. Kiemelt figyelmet kell fordítani a településközi kötőtpályás közlekedési kapcsolatokban rejlő lehetőségek kiaknázására. Fontos a kellően rugalmas, intermodális rendszerek megteremtése, az autóbuzsközlekedésben például a kerékpár szállításának a lehetővé tétele.

A közösségi közlekedési eszközök kényelmessé tétele, illetve esetlegesen alternatív meghajtású eszközökre váltása ugyancsak része lehet ennek a beavatkozásnak, ahogyan a megosztott közlekedési formák népszerűsítése is. A helyi közösségi buszközlekedés Zöld Busz Program általi megújítása is fontos eleme a célkitűzésnek.

2.8. beavatkozás leírása: A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése

A klímavédelem szempontjából a nem motorizált közlekedés és a közösségi közlekedés támogatása a leginkább célravezető, de a közúti közlekedés is fejleszthető klímabarát módon. Ennek egyik módja az úthálózat ésszerű kialakítása, forgalomszervezési eszközök alkalmazása és a közlekedési lámpák intelligens hangolása.

Levegőtisztaság-védelmi és klímavédelmi szempontból is megoldás a hatékony műszaki és jogi intézkedések bevezetése a környezetszennyező gépjárművek kiszűrésére, bizonyos területekre való behajtásuk korlátozására.

A városi közlekedésben – különösen a megyeszékhelyen – a gépjárműforgalom csökkenthető P+R parkolók létesítésével, illetve az autós forgalom közösségi közlekedési eszközökre való áttelítésével.

A jövőben az elektromos és egyéb alternatív hajtású járművek elterjedésével egyre nagyobb szükség lesz az elektromos töltőállomások elterjesztésére a közterületeken.

2.9. beavatkozás leírása: Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása

A klímaadaptáció komplex települési folyamat, amelynek során figyelmet kell fordítani valamennyi jelentősebb hatásviselő szektor alkalmazkodóképességének a biztosítására. Ennek megfelelően a természeti környezet összetevőinek a telepítésénél a változó klíma adottságait is figyelembe kell venni (pld. speciális növényfajták kiválasztása a közterületek esetében). A hagyományos zöldterületek mellett – különösen a nagyobb városok esetében – a zöldtetők, illetve vertikális zöldterületek is fontos elemei a klímaadaptációnak. Az épített környezet kialakításában, illetve a vonatkozó építészeti szabályok létrehozásakor figyelembe kell venni a jövőben gyakoribbá váló időjárási szélsőségek jelenlétét.

A zöldterületek mellett a kék felszínek, azaz a vízfelületek is nagyon fontos településadaptációs eszközt jelentenek majd. Ennek megfelelően a városfejlesztési projekteknél mindenképpen törekedni kell a vízfelületek, közösségi víznyerő helyek kialakítására.

A forróbbá váló éghajlat elleni védekezés építészeti (pld. árnyékolás) és műszaki (légkondicionált helyiségek) megoldásai fontos szerepet kell, hogy kapjanak a helyi adaptációs lépések között.

2.10. beavatkozás leírása: Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása

A klímaváltozás elleni küzdelem mitigációs, adaptációs és szemléletformálási elemei komplex problémát jelentenek a helyi és térségi döntéshozók számára. Olyan szakembereket kell képezni és alkalmazni városi és térségi szinten, akik kompetensek a következő szakterületeken: igazságos átmenet, zöld közbeszerzés, szén-dioxid kvótarendszerek működése, zöld bankok, közösség-szervezés, pályázatírás és projektmenedzsment.

Az új típusú kompetenciákkal rendelkező szakemberek számára felsőoktatási szakképzéseket, illetve alap-, valamint mesterszakot kell létrehozni, és biztosítani kell a folyamatos naprakész ismeretekhez, nemzetközi fejlesztési és együttműködési eredmények való hozzáférést. Az önkormányzatok és térségek számára forrásokat kell biztosítani a klímamenedzserek alkalmazására.

2.11. beavatkozás leírása: Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával

A klímavédelmi intézkedések társadalmi elfogadottsága, valamint az intézkedések hatékonyságának a növelése igényli, hogy komplex éghajlatváltozási szemléletformálási kampányok induljanak a megye településein.

A legfontosabb célcsoportok (gyerekek, idősek, felnőttek, vállalkozások, civilek stb.) számára települési rendezvénysorozatokon keresztül be kell mutatni a klímaváltozás globális, térségi és helyi hatásait. Tanácsadó fórumokat kell létrehozni a lehetséges negatív hatások elkerülésének lehetőségeit ismerttetendő, valamint információkat kell biztosítani a zöld megoldások helyi elérhetőségéről (pályázatok, műszaki és technológiai megoldások stb.)

A hagyományos, személyes megjelenésre építő rendezvények mellett meg kell teremteni az online események műszaki és tartalmi lehetőségeit is.

2.12. beavatkozás leírása: Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása

A területhasználat nagyban hozzájárulhat a klímavédelmi és klímaadaptációs célok megvalósításához. A települések belterületén, illetve a külterületeken domináns tájhasználat meghatározza a térségek mikroklímáját. A változó éghajlat és a szélsőségek előfordulásának a

növekedése ugyanakkor limitálja azoknak a növényfajtáknak az alkalmazhatóságát, amelyek képesek ezekhez a körülményekhez alkalmazkodni.

Ezek a körülmények szükségessé teszik olyan kutatási projektek indítását, amelyek helyspecifikusan képesek ezeket a típusokat meghatározni.

A prioritás eredményességi kritériumainak és számszerűsített mutatóinak meghatározása

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása	Épületek energiafogyasztása (%) (output)	100%	80%	KSH	Egyszeri
	Szén-dioxid kibocsátás (%) (eredmény)	100%	80%	KSH	Egyszeri
2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése	A megújuló energiák elterjedése (%) (output)	100%	120%	KSH	Egyszeri
	Szén-dioxid kibocsátás (%) (eredmény)	100%	80%	KSH	Egyszeri
2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével	A távhő előállításában a megújuló energiák szerepe (%) (output)	100%	110%	KSH	Egyszeri
	Szén-dioxid kibocsátás (%) (eredmény)	100%	90%	KSH	Egyszeri
2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése	A beépített kapacitás (%) (output)	100%	120%	KSH	Egyszeri
	Szén-dioxid kibocsátás (%) (eredmény)	100%	80%	KSH	Egyszeri
2.5. Naperőmű-parkok létesítése	A létesített kapacitás (kW) (output)	100%	120%	KSH	Háromévente
	Szén-dioxid kibocsátás (%) (eredmény)	100%	80%	KSH	Egyszeri

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
2.6 Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása	Energiaközösségek száma (db) (output)	0	5	IH/FAIR	Háromévente
	Megtakarított energia (%) (eredmény)	0	10%	KSH	Egyszeri
2.7 Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérítése	A közösségi közlekedést használók aránya (%) (output)	100%	120%	MÁV, Községi Közlekedési Szolgáltatók	Egyszeri
	Szén-dioxid kibocsátás – közlekedés (%) (eredmény)	100%	85%	MÁV, Községi Közlekedési Szolgáltatók	Egyszeri
2.8 A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése	A létrejött megoldások száma (db) (output)	0	5	IH/FAIR	Évente
	Szén-dioxid kibocsátás – közlekedés (%) (eredmény)	100%	75%	KSH	Egyszeri
2.9 Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása	A közhasználatú légkondicionált létesítmények száma (db) (output)	0	10	IH/FAIR	Háromévente
	A létesítmények helyszínénél szolgáló települések lakosság száma (fő) (eredmény)	0		Mérés	Egyszeri
2.10 Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása	Az alkalmazott klímamenedzserek száma (fő) (output)	0	8	IH/FAIR	Háromévente
	A menedzselt klímaprojektek száma (db) (eredmény)	0	10	Klímamenedzserek	Egyszeri
2.11 Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával	Az elért lakosság (fő) (output)	0	100000	IH/FAIR	Egyszeri

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
	A környezet. és klímatudatosság szintjének növekedése (eredmény)	„Az országos átlagnál kedvezőtlen ebb attitűd”	„Az országos átlagnál kedvezőbb attitűd”	NATÉR	Egyszeri
2.12. Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása	Kutatási projekt (db) (output)	0	1	IH/FAIR	Egyszeri
	A kutatás hatására létrejött többfunkciós használatú terület (ha) (eredmény)	0	100	NAK	Egyszeri

A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása	Önkormányzatok, lakosság, építőipari vállalkozások
2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése	Önkormányzatok, lakosság, építőipari vállalkozások
2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével	Önkormányzatok, lakosság, energetikai cégek, helyi termelők
2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése	Önkormányzatok, lakosság, építőipari vállalkozások, energetikai cégek
2.5. Naperőmű-parkok létesítése	Önkormányzatok, lakosság, építőipari vállalkozások, energetikai cégek

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
2.6 Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása	Önkormányzatok, lakosság, építőipari vállalkozások, energetikai cégek
2.7 Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése	Önkormányzatok, lakosság, közlekedési vállalatok
2.8 A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése	Önkormányzatok
2.9 Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása	Önkormányzatok, lakosság, civil szervezetek
2.10 Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, Debreceni Egyetem, Kormányhivatal, Önkormányzatok
2.11 Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával	Önkormányzatok, civil szervezetek, iskolák, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
2.12. Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása	Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, gazdák, Nemzeti Agrárkamara, Debreceni Egyetem

A prioritáshoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések meghatározásra

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése	Geotermikus energiaellátásra épülő üvegházak kialakítása az intenzív kertészeti és szaporítóanyag előállítási tevékenység ellátásához minta projekt Hajdú-Bihar megyében Multifunkcionális – energiafelhasználást, fagyvédelmet, öntözést, növényvédelmet, közlekedést támogató - okos IoT eszközön és	KEHOP PLUSZ – 4. prioritás

	Mesterséges Intelligencián alapuló rendszer kialakítása több ütemben	
2.5. Naperőmű-parkok létesítése	Kettős hasznosítású megújuló energiát termelő napelem parkok kialakítása	KEHOP PLUSZ – 4. prioritás
2.7 Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése	Vasúti személy- és teherszállítás technológiai fejlesztése Debrecen – intermodális központ megvalósítása	IKOP PLUSZ – 1. prioritás IKOP PLUSZ – 3. prioritás
2.8 A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése	A Debrecen-Tiszafüred kerékpárút létrehozása	IKOP PLUSZ – 3. prioritás
2.10 Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása	Települési időjárás- és légszennyezettség mérőrendszerek létrehozása - A DJP 2.0 alapján Települési és térségi klímamenedzserek alkalmazása	DIMOP PLUSZ – 1. prioritás TOP Plusz – 3. prioritás Fenntartható városfejlesztés ESZA+ elemei GINOP PLUSZ – 5. prioritás

Indikatív forrásallokáció

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása	50
2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése	7,5
2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével	9,5
2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése	15
2.5. Naperőmű-parkok létesítése	20
2.6 Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása	4
2.7 Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése	1,44

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
2.8 A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése	17
2.9 Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása	4,5
2.10 Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása	1,3
2.11 Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával	0,5
2.12. Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása	0,5

3.3. 3. prioritás: A megye gazdaságának komplex fejlesztése

Indoklás

Hajdú-Bihar megye egészére vonatkozóan az egyik legfontosabb cél a megye versenyképességének további erősítése. Erre vonatkozóan Hajdú-Bihar megye változatos adottságai több szempontból is lehetőséget biztosítanak a gazdasági fejlődésre. Ugyanakkor a területi (és fejlettségbeli) heterogenitás miatt a gazdaságfejlesztés mást jelent egy dinamizálódó és mást egy leszakadó térségben, ezért a megyében a gazdaságfejlesztést komplex módon kell kezelni, melynek fókuszában a versenyképesség fokozása mellett a gazdasági kohézió erősítése is meg kell, hogy jelenjen.

A megye hosszútávú célkitűzése a megye kedvező földrajzi fekvésére (geopolitikai pozíciójára, természeti adottságaira, kulturális és világörökségi értékeinek meglétére), tudásbázisára, valamint a nemzetközi szinten is egyre inkább versenyképes gazdasági ágazatoknak megfelelő fejlesztésekre alapozva, területspecifikus lehetőségeit kívánja kihasználni. Ennek eléréséhez a jelenlegi, meglévő logisztikai, digitális és egyéb hálózatok és az innovációs képesség növelése elengedhetetlen, külön fókuszálva a kis- és középvállalkozások erősítésére.

Ezen célok mentén való tudatos gazdaságfejlesztési folyamatok magában kell, hogy hordozzák:

- A megye növekvő szerepét az innováció és a tudásközpontú ágazatokban, hiszen ebben a megye felsőoktatása és kutatási teljesítménye versenyelőnyvel és potenciállal rendelkezik nemzetközi szinten is.
- A fenti magasabb hozzáadott értékű (jármű- és gépipari, elektronikai, gyógyszeripari) ipari ágazatok feltételeinek további fejlesztését és a megye gazdasági szereplőinek kapcsolódási lehetőségeinek bővítését
- A megye agrár- és élelmiszergazdasága megerősödését, amely által nő az exportban és a gazdaságában betöltött szerepe, így hozzájárul a fenntartható gazdasági növekedéshez, valamint a vidéki térségek fejlődéséhez és a foglalkoztatás növeléséhez.
- A megye szállítmányozáshoz kapcsolódó infrastruktúrájának fejlesztését, hálózatok kialakítását és fejlesztését úgy szervezeti, mint technológiai területen, a vállalkozások ehhez kapcsolódó alkalmazkodási készségeinek és innovációs hajlandóságuknak növelését.
- Az innovációs potenciál kiaknázása nem csak a gazdasági szereplők számára fontos, hiszen a megye gazdasági erősödése, az innovatív megoldások elterjedése a megye valamennyi területét, települését olyan értékekkel rendelkező élettérre formálja, amely magasabb szintű életminőséget biztosít.
- A helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztéseket, a szabadidőgazdaság egyes szegmenseiben, a kreatív és kulturális iparban rejlő potenciál kiaknázását
- Az 50 éven felüli korosztály szolgáltatási szektorral kapcsolatos igényeinek szakszerű kielégítésében rejlő lehetőségek megismerését és feltárását.

Kapcsolódás európai uniós szakpolitikai célkitűzéshez és/vagy beruházási prioritáshoz

A versenyképes gazdaságot célzó fejlesztések integrált jellegéből adódóan jelen prioritási három EU szintű szakpolitikai célkitűzés megvalósításához járul hozzá ezek pedig:

- Intelligensebb Európa
- Jobban összekapcsolt Európa
- A polgáraihoz közelebb álló Európa

Kapcsolódó stratégiai ágazati és területi célok

A tervezett beavatkozások kapcsán A megye gazdaságának komplex fejlesztése című prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 1 (Á1) Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye
- Stratégiai ágazati cél 1 (S1) Versenyképes, gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai ágazati cél 4 (S4) Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5): Élhető és éltető települések.

A prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 2 (S2): Motivált és rugalmas humán erőforrás Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai területi cél 1 (T1): Debrecen és szoros településeggyüttese
- Stratégiai területi cél 2 (T2): Dinamizálódó északnyugati kaputérség

A prioritás keretében tervezett beavatkozások

3.1. beavatkozás leírása: Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása

Hajdú-Bihar megye földrajzi elhelyezkedése alkalmassá teszi a megye teljes területét arra, hogy jelentős szerepet játsszon Magyarország és Közép- Kelet Európa logisztikai rendszerében. A megye országon belül periférikus fekvésű területként határozható meg, ugyanakkor ezen helyzetéből fakadóan fontos tranzitterület is, amely gazdaságfejlesztési szempontból alapot ad a logisztikai hálózatban történő aktív részvételnek.

Ez a részvétel két fő kihívás mentén javítható. Egyrészt a közlekedési infrastruktúra elemeinek fejlesztésével, amelyhez kapcsolódó beavatkozásokat a 4. prioritás keretében ismertetünk és a vállalati együttműködés infrastrukturális (telephely) és kapcsolati viszonyainak minőségi

javításával. Az európai hálózatokhoz kapcsolódó útszakaszok megléte mellett az utóbbi időszak infrastrukturális fejlesztései is alapját szolgálják a logisztikai és szállítmányozási hálózat erősítésének.

Jelen fejlesztési irány szempontjából lényeges megemlíteni a közúthálózati fejlesztéseken belül a gyorsforgalmi utak egyre nagyobb mértékű kiépülését is a megyében. A gyorsforgalmi utak jelentős mennyiségben bonyolítanak le tranzitforgalmat, így ezek menti logisztikai fejlesztések indokolttá válnak, ráadásul ezek mentén fekszik legtöbb esetben a meglévő ipari parkkal rendelkező települések sora. Ezen iparterületek és egy létrehozandó logisztikai hálózat bekapcsolása a nemzetközi közlekedési folyosókon keresztül, több transznacionális szállítási gerincvonal elérése válna lehetővé. Ezért az ilyen irányú fejlesztések nem jelentenek a megye településeinek egymással való versenytársi szerepének kialakulását, hiszen egy nagyobb hálózat részeként mindenki megtalálhatná a saját kapcsolódási lehetőségeit. Ezért a gazdaságfejlesztés ezen ága a megye települései közötti érdeellentétek növekedése nélkül mehetne végbe.

A logisztikai szektor fejlesztésére oktatási szempontból is lehetőség nyílik. Hajdú-Bihar megyében több oktatási intézmény is lehetőséget biztosít logisztikai irányú tanulmányok folytatására, felsőfokú szinten a Debreceni Egyetemen is. Erre alapozva a megyének nem csak az infrastruktúra megléte, illetve potenciálja ad lehetőséget a raktározási, szállítmányozási szektorban való térnyerésre, hanem a megfelelő tudásbázis kialakítására is lehetőség nyílik.

A raktározás, szállítmányozás ágazatnak jelentősebb szerepvállalása a megye gazdaságában nem csak az egyre javuló közlekedési helyzet okán fejlesztendő; az utóbbi időszak nagyléptékű, szintén infrastrukturális beruházása az ipari park fejlesztések voltak. Jelenleg Hajdú-Bihar megye területén 14 ipari park található. Ezek közül 4 Debrecenben, 2 Hajdúböszörményben. A további nyolc ipari park Berettyóújfalu, Ebes, Hajdúnánás, Hajdúsámson, Kaba, Nyíradony, Polgár és Téglás településeken található. A felsorolt települések közül több a transznacionális közlekedési hálózathoz tartozó útszakasz mentén helyezkedik el. Ebből fakadóan az említett településeken lévő ipari parkok megfelelő helyszínül szolgálnának a logisztikai központok hálózatának kialakítása céljából

A logisztikai tevékenység esetében ugyanakkor a gazdasági előnyök mellett figyelembe kell venni az ezen tevékenység erősödésével járó környezeti terhelés megnövekedését is. A megnövekedő forgalom kedvezőtlen hatással járhat a társadalmi, valamint a természeti környezet tekintetében egyaránt. Ezen jelenség megjelenésének elkerülése érdekében a logisztikai, szállítmányozási fejlesztés csak a társadalmi terhek minimalizálása, illetve a környezeti terhelhetőség figyelembevételével történhet, az ahhoz kapcsolható készségek és attitűdök fejlesztésével lehetséges.

A logisztikai hálózatot erősítő infrastrukturális fejlesztések mellett az infokommunikációs hálózat kiépítése is elengedhetetlen a logisztikai folyamatok összehangolása érdekében.

A szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javításával a cél, hogy a megye földrajzi, infrastrukturális adottságait és lehetőségeit gazdasági szempontból nagyobb mértékben használják ki Hajdú-Bihar megye települései. A nemzetközi trendek tekintetében kijelenthető, hogy a gazdaság e szegmense az egyik legdinamikusabban fejlődő gazdasági

szektor. Ezen fejlesztések megfelelő térbeli összehangolása mellett Hajdú-Bihar megye településeinek gazdasága olyan szektorral gazdagodna, amely eddig a lehetőségekhez képest alacsonyabb mértékben került kihasználásra.

Ezen erőforrások megléte, valamint ezek további fejlesztése Hajdú-Bihar megyét a térség nagy jelentőséggel bíró logisztikai bázisává emelheti.

3.2. beavatkozás: Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás

Hajdú-Bihar megye esetében a KKV-k tekintetében elengedhetetlen saját infokommunikációs rendszereik fejlesztése, új és kipróbált rendszerek használata a tevékenység optimalizálása, a kommunikációs és szervezési rendszer korszerűsítése érdekében. A helyzetfeltárás megállapításai szerint ez jelentős korlátozó tényezője a vállalkozások fejlődési lehetőségeinek. Ezen cél eléréséhez az új technológiákhoz való hozzáférésre vonatkozó lehetőségek bővítése fejlesztendő terület. Hajdú-Bihar megyében mind a vállalkozók digitális megoldásokkal kapcsolatos képességei, mind az alkalmazott IKT megoldások erősítésre szorulnak, ennek kiemelt érintett területei a társadalmi kihívásokkal erősebben érintett vidéki térségek, a munkanélküliséggel, a nők alacsonyabb szintű foglalkoztatottságával küzdő térségek.

A vállalaton belüli hálózatok fejlesztése mellett a hasonló tevékenységet végző vállalkozások közötti információ, tudás csere folyamatainak erősítése szintén azon része a gazdaságfejlesztésnek, amelyben fejlesztési potenciál rejlik. Ezen folyamatok által a már megszerzett tudás és tapasztalatcsere a vállalkozások fejlődését, együttműködések létrejöttét, hálózatosodást eredményezne, amely a gazdaság fejlesztésének alappillére.

Ezen hálózatosodási törekvések Hajdú-Bihar megye gazdaságfejlesztési célkitűzéseinek megvalósításához elengedhetetlenül szükséges. Ebben az értelemben fontos azon eszközök aktív és tudatos alkalmazása, melyek e célkitűzések elérését hatékonyan, új és innovatív fejlettebb látásmóddal gazdagítva képesek segíteni.

Hajdú-Bihar megye esetében ezen célok elérésére hatékony lehetőség lehet a meglévő klaszterekhez való csatlakozás, újak létrehozása. Az így kialakított tudásbázis és az üzleti szereplők közti interakciók erősödése egy megfelelő keretrendszer kialakításával jelentős mértékben segítheti a megye gazdasági erejének növekedését, új növekedési területek kialakítását-megszilárdítását, hatást gyakorolva ezzel nemzeti szinten is a gazdasági-társadalmi folyamatok javulására.

A fenti célok megvalósulása tekintetében a kis- és középvállalkozások innovációs hajlandóságának és képességének erősítése is szükséges. Azon kis- és középvállalkozások, amelyek 2010 és 2015 között Akkreditált Klaszter tagként működtek, növekvő gazdasági súlyúvá váltak. Ezt bizonyítja a 2018. január 31-i állapot, miszerint a KKV minősítésű tagvállalatok gazdasági eredményei szignifikánsan meghaladták a 2013. évi klaszter tagság adatait.

Célként fogalmazható meg a helyi erősségekre építő regionális klaszterek erősítése mellett olyan hazai csúcsklaszterek létrejötte, melyek a méretgazdaságossági küszöb átlépésével nemzetközi piaci láthatósággal bírnak. Tömörítik a kiemelt hazai iparágak értékláncainak

szereplőit, illetve az általuk nyújtott szolgáltatások, kínált termékek révén helytállnak a globális piacon folyó versenyben.

3.3. beavatkozás: K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása

Habár Hajdú-Bihar megye országos viszonyításban kiemelkedő innovációs teljesítménnyel rendelkezik, de a K+F+I területen további, jelenleg még ki nem használt potenciállal rendelkezik.

Hajdú-Bihar megyében az innovatív gazdasági fejlődés alapját a megye kiemelkedő tudásbázisa, kutató-fejlesztő kapacitása és az erre épülő ágazatok innovációs eredményességének növelése adja. Ezek a tradicionális (mezőgazdaság és feldolgozóipar, funkcionális élelmiszeripar, egészségipar, gyógyszeripar) és az újonnan megjelenő (jármű- és gépipar, elektronika és IT, környezeti ipar és biotechnológia) gazdasági ágazatokban egyaránt megjelenő elemek kell, hogy jelentsék a gazdaságfejlesztés jövőjének alapjait.

A fenti adottságok alapján a megye jelentős fejlesztési lehetőséggel bír az iparági innovációs együttműködések, a megyei innovációs támogató rendszer további fejlesztése és a kutatás-fejlesztésben aktív vállalkozások számának növelése, hatásuk emelése vonatkozásban. A megyében már meglévő, magas színvonalú tudásbázis és az ipar együttműködésén alapuló közös innovációs tevékenységek eredményeként nemzetközileg is versenyképes új termékek, szolgáltatások megjelenése esetén erősödhet a megye versenyképessége mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban.

Egyes ágazatok vagy térségek innovációs szempontból kiemelt fejlesztése nem jelenti a perifériák vagy jelenleg még kevésbé erős, nem domináns ágazatok helyzetének romlását, hiszen egyes fejlesztések esetében az innovációs szempontból periférikus térség megfelelőbb tér lehet a befektetésre. Ilyen területként értelmezhető a még kiaknázatlan, de már kiépült ipari parkkal rendelkező települések csoportja, vagy akár a funkcionális élelmiszeripar vonatkozásában azon, az innovációs központoktól távolabb dolgozó és működő kistermelők, kisvállalkozások köre, akik együttműködéseik erősítése révén erősödő innovációs potenciált jelenthetnek, egyben pedig új gazdasági előnyökre is szert tehetnek. Az innovációs szakosodáson keresztül a húzóágazatok versenyképességének növekedése magával vonja az egész térség versenyképességének és gazdasági teljesítőképességének növekedését, mely során kiemelt törekedni kell arra, hogy a leszakadó térségek is kellőképpen kivehessék részüket, és javuljanak életkörülményeik, kilátásaik.

A lehetőségek kihasználásával fenntartható innovációs rendszer alakulhat ki, mely hozzájárul versenyképesség javításához, munkahelyteremtő képesség növeléséhez, a megye megtartó erejének növeléséhez, ezzel pedig az innovációban kevésbé aktív leszakadó térségek felzárkózását is segíti.

Egyik kiemelt fejlesztési lehetőség a már rendelkezésre álló ipari parkok, inkubátor szervezetek minőségi szolgáltatásfejlesztésének támogatása, szakmailag felkészült tanácsadói kapacitás kialakítása, szolgáltatásainak és kapacitásának kibővítése.

A vállalkozások K+F+I tevékenységének ösztönzése szintén olyan fejlesztési potenciál, amely kihasználásával Hajdú-Bihar megye innovatív fejlesztési törekvései elérhetővé válnak. Ennek eszköze lehet az innovatív vállalkozások létrehozásának ösztönzése (start-upok), valamint a vállalkozások közötti információmegosztás fejlesztése, amelyet a már meglévő klaszterszervezetek és új tanácsadói hálózatok létrehozásának támogatása biztosíthat.

A képzett munkaerő számának növelése mellett fontos cél annak meggyében tartása is. A kutatói szféra esetében ennek eszköze lehet a tudományos tehetséggondozás erősítése, a kutatói életpálya támogatását jelentő vállalati programok indítása. A tehetséges kutatók megtartásának eszköze lehet a kutatói mobilitás ösztönzése, a kutatói és szakértői hálózatokhoz való hozzáférés elősegítése. Fontos cél a vállalati és a K+F területen dolgozók külföldi tapasztalatszerzésének támogatása. Hiszen ezen keresztül a több nyelvet beszélő, magasan képzett munkaerőre alapozottan külföldi tőkebefektetések, gyártó-és szolgáltató kapacitások megyébe vonzása is nagyobb mértékeket ölthet, ezzel is erősítve a megye kreatív gazdasági telepítő tényezőit.

Hajdú-Bihar megye határmenti elhelyezkedéséből fakadóan lehetőség nyílik határmenti kapcsolatok dinamizálásával a térségi kutatás fejlesztésével nem csak országos, de transznacionális tekintetben is központi tudásbázissá tenni a megyét. Ez kiemelten jelentős lehet a funkcionális élelmiszeripar, mezőgazdaság és feldolgozóipar, illetve az egészségipar vonatkozásában. A transznacionális fejlesztési projektekben, európai szintű kutatási programokban való részvétel további forrásokat hozhat a térségbe, amivel az innovatív ágazatok további fejlesztési lehetőségei biztosíthatók lennének. A helyi innovációs szereplők közötti együttműködés és a térségen kívüli szereplőkkel való kooperáció eredményeként pedig növelhető a megyébe áramló tudás, melynek hasznosulásával növekszik a megye innovációs teljesítménye.

3.4. beavatkozás: Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése

A kis- és középvállalkozások Hajdú-Bihar megye jelenlegi vállalati struktúrájában is jelentős szereppel bírhatnak, mint esetleges jövőbeni beszállító láncok részvevői.

A kis- és középvállalkozások szerepe ilyen tekintetben megnőhet. A nagyvállalatokkal való együttműködés lehetősége immár, – elsősorban Debrecenen keresztül – helyi szinten is elérhető, így egyre innovatívabb, diverzifikálódó beszállító KKV-k jelenlétére van szükség. Azok a vállalkozások, amelyek a nemzetközi elvárásoknak megfelelő gazdaságfejlesztési stratégiát követve innovatív szereplővé képesek fejlődni, jelentős gazdasági szereplőkké válhatnak. Ezen vállalkozások számára szükséges telephelyek fejlesztése, kialakítása, amely tekintetében Hajdú-Bihar megye települései fontos szerepet tölthetnek be.

Az egyik legfontosabb cél a vállalkozások innovációs képességét bemutató felmérés és kutatás, amely alapján optimalizálható a telephelyfejlesztésük és megalapozható a kapcsolódó eszköz-és technológiaváltás.

Erre építve olyan szervezetek létrehozása és támogatása is szükséges, amelyek az innováció és technológia transzfert (ami jelenthet akár szellemi tulajdon- és jogvédelmi ismereteket, de a külpiacra jutást segítő beavatkozásokat is) megfelelően tudják teljesíteni a kis- és középvállalkozások irányába.

Ebből a szempontból is kiemelt szereppel bírhatnak a társadalmi vállalkozások, amelyek fontos szereplői lehetnek a globális problémák lokális megoldásának. Hatékonyabb, mint egy civil kezdeményezés, mert nem feltétlen igényel folyamatos finanszírozást, de olyan feladatot/célokat is felvállal, amit a klasszikus KKV szektor szereplői nem. Ezen vállalkozások egy része kifejezetten hátrányos helyzetűeket karol fel, munkalehetőséget, képzést, foglalkoztatást segítő programokat kínálva, így tranzitként szolgálhatnak a közfoglalkoztatottak számára a nyílt munkaerő-piacra való belépéshez, ezért támogatásuk mindenképp indokolt.

3.5. beavatkozás: Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése

Az elmúlt évek sikeres debreceni befektetés-ösztönzése révén számos külföldi nagyvállalat döntött úgy, hogy Debrecenbe telepíti termelésének egy részét. Ezek a vállalatok gyakran igénylik, hogy beszállítóik 50-100 km-es körzetben legyenek. Cél, hogy a megyei települések tevékenységükkel elérjék, hogy ezek a beszállítók a Hajdú-Bihar megyei letelepedést válasszák, itt akarjanak befektetni. A jelenlegi iparterületi kapacitás csupán a kis és középvállalkozások igényeit tudja kiszolgálni.

A nagybefektetők fogadására alkalmas területek kialakításához szükséges léptéket váltani, melyhez alapot a Megyei Területrendezési Tervben bemutatott megyei speciális övezetek nyújthatnak.

Ennek érdekében további kiemelendő fontos cél, hogy a megyei szereplők a nagyon indokolt és alátámasztott új ipari parkok létesítése mellett elsősorban a már meglévő ipari parkok infrastrukturális kapacitásait fejlesszék tovább, a szolgáltatásokat bővítve, minőségi színvonalukat emelve.

Emellett a már meglévő iparterületek bővítése, esetleg területi racionalizálása érdekében megteendő intézkedések is segítik a települések gazdasági (és környezeti) állapotának javítását.

Az ipari területek mellett a kiszolgáló irodai- és szolgáltató telephelyek fejlesztése és bővítése szintén a nemzetközi értékláncokba való bekapcsolódás lehetőségét nyújtja.

A telephelyek fejlesztése és a szolgáltató háttér színvonalának emelése mellett a tudatos és célzott befektetés ösztönzés települési és megyei szintű koordinálása és fejlesztése is elengedhetetlen teendő.

3.6. beavatkozás: A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése

A megye gazdaságának újonnan megjelent, de egyre inkább meghatározó szegmense járműgyártáshoz, ezen belül is az autóiparhoz kapcsolódó tevékenységek ágazatok csoportja. Az eddigi fejlesztési és befektetésösztönzési tevékenységek azonban akkor érhetik el jobban

sikereiket és a már bejelentett nagyobb beruházások is akkor lehetnek a fejlődés motorjai teljeskörűen, ha újabb kapcsolódó befektetések térségbe vonzása is megtörténik. A járműgyártás különösképpen magas kooperációs mutatóval rendelkező iparág, a multiplikátor hatása kiemelkedő. Ezért az ágazat további erősítése, a beszállítóvá válás elősegítése ezen ágazatokban kiemelt intézkedése kell, hogy legyen a területfejlesztési tevékenységnek. Emellett a járműipari termeléshez kapcsolódó ágazatokban a technológia- és telephelyek fejlesztésével, a vállalatok közti együttműködés javításával növelendő ezen modern, innovatív ágazatok részesedése a megye gazdaságában.

3.7. beavatkozás: A megye egészségiparának további erősítése

Az egészségipar, tehát az egészség megőrzéséhez és –helyreállításához kapcsolódó gazdasági ágazatok Hajdú-Bihar megyében tradicionálisan nagy hagyományokkal bírnak, gondoljunk csak a gyógyszeripar, gyógyászati eszközök gyártása, termálvízhez kapcsolódó tevékenységek, klinikai gyógyítás vagy épp az élelmiszeripar hosszú ideje meglévő elemeire. Mindezeket erősíti a Debreceni Egyetem ezeken a területeken is nemzetközileg elismert kutatási eredményei. Így az egészségipar néven összefoglalható területek további fejlesztése, nemzetközi piaci eredményeinek javítása alapeleme kell, hogy legyen a fejlesztési elképzeléseknek. Ennek keretében a szervezeti keretek és együttműködések javítása mellett – amelyek más beavatkozásokban is megjelennek – az ágazat számára szükséges telephelyek, üzemek kialakítása, a meglévők fejlesztése kiemelt feladatként jelenik meg. Ezen fejlesztések erős multiplikatív hatásuk miatt egyéb iparágak fejlődésére is serkentőleg hathatnak. A kutatási- és humánkapacitások fejlesztése, a kapcsolódások erősítése szintén az egész megye gazdasági és területi fejlődésének záloga. A biotechnológiai és gyógyszeripari kutatások gyakorlatba való átültetésén, mintaüzemek megvalósításán keresztül ez jól megvalósítható.

3.8. beavatkozás: Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság

Hajdú-Bihar megye gazdaságának meghatározó szegmense az agrárium és az élelmiszeripar. A szektor jelentős átalakuláson, fejlődésen ment keresztül az elmúlt évtizedben az innovációs és digitalizációt segítő beruházásoknak köszönhetően. A precíziós technológiák széles körű alkalmazása, a funkcionális élelmiszerek térnyerése jelentős potenciál a fejlesztések tekintetében. Ezen technológiák alkalmazásának terjesztése, a kapcsolódó feltételek fejlesztése fontos záloga a megye gazdasági előrelépésének, ami egyszerre kapcsolódik a szolgáltató szektor és a modern ipari ágazatok fejlesztése irányába is.

A fenntarthatóság vonatkozásában fontos elem a nyersanyaghasználat, a termelési folyamatok optimalizálása és a mezőgazdasági melléktermékek hasznosítás, így ezen tevékenységeket segítő akciók kiemelt szerepet kell, hogy kapjanak a fejlesztéseknél.

3.9. beavatkozás: Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése

A 2014-2020-as programozási időszakban számos helyi gazdaságélénkítő pályázat valósult meg, amelyek hozzájárultak a megye fenntartható, intelligens és befogadó növekedéséhez, a belső erőforrások növeléséhez és foglalkoztatás-ösztönzéshez. A gazdaságfejlesztési intézkedéseken keresztül munkahelyteremtés valósult meg.

Jelen beavatkozás keretében kiemelt cél az önkormányzatok és az önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások kisléptékű termék-előállításához, rövid ellátási láncokhoz kötődő logisztikai fejlesztései, melyek eredményeként a helyi mezőgazdasági termékek helyi piacokra való hatékony eljuttatását, a helyi termékek értékesítési csatornáinak infrastrukturális támogatását szolgáló agrárlogisztikai beruházások valósulhatnak meg. A fejlesztések a termelést követő műveletekhez, kezeléshez kapcsolódnak (ún. „post harvest manipuláció” jellegű tevékenységek, pl. tárolás, hűtés, válogatás, osztályozás, mosás, csomagolás, mérés). A helyi gazdaságfejlesztésen keresztül a települési önkormányzatok saját közétkeztetési feladataikat a helyi alapanyagokra alapozva önállóan tudják ellátni a vidéki településeken, s mindez hozzájárul a klímaváltozás elleni fellépéshez is.

Szükségessé vált, hogy valós gazdasági hajtóerőként jelenjenek meg a gasztronómia és az élelmiszeripar területén, főleg az élelmiszer-ellátási láncban, az élelmiszer-innovációs láncban, valamint a termelők, a szállásadók és az éttermek kölcsönös kapcsolatrendszerében rejlő lehetőségek.

A fejlesztések által javul a helyi vállalkozások működési környezete, amely középtávon munkahelymegőrzést, illetve -teremtést eredményezhet, és hozzájárul a város-vidék együttműködés erősítéséhez.

További fejlesztési cél a helyi vállalkozások, gazdálkodók, termelők termékfejlesztését, piacra jutását, piaci pozíciójának megtartását segítő workshopok, képzések biztosítása, valamint a termelő-fogyasztó közti közvetlen kapcsolat kialakítását célzó fejlesztések.

3.10. beavatkozás: Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása

Hajdú-Bihar megyére, a természeti adottságaira és történeti kulturális értékeire épülve ma is jelentős, ugyanakkor kiaknázatlan fejlesztési potenciálokkal bíró turizmus jellemző. Ezért a szabadidőgazdaság, mint széles körű gazdasági kapcsolódásokkal jellemezhető ágazat komplex fejlesztése kiemelt jelentőséggel bír. Ennek keretében az egyes erőforrásokra alapozott termékek fejlesztése (kiemelten a természeti- és kulturális örökség, a termálvíz, a sport és rekreációs létesítmények és a nagyvárosi intézmények körére alapozva), az azokhoz kapcsolódó szuprastruktúra-fejlesztések és a turizmus szervezeti- és humánerőforrás háttérének biztosítása is fontos feladat.

A nemzetközi együttműködésben szerzett tapasztalatok alapján megfogalmazott megvalósítandó tevékenységek - a megyei gasztronómiai termékek márképítésének

újraindítása, "Gourmet Útvonal" kialakítása, „Hajdúsági Villásreggeli” rendezvények indítása – mind hozzájárulnak a fenti célok megvalósításához.

A fejlesztések eredményeképpen elsősorban – természetesen a piaci sikeresség alapjainak figyelembe vétele mellett – a helyi, Hajdú-Biharra jellemző termékelemek kialakítására kell törekedni, amely a megye minden településén feladatokat jelenthet az intézmények, a vállalkozások és a lakosság számára is. Az egyes intézkedések során törekedni kell a fenntarthatóság, a partnerség – akár a már meglévő termékek összekapcsolásával, akár az egyes szereplők fejlesztéseinek összehangolásával – és a versenyképesség érvényesítésére.

Ezek mellett természetesen a hosszabb ideje sikeres, kiemelten az egészség-, hivatás-, sport, és aktív turizmushoz kapcsolódó ágazatok további fejlesztése is kiemelt feladat. Ezekhez részben kapcsolódóan a sport turizmushoz kapcsolódó elemeinek fejlesztése is fontos.

3.11. beavatkozás: Kreatív és kulturális ipar erősítése

A kreativitás és a kultúra a megye fejlődési potenciáljának részeként a jövőben eredményesen hasznosítható akár munkahelyteremtés, akár a gazdasági növekedésen keresztül a megye erősödése terén. Ennek eléréséhez azonban mind a megfelelő módszerek alkalmazásának elterjesztése, mind az erőforrások pontos feltárása, mind azok termékekké formálása megcélzott feladat kell, hogy legyen.

A megye számára jelentős kulturális örökség és tradíciók birtokosaként akár a kézművesség, a zene, az építészet, a művészetek még kiaknázatlan erőforrást jelentenek. Ugyanígy a fiatal vállalkozókat tömörítő kreatív inkubátorok fejlesztése, vagy a kulturális tartalom digitalizálása segítheti a fejlődést.

Egyes kulturális beruházások az új termékek és szolgáltatások tervezése révén adhatnak lendületet több iparágnak és vidéki térségnek.

3.12. beavatkozás: Az ezüstgazdaság lehetőségeinek feltárása

Az ezüstgazdaság az idősödésből adódó gazdasági lehetőségekkel, a megyében is egyre növekvő számú idős ember szükségleteire, a kapcsolódó új piacokra építve biztosít új lehetőségeket. Az ezüstgazdaság fejlesztésének célja, hogy koordináltan és komplexen kezelje a vonatkozó tevékenységeket, így az aktív és egészséges idősödés elősegítésére irányuló erőfeszítéseket – kiemelt figyelemmel a klímaváltozás egészségi kockázatainak kivédésére –, az 55-64 év közötti idős dolgozók foglalkoztatási arányának növelését, az idősgondozás és a kapcsolódó egészségügyi ellátás területén a növekvő igényekből fakadó foglalkoztatási lehetőségeket.

A beavatkozás keretében a megyében meglévő potenciálra alapozva a fejlesztési lehetőségek pontos feltárása, a hiányterületek azonosítása és a fejlesztéshez kapcsolódó szükségletek pontosítása az alapozó tevékenység. Ezt követően pedig olyan termék- és szolgáltatás-csomagok kialakítása, intézmények fejlesztése, amelyek a megyén belüli és kívüli célcsoportok számára biztosítanak szolgáltatásokat.

3.13. beavatkozás: A gazdaságfejlesztés szervezeti hátterének javítása

Nemzetközi példák is alátámasztják, hogy a fentebb is bemutatott gazdaságfejlesztésre irányuló intézkedések nem tudnak megvalósulni megfelelő szervezeti háttér nélkül. Minden intézkedéshez kellenek olyan szervezetek, akik ezt hatékonyan tudják segíteni, támogatni. A megyében elhelyezkedő települések – Debrecen kivételével – önállóan nem tudnak fenntartani ilyen intézményt, az összefogás pedig közöttük jelenleg alacsony szintű. Ha ezek a jelentős szellemi tőkét igénylő szakmai és koordináló szervezetek nem jönnek létre stabil finanszírozási háttérrel, félő, hogy a gazdaságfejlesztési beavatkozások nem hozzák meg a kívánt eredményt. Ezért ennek előmozdítására a megye településeit érintő befektetésösztönzési tevékenység javítása, szervezeti hátterének (akár önálló Megyei Befektetésösztönzési Ügynökség létrehozása) megteremtése mindenképpen szükséges tevékenység.

A prioritás eredményességi kritériumainak és számszerűsített mutatóinak meghatározása

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása	Logisztikai központok száma (db)	100%	120%	KSH	háromévente
3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás	Vállalati klaszterek száma (db)	100%	110%	KSH, HBKIK	háromévente
3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása	K+F munkahelyek száma a megyében (db)	100%	110%	KSH	háromévente
3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése	Start-up vállalkozások száma a megyében (db)	100%	110%	KSH	háromévente
3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése	Megújított ipari területek nagysága (ha)	100%	110%	IH	háromévente
3.6. A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése	A járműgyártás részesedése a megye értéktermelésében (%)	100%	115%	KSH	háromévente
3.7. A megye egészségiparának további erősítése	Az egészségipar részesedése a megye értéktermelésében (%)	100%	105%	KSH	háromévente
3.8. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság	Agrárgazdasági vállalkozások bevétele (Ft)	100%	110%	KSH	háromévente
3.9. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése	Megyei vállalkozások bevételei (Ft)	100%	110%	KSH	háromévente
3.10. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása	Megyébe érkező turisták száma (fő)	100%	120%	KSH	háromévente
3.11. Kreatív és kulturális ipar erősítése	Kreatív és kulturális ágazatban tevékenykedő vállalkozások száma (db)	100%	115%	KSH	háromévente
3.12. Az ezüstgazdaság lehetőségeinek feltárása	Kialakított programok száma (db)	0	2	mérés	háromévente

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
3.13. beavatkozás: A gazdaságfejlesztés szervezeti hátterének javítása	Kialakított szervezetek száma (db)	0	2	IH	háromévente

A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Debreceni Egyetem
3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem
3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásregió kialakítása	Debreceni Egyetem, Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek
3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem
3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek, Ipari Parkok és inkubátorházak üzemeltetői
3.6. A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem
3.7. A megye egészségiparának további erősítése	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem
3.8. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Nemzeti Agrárkamara, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem
3.9. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Nemzeti Agrárkamara, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem
3.10. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, megyei Nemzeti Agrárkamara, megyei Kereskedelmi és Iparkamara, klaszterszervezetek, Debreceni Egyetem
3.11. Kreatív és kulturális ipar erősítése	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, klaszterszervezetek, hagyományőrző és civil szervezetek, Debreceni Egyetem
3.12. Az ezüstgazdaság lehetőségeinek feltárása	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, klaszterszervezetek, civil szervezetek, Debreceni Egyetem

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
3.13. beavatkozás: A gazdaságfejlesztés szervezeti hatterének javítása	Megyei Önkormányzat, megye települési önkormányzatai, vállalkozások, klaszterszervezetek, civil szervezetek, Debreceni Egyetem, megyei Kereskedelmi és Iparkamara

A prioritáshoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések meghatározására

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása	<ul style="list-style-type: none"> - Gazdasági ponteciált erősítő, strukturált logisztikai fejlesztések - Agrár élelmiszeripari logisztikai központ/ok fejlesztése 	GINOP PLUSZ 1.1. prioritás
3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás	<ul style="list-style-type: none"> - Termelési és gyártási folyamatok optimalizálása, energetikai kockázatok csökkentése IoT technológia alkalmazásával 	GINOP PLUSZ 1.2. prioritás
3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása	<ul style="list-style-type: none"> - "Science Park fejlesztése: közmű, út, távérzékelési központ, Park III. ütem első fázis, képzési központ, - Speciális akkreditált mezőgazdasági, élelmiszeripari és gyógyászati célú elemző és kutató laborok kialakítása - Innovációs kapcsolatok fejlesztése a Magyar Honvédséggel - Agráriumban használható robottechnika fejlesztési központ létrehozása 	GINOP PLUSZ 2.1. prioritás
3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - Innovatív, fenntartható technológiákkal GMO-mentes, minőségi, prémium élelmiszerek előállítására a földtől az asztalig - Egészség alapú növénytermesztés és állattenyésztés feltételeinek biztosítása - Innovatív és zöld infrastrukturális és technológiai fejlesztése (feldolgozó üzemek) 	GINOP PLUSZ 1.1. prioritás
3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> - Gazdasági ponteciált erősítő, strukturált ipari park, iparterület és logisztikai fejlesztések biztosítása 	KEHOP PLUSZ 3.1. prioritás TOP PLUSZ 1.2. prioritás

3.6. A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - Vasúti személy- és teherszállítás technológiai fejlesztése - Autógyártáshoz kapcsolódó ipari üzemek fejlesztése 	GINOP PLUSZ 1.1. prioritás
3.7. A megye egészségiparának további erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - Nemzeti oltóanyaggyár létrehozása - Egészségipari, orvosi műszeripari fejlesztések - Egészségalapú és funkcionális élelmiszer előállítás- és gyártás feltételeinek biztosítása 	GINOP PLUSZ 1.1. prioritás
3.8. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság	<ul style="list-style-type: none"> - Tejipari rendszerfejlesztés, kapacitás-bővítés, fókuszban a prémium termékekkel - Dísznövény szaporítóanyag, gypszőnyeg előállítás - Sertéshúsipari fejlesztések - GMO mentes növényitejital, szója pogácsa előállító üzem - Táplálékkiegészítőket gyártása, fehérjeport, protein szeleteket előállító üzem kialakítása - Precíziós aquakultúrák létrehozása és az ezzel kapcsolatos feldolgozó üzem kialakítása - Korszerű vetőmagüzem kialakítása 	GINOP PLUSZ 1.1. prioritás
3.9. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - Városi fogyasztást biztosító élelmiszer ellátási láncok (közösségi rövid ellátási láncok) szervezése 10. 000 fő feletti településeken 	GINOP PLUSZ 1.1. prioritás
3.10. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása	<ul style="list-style-type: none"> - Agroturizmus komplex fejlesztés az aktív sportra fektetve a hangsúlyt (erdei kalandparkok építése, túrabiciklis útvonalak kialakítása) - Helyi kulturális és természeti örökségre alapozott termékfejlesztés - Kerékpáros gerincútvonal kiépítése, összekötő útvonalak kijelölése - MOTO GP pálya létesítése 	GINOP PLUSZ 6.2. prioritás GINOP PLUSZ 6.1. prioritás TOP PLUSZ 1.1. prioritás
3.13. beavatkozás: A gazdaságfejlesztés szervezeti hatterének javítása	<ul style="list-style-type: none"> - Inkubátor ház létrehozása megyei gazdaságösztönzési feladatok ellátásának biztosításához - Megyei Befektetésösztönzési Ügynökség létrehozása 	

Indikatív forrásallokáció

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása	55
3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás	25,9
3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása	163
3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése	120
3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése	120
3.6. A járműgyártáshoz kapcsolódó ágazatok erősítése	43
3.7. A megye egészségiparának további erősítése	121
3.8. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság	90
3.9. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése	35
3.10. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása	175
3.11. Kreatív és kulturális ipar erősítése	40
3.12. Az ezüstgazdaság lehetőségeinek feltárása	15,5
3.13. beavatkozás: A gazdaságfejlesztés szervezeti hátterének javítása	5

3.4. 4. prioritás: Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében

Indoklás

Hajdú-Bihar megye közlekedés- és infokommunikációs-fejlesztésre vonatkozó céljai reagálnak az emberi tevékenység okozta éghajlatváltozás mérséklésére, a modern 21- századi technológiák alkalmazására, így az Európai Unió keretrendszerek célkitűzéseinek megvalósítását is szolgálják. Emellett azonban hozzájárulnak a dinamikus, modern gazdaság lehetőségeihez és a humánerőforrás fejlesztésének és a felzárkóztatás, esélyteremtés céljaihoz is.

Hajdú-Bihar megye közlekedés-földrajzi elhelyezkedése kedvező. A Tiszántúl országos és nemzetközi közlekedési főútvonalai átszelik a megyét, Debrecen pedig a vasúti hálózattal az egyik legjobban ellátott csomópont az országban. Mindemellett a megyét átszelő közúti tranzitútvonalak nagyobb átbocsátó-képességre történő átépítése részben hiányos (4. számú főút), a vasúthálózat és a repülőtér kapacitásai még jobban kihasználhatók, és számos másod- és harmadrendű út, valamint a megye több településének belterületi útjai felújításra szorulnak. Így a fejlesztési célok elérésnek fontos feltétele a megye közlekedési infrastruktúrájának további fejlesztése, a külső megközelíthetőség növelése, s a járási/térségi központok elérhetőségének javítása. Fontos ezért az európai közúthálózatokhoz való bekapcsolódás a megye logisztikai potenciáljának kiaknázásához, valamint a vasúti és repülőtéri fejlesztések támogatása a gazdasági lehetőségek kihasználásához.

A gyorsforgalmi úthálózat kiépítése mellett a települési és alsóbbrendű utak fejlesztésével érhetőek el a kitűzött területi és ágazati célok, ezért figyelmet kell fordítani a kis települések közötti összeköttetés javítására, a határmenti együttműködést segítő közúti kapcsolat erősítésére a határ két oldalán lévő települések között. Ezen úthálózati elemek megteremtése és felújítása segíti a helyi gazdaság és a helyi közösségek lehetőségeinek bővülését és hozzájárul az életminőség javulásához is. Ezért a megye fő és mellékútvonalainak fejlesztésével a kistelepülések és kisvárosok közötti hálózatos összeköttetés javulása fontos fejlesztési elemként járul hozzá a célok eléréséhez.

Debrecen és a környékén lévő bolygóvárosok biztonságos és rövidebb menetidőt igénylő közúti közlekedéssel történő elérhetősége fontos fókuszterület. Javasolt a már meglévő közutak bővítése (4. 47, 48, 35. sz. főút kivezető szakasza).

A közlekedés vonatkozásában jelentős tényező a megye határmenti elhelyezkedése, s a korábbi fejlesztések (M35/M4 autópálya határig történő kivezetése) következtében a korábbi kelet-nyugati irányú mellett megjelenő észak-déli, nemzetközi tranzitforgalom szabályozott átvezetéséből adódó problémák, valamint a határmenti szerepből adódó egyéb kapcsolati hiányok orvoslására is figyelmet kell fordítani. A megye logisztikai potenciáljának kiaknázásához további közúti és a repülőtéri fejlesztések szükségesek.

A megye elérhetőségét nagyban befolyásolja a Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal nagysebességű fejlesztésének folytatása. De kiemelt fontosságot kell kapnia a mellékvonalak, elővárosi vasúti vonalak minőségi fejlesztésének is. Ehhez kapcsolódóan a közösségi közlekedés hatékonysága és minősége kapcsán is szükséges beavatkozások fogalmazhatók meg. Ugyancsak fontos, mind a klímavédelmi, mind a közösségi kapcsolatok fejlesztése miatt a kerékpárút hálózat további fejlesztése és az egyes meglévő elemek összekapcsolása, amely során tekintettel kell lenni a belterületi szakaszok biztonságos kialakítására is.

Az elérhetőség javítása a virtuális térben is fontos, s ebben a tekintetben a megye települései, az előző fejlesztési ciklusoknak köszönhetően az országos átlagnál jobb helyzetben vannak, ugyanakkor az innováció és a rugalmas alkalmazkodás feltétele a lakosság, az intézmények és a vállalkozások interneten való megjelenését befolyásoló feltételek javítása és a kábel nélküli hálózati elérhetőség jelenlegi szintjének emelése.

Kapcsolódás európai uniós szakpolitikai célkitűzéshez és/vagy beruházási prioritáshoz

A prioritás közvetlenül hozzájárul a következő EU szakpolitikai cél megvalósításához:

- (1) Intelligensebb Európa
- (3) Jobban összekapcsolódó Európa

Áttételesen hozzájárul a következő szakpolitikai célokhoz:

- (2) Zöldebb, karbonmentes Európa:
- (4) Szociálisabb Európa

Kapcsolódó stratégiai ágazati és területi célok

A tervezett beavatkozások kapcsán az Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (1) Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye
- Stratégiai ágazati cél (4) Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások
- Stratégiai ágazati cél (5) Élhető és éltető települések

Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél (2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Átfogó cél (3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében

- Stratégiai ágazati cél (1) Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai ágazati cél (3) Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében
- Stratégiai területi cél 1 Debrecen és szoros településegüttese
- Stratégiai területi cél (2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság
- Stratégiai területi cél (3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság

A prioritás keretében tervezett beavatkozások

4.1. beavatkozás leírása: Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása

A SWOT elemzés megállapítja, hogy a megye egyik gyengesége, hogy számos másod- és harmadrendű út, valamint a megye több településének belterületi útja kiépítésre, illetve felújításra szorul. Ennek hatásai számos más szférában jelentkeznek, úgymint fokozzák a térszerkezet egyenlőtlenségét és a periféria leszakadását. A nem megfelelő közlekedési elérhetőség súlyosítja azt is, hogy egyes városi, kistérségi központi funkciók fejletlenek, valamint, hogy nem megfelelő a kohézió Debrecen és a megye többi települése között.

A megyeszékhely alvóvárosainak biztonságos és rövidebb menetidőt igénylő közúti közlekedéssel történő elérhetősége fontos fókuszterület. Javasolt a már meglévő közutak bővítése, négysávosítása (4, 47, 48, 35. sz. főút kivezető szakasza). A fejlesztések szakpolitikai megalapozása az elmúlt időszakban megkezdődött, számos programelem esetében tervdokumentáció, illetve támogató kormányhatározat is született.

Az elmúlt évek jelentős közlekedési infrastruktúra fejlesztéseit kiegészítendő a főbb útvonalak mellett a települési és alsóbbrendű utak minőségi javítása is fontos feladat. Kiemelt figyelmet kell fordítani a megyeszékhely környezetében elhelyezkedő alvótelepülések összekötő útjaira, amelyek a napi inga-vándor forgalom lebonyolítását végzik. A megye bizonyos településeinek (pld. Álmosd, Bagamér, Újléta) problémája, hogy a járásközpont is nehezen érhető el, így ennek korrigálása fontos. A kisebb településeken még előforduló, megfelelő pályaszerkezet nélküli utak komplex újjáépítése folyamatos feladat, illetve megye-szerte a mellékutak minőségének fenntartására figyelmet kell fordítani. A megye kerékpárút hálózatának további bővítése településeken belüli, településközi, illetve térségek közötti (pld. Debrecen-Tiszafüred) dimenziókban is fontos.

4.2. beavatkozás leírása: Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése

Az M4-Törökszentmiklós - Püspökladány - Berettyóújfalu gyorsforgalmi útszakasz megépítése munkahelyteremtő és gazdaságfejlesztő hatással bírhat, javíthatja egyes ipari központok, pl. Berettyóújfalu, Kaba felőli elérhetőségét, a megye településeinek jelentős részéről a gyorsforgalmi úthálózat 30 percen belül elérhető válik, továbbá jelentős részük mentesül az átmenő tehergépjármű forgalomtól. Az M4 Berettyóújfaluig történő meghosszabbításával a

Nagykerekki magyar-román határmetszési pont megközelíthetősége jelentősen javult Budapest felől.

A megyét érintően elmondható, hogy több alsóbbrendű közlekedési út rendkívüli módon elhasználódott, leromlott állapotot tükröz.

Az úthálózat kezdetleges felújítása érdekében a Magyar Falu program keretében a Magyar Közút Nzrt, által összeállított 2019-2023 közötti időszakra vonatkozó útfelújítási javaslat készült el.

A több ütemben történő felújításon túl javasolt a meglévő közúthálózat további fejlesztése, hiszen a gazdasági potenciál növeléséhez elengedhetetlen a közlekedési infrastruktúra megfelelő biztosítása minden dimenzió szintjén.

A megye vasúti közlekedési jelentősége kiemelkedő, hiszen két transz-európai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő fővonal is érinti. Ezek fenntartása és fejlesztése a megye, sőt országhatáron túlmutató jelentőségű, a bennük rejlő gazdaságfejlesztési potenciál hatalmas. A Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony vonal korszerűsítése jelenleg is zajlik, ami a terhelhetőség és az engedélyezett maximális sebesség növekedését eredményezi.

A megye számos, többi törzshálózati vonalán ugyanakkor további fejlesztések (különösen a sebességkorlátozással rendelkező szakaszokon) elengedhetetlenek, így a nemzetközi jelentőségű Püspökladány–Biharkeresztes szakaszon, a Debrecen–Nyírábrány–országhatár, a Debrecen–Füzesabony és az Apafa–Mátészalka vasútvonalakon.

4.3. beavatkozás leírása: Határon átvéelő közúti kapcsolatok fejlesztése

Románia EU tagként nem része a Schengeni Zónának, így a közúti határátlépés csak a hivatalos 3 közúti határátkelőhelyen mehet végbe (Nyírábrány és Érmihályfalva, Létavértes és Székelyhíd, Ártánd és Bors). Az ártándi kivételével a többi átkelő valamilyen korlátozással (össztömeg, nyitvatartási idő) vehető csak igénybe. A legújabb és legkorszerűbb pont a Nagykerekki-Bors II. autópálya-határátkelőhely, ami az M4 autópályát köti össze a romániai A3 autópálya meglévő rövid szakaszával.

Mivel Románia Schengen tagsága előre még nem látható, a jelenlegi helyzet még valószínűleg fennmarad 2027-ig, azaz felmerülhetnek igények újabb határátkelők, vagy kishatárforgalmat lebonyolító, helyi létesítmények kialakítására, amelyek a turizmusnak (pld. kerékpáros) is fontos útvonalai lehetnek. Ezek kiépítése viszonylag jelentős infrastruktúra fejlesztéssel járhat együtt (útépítés, határátkelő kiszolgáló létesítmények). A beavatkozás részeként fontos a határon átmenő közösségi közlekedés feltételeinek kialakítása, javítása is.

A 2014-2020. évek közötti határ menti közúti infrastruktúra-fejlesztésekről szóló 1007/2016. (I. 18.) Korm. Határozat a Nyírábrány, Vámospércs, Álmosd határátkelőhelyek, valamint a csatlakozó úthálózat fejlesztését indikatív jelleggel rendelte el. A román fél együttműködési készségének hiányában a fejlesztések nem valósulhattak meg a jelzett időszakban, ám a 2021-2027 közti programozási időszakban „Interreg program” keretében partnerségi megállapodás megkötése esetén a beruházás elindítására lehetőség nyílhat.

4.4. beavatkozás leírása: IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása

A helyzetfeltárás megállapítja, hogy az európai gazdasági növekedés egyik akadályozó tényezője az információs és kommunikációs technológiák (IKT) elégtelen mértékű alkalmazása. Ennek figyelembevételével elengedhetetlen a megye közigazgatásának modern hálózatba történő bekapcsolása, a vállalkozói szféra internet-ellátottsága, a web-en való jelenlétének és a felhő-alapú szolgáltatások igénybevételének a biztosítása.

Hajdú-Bihar megye esetében a KKV-k tekintetében elengedhetetlen saját infokommunikációs rendszereik fejlesztése, új és kipróbált rendszerek használata a tevékenység optimalizálása, a kommunikációs és szervezési rendszer korszerűsítése érdekében. Emellett hazánkban az észak-alföldi régió adatait tekintve utolsó helyen áll az országban mind a háztartások internet hozzáféréseinek, mind a szélessávú internet elérésének vonatkozásában. A beavatkozás részeként az elérhető legkorszerűbb infrastruktúra kiépítésére kell törekedni még a leghátrányosabb helyzetű térségekben és településeken is. Nemzetközi példák bizonyítják, hogy az IKT elérhetőség javításával ezekben a térségekben is mobilizálhatók olyan erőforrások, amelyek elindíthatják az endogén fejlődést. Az IKT szempontjából kiemelten fontos a közösségi közlekedés megfelelő csatlakoztatása, az ezen a területen megkezdett munka folytatása. Az infrastruktúra kiépítésén túl kedvezményes csomagokkal el kell érni, hogy valamennyi társadalmi csoport – beleértve a legszegényebbeket is – képes legyen használni ezeket a lehetőségeket, oktatással és tanfolyamokkal pedig biztosítani kell a megfelelő kompetenciák (digitális írástudás) kialakulását is. A beavatkozás a Digitális Jóléti Program 2.0 a digitális előnyteremtés stratégiája keretrendszerén belül működik.

4.5. beavatkozás leírása: Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása

A SMART településekre vonatkozó elvek szerint az intelligens, innovatív, élhető, hatékony, fenntartható, erkölcsös, igazságos, okos, egészséges és tehető város természeti és épített környezetét, digitális infrastruktúráját, valamint a települési szolgáltatások minőségét és gazdasági hatékonyságát korszerű és innovatív információtechnológiák alkalmazásával, fenntartható módon, a lakosság fokozott bevonásával kell fejleszteni.

Az elmúlt években jelentős fejlesztések történtek az elektronikus közigazgatás kiépítése és elterjesztése irányában. Az E-önkormányzat portál központi digitális felületén elintézhető ügyek száma igen bőséges, ugyanakkor jelenleg még településenként nem egységes. A megye számos önkormányzata is lépéseket tett a digitális önkormányzatiság irányában, ezt a folyamatot a jövőben folytatni szükséges. A közösségi közlekedést érintő digitális fejlesztések a korábbi évek fejlesztései után tovább folytatandók.

A COVID világjárvány is bizonyította, hogy a szolgáltatások minél szélesebb körét biztosítani kell digitális formában is, ennek megfelelően az oktatás, a kultúra és művelődés, valamint az egészségügy bizonyos szolgáltatási elemeinek digitális elérése fontos cél.

4.6. beavatkozás leírása: Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása

A 100-as számú vasútvonal (Budapest-Cegléd-Szolnok-Záhony-országhatár) a megye egyik fő közlekedési ütőere, jelentősége nemzetközi. A megye elérhetőségét nagyban befolyásolja a Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal nagysebességű vasútvonallá történő fejlesztése, amely folyamat már a korábbi periódusban elindult és részeként a pálya korszerűsítése – mely során cél a 160 km/h közlekedési sebesség elérése – illetve a különböző kiszolgáló berendezések (vasúti átkelők, műszaki biztosítók, állomásépületek stb.) kialakítása kerül megvalósításra. A 2021-2027-es ciklus első felében különösen a debreceni szakasz felújítása kell, hogy prioritást kapjon.

4.7. beavatkozás leírása: Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése

Az országos vasúti mellékvonalakon történtek a korábbi években sikeres fejlesztések, így állomásfelújítások, autóbuzsfordulók, közös peronos átszállási lehetőség, akadálymentesítés, menetrendi összehangolás, valós idejű utastájékoztató. Ezek kiterjesztése és folytatása továbbra is jelentős feladat, így a Püspökladány–Biharkeresztes szakasz, valamint a Debrecen – Mátészalka vonal villamosítása. A beavatkozás fontos eleme a meglévő vasútvonalak felmérése (kiemelten a 106., 108., 109. vasútvonalak), abból a szempontból, hogy milyen fejlesztésekkel tehető alkalmassá a tramtrain közlekedésre.

A Debrecen térségében zajló intenzív járműipari fejlesztéssel (BMW) összefüggésben az Észak-Nyugati Gazdasági Övezet konténertermináljának a megépítése kiemelt fontosságú beruházás.

4.8. beavatkozás leírása: P+R parkolási rendszerek kialakítása

A megyében a városok – különösen a megyeszékhely – belső területei a közlekedés környezeti (zaj és levegő) terhelés szempontjából kiemelkednek. A biztonságos és környezettudatos közösségi közlekedés, a kerékpáros és gyalogos közlekedés mellett fontos a megfelelő közlekedésszervezési módszerekkel tehermentesíteni a belvárosi területeket. A P+R parkoló központok nagyvárosi megteremtése, a város szélein a helyi és helyközi közösségi közlekedés számára kialakítandó decentrumokkal a város belső forgalma jelentősen csökkenthető, hiszen a város belső részei így csak helyi közlekedéssel lennének elérhetőek. Az itt létrehozott P+R parkolók létesítésével a város egyéni forgalma tovább csökkenthető. A rendszer működőképességéhez szükséges a helyi és helyközi közösségi közlekedés tarifarendszerének átalakítása, rugalmas jegy- és bérletrendszer bevezetése. Az idegenforgalom működését segítheti a P+R parkolók közelében elhelyezett bér-kerékpár rendszerek kialakítása, illetve a B+R rendszerek. A P+R rendszer működőképességéhez szükséges a helyi és helyközi közösségi közlekedés tarifarendszerének átalakításán túl a közösségi közlekedés szerkezetének változtatása is, illetve a meglévő tarifarendszer fejlesztésekhez történő kompatibilitás kialakítása (HKIR, JÉ). Ezt egészítheti ki – ugyancsak IKT támogatással – a közösségi közlekedés összehangolása.

4.9. beavatkozás leírása: Debrecen – intermodális központ megvalósítása

A megyeszékhely térségi közösségi közlekedésének szervezését ellátó vasútállomás és a főként regionális funkciójú autóbusszállomás elhelyezése nem optimális. A két létesítmény egymástól távol, az autóbusszállomás emellett még kis helyen, zsúfolt és korszerűtlen körülmények között működik. A pályaudvarok letelepítésére a Petőfi tér alkalmas. Debrecen MJV a korábbi – jelentős építészeti és városrendezési beavatkozást igénylő, éppen ezért tetemes költségigényű – tervet (megvalósíthatósági tanulmány) átdolgozza, így a korábbinál szerényebb, de a célokat tökéletesen kiszolgáló létesítmény megépítése várható.

4.10. beavatkozás leírása: Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása

A ma Nagykerekinél véget érő – a 106-os számú Debrecen–Sáránd–Nagykereki vasútvonal egyvágányú, nem villamosított, alacsony pályasebességgel jellemezhető. Ugyanakkor történelmi végpontjával, Nagyváraddal való kapcsolat fejlesztő hatással lehet az egész térség életére. A Debrecen és Nagyvárad közötti vasúti kapcsolat helyreállítása érdekében számos szakmai megvalósíthatósági tanulmány készült. Ezek figyelembevételére, értékelése feltétlenül fontos lenne annak érdekében, hogy az optimális megoldás kiválasztására kerülhessen sor. Így a közvetlen vasúti összeköttetés helyreállításával meglendíthető a megye déli részének fejlesztése is.

4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése

Az ország második legfontosabb nemzetközi repülőtere az elmúlt évtized fejlesztései révén bekapcsolódhatott a menetrend szerinti európai légi-forgalomba. Napjainkban használói nemcsak a térségből, de határon túlról is szép számban kerülnek ki, így Debrecen nemzetközi szerepkörének egyik fontos letéteményesévé vált. A közeljövőben a létesítmény továbbfejlesztése szükséges a biztonsági létesítmények (tűzoltó laktanya és járművek, utasbiztonsági infrastruktúra), a terminál és infrastruktúra, optikai hálózat, futópálya építés, ILS III fénytechnikai rendszer, CAT III leszállítórendszer, illetve terminál, valamint GSE hangár építése tevékenységeken keresztül.

A prioritás eredményességi kritériumainak és számszerűsített mutatóinak meghatározása

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása	Felújított utak hossza (km) (output)	0	300	IH/FAIR	Háromévente
	Javuló elérhetőségi komfort (%) (eredmény)	100%	120%	MÁV, Magyar Közút NZrt.	Egyszeri
4.2. Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése	Felújított út és vasút hossza (km) (output)	0	200	MÁV, Magyar Közút NZrt.	Háromévente
	Javuló elérhetőségi komfort (%) (eredmény)	100%	120%	Mérés	Egyszeri
4.3. Határon átvéelő közúti kapcsolatok fejlesztése	Átadott határátkelők száma (db) (output)	0	2	IH/FAIR	Egyszeri
	Javuló elérhetőségi komfort (%) (eredmény)	100%	120%	Magyar Közút NZrt.	Egyszeri
4.4. IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása	Az IKT-t alkalmazó szervezetek száma (db) (output)	100%	120%	Digitális Jólét NKft.	Háromévente
	IKT aktivitás növekedése (%) (eredmény)	100%	125%	Digitális Jólét NKft.	Egyszeri
4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása	Digitálisan elérhető intézményi szolgáltatások száma (db) (output)	100%	120%	Digitális Jólét NKft.	Háromévente
	Szolgáltatásokat használók számának növekedése (eredmény)	100%	125%	Digitális Jólét NKft.	Egyszeri
4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása	Felújított vasútvonal (km) (output)	0	50	IH	Háromévente
	Javuló elérhetőségi komfort (%) (eredmény)	100%	120%	MÁV	Egyszeri
4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése	Felújított vasútvonal (km) (output)	0	60	IH/FAIR	Háromévente
	Javuló elérhetőségi komfort (%) (eredmény)	100%	120%	MÁV	Egyszeri

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása	Kialakított P+R parkolóhelyek száma (db) (output)	0	1000	DMJV	Egyszeri
	A rendszert naponta használók száma (eredmény)	0	10000	DMJV	Egyszeri
4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása	A központba integrált közösségi közlekedési járatok aránya (db) (output)	0	100%	DMJV	Háromévente
	Javuló elérhetőségi komfort (%) (eredmény)	100%	120%	DMJV	Egyszeri
4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása	Felújított vasútvonal (km) (output)	0	19	MÁV	Egyszeri
	Javuló elérhetőségi komfort (%) (eredmény)	100%	120%	MÁV	Egyszeri
4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése	Repülőtér utasforgalmi adatai (fő)	100%	140%	KSH	Háromévente

A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvővárosok elérhetőségének javítása	Települési önkormányzatok, Magyar Közút Nonprofit Zrt.
4.2. Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése	Települési önkormányzatok, Magyar Közút Nonprofit Zrt, MÁV Zrt., Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
4.3. Határon átvelő közúti kapcsolatok fejlesztése	Települési önkormányzatok, Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
4.4. IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása	Kereskedelmi- és Iparkamara, települési önkormányzatok, Digitális Jólét Nonprofit Kft, civil szervezetek, iskolák
4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása	Települési önkormányzatok, Digitális Jólét Nonprofit Kft, civil szervezetek, iskolák
4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása	MÁV Zrt., Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése	MÁV Zrt., Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása	Debrecen MJV, települési önkormányzatok, Volánbusz Zrt.
4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása	Debrecen MJV, MÁV Zrt., Volánbusz Zrt., Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása	MÁV Zrt., Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt
4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése	Airport Debrecen, Debrecen MJV

A prioritáshoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések meghatározására

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása	Alvótelepülési összeköttetések javítása Debrecen térségében	TOP PLUSZ – 1. prioritás
4.2. Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése	M4-es autópálya Nagykereki-Karcag közötti szakaszának építése M47-es gyorsforgalmi út építése a megye területén A 101-es Biharkeresztes-Püspökladány vasútvonal villamosítása	IKOP PLUSZ – 3. prioritás IKOP PLUSZ – 2. prioritás
4.3. Határon átvélő közúti kapcsolatok fejlesztése	Határátkelők létesítésével kapcsolatos úthálózat és egyéb infrastruktúra fejlesztése	IKOP PLUSZ – 3. prioritás
4.4. IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása	Termelési és gyártási folyamatok optimalizálása, energetikai kockázatok csökkentése IoT technológia alkalmazásával Digitális multifunkciós települési infrastruktúra kialakítása a helyi gazdaság megerősítése érdekében - minta projektek Hajdú-Bihar megye 650 fő alatti településein (12 település)	DIMOP PLUSZ - 1. prioritás

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása	Multifunkcionális – energiafelhasználást, fagyvédelmet, öntözést, növényvédelmet, közlekedést támogató - okos IoT eszközön és Mesterséges Intelligencián alapuló rendszer kialakítása több ütemben	DIMOP PLUSZ - 1. prioritás
4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása	Budapest-SzolnokDebrecen-NyíregyházaZáhony vasútvonal felújítása (TEN hálózat része)	IKOP PLUSZ – 3. prioritás
4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése	A 109-es (Debrecen-Hajdúböszörmény) és a 108-as (Debrecen-Balmazújváros) vonalak fejlesztése Észak-Nyugati Gazdasági Övezet konténerterminálja	IKOP PLUSZ – 1. prioritás
4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása	P+R parkolók rendszerének létesítése Debrecen MJV területén	IKOP PLUSZ – 1. prioritás
4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása	Debreceni Nagyállomás Intermodális Központtá történő átalakítása	IKOP PLUSZ – 1. prioritás
4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása	Debrecen-Nagykereki-Biharkeresztes-Nagyvárad vasúti összeköttetés megteremtése	IKOP PLUSZ – 1. prioritás
4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése	A Debrecen Airport létesítményeinek fejlesztése	IKOP PLUSZ – 1. prioritás

Indikatív forrásallokáció

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása	160
4.2. Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése	85
4.3. Határon átvívelő közúti kapcsolatok fejlesztése	5
4.4. IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása	2,25
4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása	5
4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása	350

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése	110
4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása	41
4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása	45
4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása	55
4.11. A Debreceni Nemzetközi Repülőtér fejlesztése	50

3.5. 5. prioritás: Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom

Indoklás

Hajdú-Bihar megye humán erőforrásainak helyzete demográfiai szempontból nem túl kedvező: egyrészt a meglévő nagy népességszám mellett az országos átlagnál nagyobb természetes fogyás, másrészt számottevő migrációs veszteség jellemzi (amelyen belül jelentős probléma a képzett munkaerő elvándorlása), mindemellett, hogy népességének korszerkezete fiatalos. Az elvándorlás lassítása, a meglévő humán potenciálok megőrzése elemi érdeke a helyi közösségeknek. A megyén belüli differenciák is jelentősek, amelyek azonban újabb feszültségek forrásai, hiszen Debrecen kisebb vándorlási vesztesége részben az egyéb településekről szívja el az erőforrást, a pozitív természetes szaporodással jellemezhető települések esetében pedig a háttérben sokszor az etnikai viszonyok átalakulása áll, ami magával hoz számtalan szociális problémát is.

A megyében a legalább érettségizettek 18 év feletti népességhez viszonyított aránya mindössze Debrecen térségében haladta meg az országos és a vidéki átlagot, a többi területé elmaradt azoktól. A határ menti térség rosszabb helyzete az iskolázottsági adatok alapján is egyértelműen kirajzolódik. Debrecenben a fiatal, magasan képzett szakemberek letelepedése a kutatási, oktatási és gazdasági központ miatt jelentős, ami tovább növeli a megyeszékhely jobb mutatóit a népessége iskolázottsági mutatói vonatkozásában.

Hajdú-Bihar megye adottsága a képzési-oktatási intézmények terén kiemelkedő, elsősorban a felsőfokú képzést biztosító Debreceni Egyetem és a jól kiépített középfokú intézményeknek köszönhetően. Ennek ellenére a megye népességének iskolázottsági mutatói az országos átlagnál kedvezőtlenebb képet mutatnak. Ezért mindenképpen szükséges a lakosság és ezen belül a tanuló korúak készségi szintű lehetőségeit bővíteni, a tanuláshoz kapcsolódó intézményi és személyi feltételeket javítani, nagy hangsúlyt helyezve az élethosszig való tanulásra is.

Az infrastruktúra és a gazdasági környezet fejlesztése is megköveteli a humán kapacitások bővítését és kiaknázását. Ez egyrészt jelentheti a szakképzés és felsőoktatás piaci igényeknek megfelelő fejlesztését, amelynek keretében támogatni kell a vállalkozások bevonását a képzésekbe (duális képzések fejlesztése), hatékonyan működő pályaaorientációs rendszert kell kiépíteni. S jelenti a közoktatás szociális dimenziójú fejlesztését, informatikai és nyelvi oktatási programok elősegítését. Másrészt a megye népességmegtartó erejének növelését, elsősorban a vidéki területek foglalkoztatási központjaira fókuszáló munkahelyteremtés segítségével. Az oktatás, szakoktatás és felsőoktatás minőségi fejlesztése során elsősorban a gazdasági szempontokat kell figyelembe venni. A megye szakképzésének vonatkozásában gyengéséggént jelenik meg a szakképző rendszer munkaerő-piaci kapcsolatainak gyengesége, az intézmények alacsony szintű felszereltsége és az intézményrendszer területi eloszlásának egyenetlensége.

Egyértelműnek tűnik, hogy ha a szakképzésre jelentkező diákok létszámában és pályaaorientációjában nem sikerül változást elérnünk, akkor Hajdú-Bihar megye nem lesz képes kiszolgálni a Debrecen környékére betelepülő multinacionális, ipari vállalatok munkaerőigényeit.

Az oktatás (alap- közép- és felsőoktatás, felnőttképzés) minőségi fejlesztéséhez szükséges az intézményekben működő vagy azokat kiszolgáló intézmények további minőségi fejlesztése.

A súlyosan-halmazottan fogyatékos gyermekek, fiatalok számára a törvényi keretek már hazánkban is biztosítják a köznevelésben való teljes jogú részvételt, ugyanakkor az ehhez szükséges intézményrendszer humán, eszköz és infrastrukturális ellátottsága nem teljesen megoldott Hajdú-Bihar megyében.

A megye halmazottan hátrányos helyzetű lakosainak aránya az országos átlagnál magasabb, ahogy az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők aránya is. Éppen ezért a szociális ellátó rendszerek fejlesztése, az alternatív, helyi jövedelmet jelentő foglalkoztatási formák elterjesztése, a környezeti fenntarthatóságot figyelembe vevő környezetkímélő termelési módok elterjesztése egyszerre lehet a vidékfejlesztés és a szociális felzárkóztatás záloga. Ehhez elsősorban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának erősítése, felzárkóztatása az oktatásba és munkaerőpiacra való hatékonyabb bevonásán keresztül elengedhetetlen.

A hátrányos helyzetű térségek esetében elengedhetetlen olyan fejlesztési csomagok összeállítása, melyek a felmerülő problémákra térségi szinten, komplex beavatkozások révén kínálnak megoldásokat.

A hátrányos helyzetű járások és települések komplex fejlesztése komoly munkaerő-tartalékot biztosítanak, miközben pedig a felzárkóztatási célok megvalósulásával az érintett térségek élhetősége is javul. Ennek keretében olyan fejlesztések megvalósítása szükséges, amelyek elősegítik a megye hátrányos helyzetű településein, járásain a felzárkóztatást, ezzel az ottani munkaerő-tartalékokat a gazdaságba, a munkaerőpiacra vezesse (foglalkoztatási paktum és egyéb felzárkóztató programok).

Az oktatás fejlesztésével, új épületek létesítésével, meglévők korszerűsítésével az épületek fajlagos energia- és épületenergetikai hatékonysága javulhat. Elősegítheti a megye hátrányos helyzetű térségeinek is a magas színvonalú oktatáshoz való hozzáférését. Ennek hiányában, ha a fejlesztések elmaradnak, úgy tartósan ronthatja az életminőséget, kihathat a lakosság szociális helyzetére.

A kulturális szolgáltatások közül Hajdú-Bihar megyében számos nyilvános könyvtár, közművelődési intézmény és múzeum vagy kiállítóhely, valamint mozi terem, illetve Debrecenben színház létezik. Ezek megújítása a digitális világhoz való alakítása, ugyanakkor a helyi értéket is őrző szerepük erősítése záloga a helyi lakosság életminőségének és képességeinek javításának, ezen keresztül pedig a megye versenyképességének is.

Kapcsolódás európai uniós szakpolitikai célkitűzéshez és/vagy beruházási prioritáshoz

A humán erőforrás fejlesztés integrált jellegéből adódóan jelen prioritási tengely két szakpolitikai célkitűzés megvalósításához járul hozzá:

- (4) Szociálisabb Európa
- (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa

Kapcsolódó stratégiai ágazati és területi célok

A tervezett beavatkozások kapcsán a Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 2 (2) Alkalmazkodó társadalom és közösségek
- Stratégiai ágazati cél 2 (S2) Tanulékony és rugalmas humán erőforrás Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5) Élhető és éltető települések

A Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 1 Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai területi cél 3 (T3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség

A prioritás keretében tervezett beavatkozások

5.1. beavatkozás: Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása

A prioritás leírása kapcsán kiderült, hogy a megye szakképzésének vonatkozásában gyengeségként jelenik meg a szakképző rendszer munkaerő-piaci kapcsolatainak gyengesége, az intézmények alacsony szintű felszereltsége és az intézményrendszer területi eloszlásának egyenetlensége. Ennek megszüntetésére irányul a megye szakképző rendszerének fejlesztése, melyen belül a beavatkozás keretében szükséges támogatni a munkaerő-piaci igények nyomonkövetését, a hatékony pályaorientációs és pályakövetési rendszer kialakítását, a reálgazdasághoz kötődő gyakorlati képzés kiterjesztését, a tanárok, szakoktatók fejlesztését, a szakképzés rendszerének és a tananyag tartalmának fejlesztését, valamint a területi vonatkozásban kiegyenlített intézményhálózat fejlesztését. El kell érni, hogy a megye két szakképzési centruma közötti infrastrukturális, valamint kereslet és kínálatbeli különbségek csökkenjenek illetve eltűnjenek, a Berettyóújfalusi Szakképzési centrum tagintézményei is képesek legyen a Debreceni Szakképzési Centrum intézményeihez hasonló feltételeket teremteni az ott tanulók számára.

Felsőoktatás területén a Debreceni Egyetem oktatás-fejlesztési céljai kiemelt fontosságúak nemcsak a megye, hanem a tágabb régió, sőt a Kárpát-medence középső és keleti részének oktatásának, kutatás- és gazdaságfejlesztésének szempontjából, így a Debreceni Egyetem

vonatkozó fejlesztéseit kiemelten kell támogatni. Az egyetem fejlesztési prioritásai között szerepel a gyakorlat- és piacorientált képzési kínálat fejlesztése, a képzési tartalmak megújítása, a munkaerő piaci relevanciájának erősítése. Fontos emellett az Idegen nyelvű képzésben résztvevő, fizetőképes hallgatói létszám növelése, a működési hatékonyság növelése, valamint a hallgatói és a kifelé nyújtott szolgáltatások minőségének növelése. A duális képzés hatékonyságának javítása bizonyos tudományterületekre koncentrálva jelenik meg.

A beavatkozás fontos részét képezi a vállalati képzések támogatása. A megfelelő mennyiségű és képzettségű releváns munkaerő a vállalati szféra hatékonyságát is erősíti a munkahelyteremtés mellett. A piaci igényekhez illeszkedő (középfokú, felsőfokú, szakképzés, felnőttképzés és gyakornoki program) oktatás mellett a képzéseken végzetek elhelyezkedését más beavatkozásokkal összhangban, munkahelyteremtő támogatással és munkahelymegtartó támogatással kell ösztönözni.

5.2. beavatkozás: Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése

A beavatkozás keretében megtörténik a megyei szinten kialakított foglalkoztatási együttműködés, paktumszervezet, illetve paktumiroda hatékony működtetése. A paktumiroda segítséget nyújt a hozzájuk fordulóknak abban, hogy megismerjék a Kormányhivatalnál igénybe vehető munkaerő-piaci programokat, szolgáltatásokat, támogatásokat. A munkaadókkal, foglalkoztatókkal, szakmai szervezetekkel való kapcsolatfelvétel révén az üres álláshelyek, mind nagyobb arányban lesznek regisztrálva, abba mind több regisztrált álláskereső lesz kiközvetíthető.

A beavatkozás keretében a megyei szintű foglalkoztatási együttműködés, a megyei paktumszervezet ernyőszervezeti feladatokat lát el, melynek keretében támogatja a megyében létrejövő, de helyi területi szinten működő foglalkoztatási célú kezdeményezéseket, koordinálja azok működését, információkkal, iránymutatással, módszertani segédanyagokkal látja el őket a hatékony és területileg is átfedés-mentes működés érdekében. Továbbá a megyei paktum monitoringozza és értékeli a megyében működő helyi foglalkoztatási együttműködések.

A megye hátrányos helyzetű térségeiben az alternatív, helyi jövedelmet jelentő foglalkoztatási formák elterjesztése, a környezeti fenntarthatóságot figyelembe vevő környezetkímélő termelési módok elterjesztése egyszerre lehet a vidékfejlesztés és a szociális felzárkóztatás záloga. Ehhez elsősorban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának erősítése, felzárkóztatása az oktatásba és munkaerőpiacra való hatékonyabb bevonásán keresztül elengedhetetlen, ezt az együttműködési platformnak kell segíteni.

5.3. beavatkozás: Online és kombinált képzési formák szerepének erősítése

A 21. századi technológiai fejlődés egyre inkább előtérbe helyezte az online térben történő kommunikációt. Ennek hatására az általános társadalmi kommunikáció mellett megjelent a technológiák oktatásban történő hasznosítása is. Ehhez katalizátorként járul hozzá a Covid-19

vírus okozta járvány, amely az online tér használatának lehetőségei mellett annak problémáira (úgy készségbeli mind technikai-technológiai) is rávilágított. Az online képzési formák szerepének erősítése, a kombinált képzési formák körének szélesítése minden oktatási szinten (alapfokú, középfokú és felsőfokú) kiemelt feladat. A beavatkozás keretében a digitális tartalomfejlesztés, az online tananyagok fejlesztése mellett az ehhez szükséges kompetenciák elsajátítása és a hozzá kapcsolódó infrastruktúra, hálózatok kialakítására kerül sor.

5.4. beavatkozás: A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályaaorientációs programok

A korábban megfogalmazott piac-vezérelt oktatás munkaerő-piaci relevanciájának erősítése nem lehetséges az egyéni tanulási befektetések ösztönzése, támogatása és informálása nélkül. Különösen igaz ez azokban az ágazatokban és szakmákban, amelyekre egyre nagyobb a kereslet, ún. „hiányszakmákként” fogalmazzák meg. Ez megköveteli a személyre szabott tanácsadói és kompetencia-fejlesztési elemeket is tartalmazó pályaaorientációs szolgáltatások rendszerének kiépítését. E szolgáltatás sem képzelhető el az oktatási, foglalkoztatási, üzleti, non-profit és más szervezetek célzottan erre irányuló együttműködése nélkül. A lehetséges tanulási utak növekvő száma és a képzési lehetőségek egyre gazdagabb kínálata miatt indokolt az oktatási rendszert támogató, azzal együttműködő pályaaorientációs rendszer kialakítása, továbbfejlesztése. A pályaaorientáció és tanácsadás különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára nyújthat segítséget tanulási pályájukkal kapcsolatos döntések meghozatalában, valamint segíthet a tehetségek felismerésében és fejlesztésében is. Ebben a pályaaorientációs és szemléletformáló programok kell segítsenek, melyeket a munkaerőpiac sajátosságai miatt térségi szinten kell megvalósítani, függetlenül attól, hogy az dinamizálódó vagy hátrányos helyzetű térségben történik-e.

5.5. beavatkozás: Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése

A megye oktatási intézményeinek jelentős része szorul infrastrukturális fejlesztésre, mely az épületfelújítást, korszerűsítést, energiahatékony megoldások alkalmazását foglalja magában.

Az épületek korszerűsítése során kiemelt figyelmet kell szentelni az intézményen belüli kreatív közösségi terek és szabadidős kültéri részek kialakítására, melyek egyben szemléletformáló, közösségépítő funkciót is biztosítanak.

Különös jelentőséggel bír a digitális infrastruktúra kialakítása és fejlesztése. Ez magában foglalja az internetelérés teljes körű biztosítását, az ehhez kapcsolódó ismeretek és a biztonságos internethasználat gyakorlat megszerzésének lehetőségét, egyben lehetőséget nyújt a digitális eszközök eléréséhez is (például eszközök ingyenes kölcsönzése). Az okos eszközök tantermi alkalmazását segítő fejlesztések, a digitális tananyagok széles körű és korlátlan hozzáférését biztosító tevékenységek szintén részét képezik a beavatkozásnak.

5.6. beavatkozás: A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása

A kulturális intézmények megújítása a digitális világhoz való alakítása, ugyanakkor a helyi értéket is őrző szerepük erősítése záloga a helyi lakosság életminőségének és képességeinek javításának, ezen keresztül pedig a megye versenyképességének is. A beavatkozást egyrészt jelenti a közösségformálást, informális tanulást erősítő terek, létesítmények fejlesztését az érintett lakosság szociális kohéziójának és az egész életen át tartó tanulás erősítése érdekében. Így a közművelődést szolgáló létesítmények (közművelődési intézmények, könyvtárak, közösségi házak, kulturális központok, muzeális intézmények), szabadidős létesítmények, közösségépítést szolgáló egyházi tulajdonú épületek infrastruktúrájának átalakítása, megújítása, továbbfejlesztése és újabbak kialakítása valósítható meg a beavatkozás keretében.

A beavatkozás keretében a megye fejlettebb, dinamizálódó területein e meglévő, egyébként is fejlett intézményhálózat fenntartását, a szolgáltatások bővítését kell megvalósítani.

A beavatkozás kiemelten kezeli a periférikus és hátrányos helyzetű térségekben a versenyhátrányok feloldása és integrált felzárkóztatása érdekében a kulturális, ellátás infrastrukturális és humán feltételeinek megteremtését, fejlesztését. Alapvető a társadalmi hátrányok átörökítését csökkentő, a társadalmi felzárkózást támogató kulturális szolgáltatások fejlesztése. Területi egyenlőtlenség felszámolása érdekében a kulturális szolgáltatások fejlesztése, a kulturális javakhoz és értékekhez való hozzáférés javítása, ennek részeként a digitalizáció támogatása a közösségi művelődés intézményrendszerében

5.7. beavatkozás: Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése

A társadalmi és gazdasági folyamatok kedvezőtlen alakulása a helyi közösségek működését is negatívan befolyásolja. A közösségi aktivitás és a társadalmi felelősségvállalás szintje is csökken. A kedvezőtlen helyzetben lévő térségek lakosai között is veszélyeztetettnek mondhatók a gyermekek és fiatalok, akik a helyi közösség jövőjét jelentik. Nem csak arról szükséges gondoskodni, hogy megfelelő iskolai képzésben és nevelésben részesüljenek, hanem arról is, hogy a helyi társadalom értékes tagjai váljanak, a bennük rejlő tehetséget és tudást megfelelő szinten kamatoztatva. Ezért esetükben különösen fontos az innovatív gondolkodás és kreativitás, valamint az azt megalapozó készségek és kompetenciák fejlesztése, a tehetség gondozás támogatása. Hátrányos helyzetű térségben erre különösen hangsúlyt kell fektetni, hiszen itt sok esetben a készségfejlesztés az alapkompenciák elsajátításával kezdődik, az innovatív gondolkodás és kreativitás fejlesztése csak ezt követően valósul meg.

A beavatkozás keretében támogatni kell a közösségi, térségi és települési helyi identitást erősítő komplex szemléletformáló kezdeményezéseket, melyek a környezeti fenntarthatóság, az energiatudatosság növelését célozzák, felhívják a figyelmet az egészséges életmód, illetve az egészséges fogyasztási szokások fontosságára és a társadalmi befogadást erősítik. Támogatandó ezen túlmenően új lehetőségek biztosítása a digitális kultúra szervezetének és tartalmának, innovatív szolgáltatásának létrehozásával és a közművelődés fejlesztésével.

Hátrányos helyzetű térségekben illetve csoportokban külön figyelmet kell fordítani az egészség (testi és lelki) megőrzésének fontosságára, az erre irányuló szemléletformálás erősítésére.

A prioritás eredményességi kritériumainak és számszerűsített mutatóinak meghatározása

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2021) %	Célérték (2027) %	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása	költségvetés oktatási kiadásai	100	110	KSH	háromévente
	feladatellátási helyszínek száma	100	105		
5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése	Foglalkoztatottak létszáma	100	105	KSH Hajú-Bihar Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási statisztikái	háromévente
5.3. Online képzési formák szerepének erősítése	költségvetés oktatási kiadásai	100	110	KSH	háromévente
	feladatellátási helyszínek száma	100	110		
5.4. A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályaaorientációs programok	népesség gazdasági aktivitása	100	107	KSH	háromévente
	Foglalkoztatottak létszáma	100	108		
5.5.: Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése	költségvetés oktatási kiadásai	100	110	KSH	háromévente
	feladatellátási helyszínek száma	100	105		

A beavatkozás megnevezése	Eredményeségi kritérium	Bázisérték (2021) %	Célérték (2027) %	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
5.6.: A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása	megújult kulturális intézmények száma	100	120	intézményfenntartók statisztikái	háromévente
5.7.: Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése	költségvetés oktatási kiadásai	100	110	KSH	háromévente

A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása	Megvalósítás lehetséges szereplői: szakképzési centrumok, Debreceni Egyetem, felnőttképzéssel foglalkozó intézmények, tankerületi központok Lehetséges közreműködők: vállalatok, munkaközvetítő szervezetek
5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: Foglalkoztatási Paktumiroda, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Lehetséges közreműködők: munkaadók,
5.3. Online képzési formák szerepének erősítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: intézményfenntartó szervezetek, szakképzési centrumok, Debreceni Egyetem, felnőttképzéssel foglalkozó intézmények Lehetséges közreműködők: vállalatok,
5.4. A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályorientációs programok	Megvalósítás lehetséges szereplői: intézményfenntartó szervezetek, szakképzési centrumok, Debreceni Egyetem, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Lehetséges közreműködők: munkaadók, munkaközvetítő szervezetek
5.5.: Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése	Megvalósítás lehetséges szereplői: oktatási intézmények és azok fenntartói

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
	Lehetséges közreműködők: települési önkormányzatok, oktatási és közoktatási tevékenységet végző szereplők
5.6.: A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása	Megvalósítás lehetséges szereplői: kulturális szolgáltatást nyújtó intézmények és azok fenntartói Lehetséges közreműködők: települési önkormányzatok, kulturális tevékenységet végző gazdasági és civil szereplők
5.7.: Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: oktatási intézményfenntartó szervezetek, szakképzési centrumok, Debreceni Egyetem, megyei önkormányzat Lehetséges közreműködők: települési önkormányzatok, egészségügyi intézmények, szemléletformálást végző gazdasági és civil szereplők

A prioritáshoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések meghatározására

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása	Szakmai gyakorlati helyek korszerűsítése, tanműhelyfejlesztése, tanműhely-modernizációs program	EFOP PLUSZ 3. prioritás
5.4. A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályorientációs programok	Regionális, térségi szintű pályorientációs programok a hiányszakmák népszerűségének fokozására	EFOP PLUSZ 1. prioritás
5.5.: Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése	Oktatási infrastruktúra fejlesztése Hajdú-Bihar megyében	EFOP PLUSZ 3. prioritás

Indikatív forrásallokáció

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása	9
5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése	7
5.3. Online képzési formák szerepének erősítése	7
5.4. A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályorientációs programok	8
5.5.: Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése	42
5.6.: A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása	19
5.7.: Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése	11

3.6. 6. prioritás: Egészséges és gondoskodó társadalom

Indoklás

Az „Egészséges és gondoskodó” prioritás kialakítását a közszolgáltatások színvonalának és elérhetőségének alacsony szintje, az ebben fennálló területi különbségek, valamint a Hajdú-Bihar megyére is jellemző számos leromlott, szegregálódó és elnéptelenedő településrész indokolja. Ennek megfelelően a járási központokban biztosítani kell a járás települései számára a minőségi, elérhető és egyenlő esélyű hozzáférést a közszolgáltatásokhoz és közigazgatáshoz, különös tekintettel az egészségügyi, népegészségügyi és szociális szolgáltatások vonatkozásában.

A megyében szükséges a foglalkoztatottsági és jövedelmi mutatók szerinti alacsony státuszú családok, illetve a szegregációs folyamatoknak kitett városrészekben élők további elszigetelődésének megakadályozása.

Ezért a megfelelően kiépített egészségügyi és szociális ellátórendszer további erősítése, a helyi szinten elérhető szolgáltatások fejlesztése és bővítése célja a prioritásnak. Ezen fejlesztések az intézmények szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítését, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklését is célozzák. Az egészségügyi alapellátás fejlesztésének fontosságát az adja, hogy ez a szint képes leginkább elvégezni az alapvető szűrővizsgálatokat és egészségügyi állapotfelméréseket és hatékonyan hozzájárulni a lakosság egészségtudatosságának erősítéséhez. Az egészségügyi infrastrukturális fejlesztések a lakosság egészségben eltöltött éveinek számának növekedését, a munkaképesség mielőbbi visszaállítását, valamint az erőforrások koncentrálásával a szolgáltatások költség-hatékonyságának és minőségének javítását segítik elő.

A lakosság egészségügyi ellátását alapszinten a háziorvosi szolgálatok végzik a megye valamennyi településén. Egyre nagyobb problémát jelent ugyanakkor, hogy egyes - főként vidéki - háziorvosi körzetek hosszabb ideig csak helyettesítéssel kerülnek ellátásra, illetve, hogy a háziorvosok között egyre több az időskorú. Ezen helyzet kezelésére, akár helyi, akár megyei szinten akciókat kell indítani.

A megye járóbeteg szakellátási hálózata jó, a lakosság négyötöde a saját településén tudta igénybe venni ezeket a szolgáltatásokat, ugyanakkor a színvonal (pl.: szakorvosi rendelési órák, modern diagnosztikai eszközök) tekintetében jelentős különbségek adódnak, ami miatt jelentős súly hárul a Debreceni Egyetem Kórházi központjaira.

A megye korstruktúrája ugyan fiatalos, ugyanakkor a vidéki térségek településein az országos átlagnál jobban nő, az időskorúak aránya. Az ehhez kapcsolódó szociális, egészségügyi és társadalmi infrastruktúra-fejlesztés, valamint az egészségüghöz kapcsolódó szolgáltatások, az alapellátás fejlesztése ezen térségek esetében kiemelt jelentőségű.

A megye településein fontos a szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatásának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása a köz és civilszférában. Ennek fő célja a társadalmilag hátrányos csoportok integrálási esélyeinek, ezen belül pedig különösképp az általános életminőségének, készségeinek és munkaerőpiaci esélyeinek a javítása kell, hogy legyen.

A hátrányos helyzetű járások és települések komplex fejlesztése komoly munkaerő-tartalékokat biztosítanak, miközben pedig a felzárkóztatási célok megvalósulásával az érintett térségek élhetősége is javul.

Az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat nyújtó intézményrendszer fejlesztése is megkezdődött az elmúlt időszakban, itt is szükség van a még fel nem újított infrastruktúra modernizálására, figyelembe véve a területi egyenlőtlenségeket és a hátrányos helyzetben lévő települések igényeit is.

Kapcsolódás európai uniós szakpolitikai célkitűzéshez és/vagy beruházási prioritáshoz

A humán erőforrás fejlesztés integrált jellegéből adódóan jelen prioritási tengely két szakpolitikai célkitűzés megvalósításához járul hozzá:

- (4) Szociálisabb Európa
- (5) A polgáraihoz közelebb álló Európa

Kapcsolódó stratégiai ágazati és területi célok

A tervezett beavatkozások kapcsán az Egészséges és gondoskodó társadalom prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 2 (Á2): Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Stratégiai ágazati cél 2 (S2): Motivált és rugalmas humán erőforrás Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5) Élhető és éltető települések

Az Egészséges és gondoskodó társadalom prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 1 (S1) Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai területi cél 1(T1) Debrecen és szoros településegüttese
- Stratégiai területi cél 2 (T2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság
- Stratégiai területi cél 3 (T3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság

A prioritás keretében tervezett beavatkozások

6.1. beavatkozás: Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése

A beavatkozás a "társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem" szakpolitikai célkitűzések érvényesülése érdekében az egészségügyi alapellátó-rendszer (például házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátás, a fogászati alapellátás és a védőnői hálózat) és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítését, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklését célozza. Ennek keretében a meglévő orvosi rendelők, járóbeteg-szakrendelők infrastrukturális fejlesztése, a szakmai felszereltség korszerűsítése indokolt.

6.2. beavatkozás: Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése

Hajdú-Bihar megyében az egészségügyi ellátórendszer területi eloszlásában meglévő jelentős különbségeket – igazítva a helyi szükségletekhez – szükséges csökkenteni. Az alap- és ügyeleti rendszer teljeskörű kialakítása, fejlesztése, komplex egészségügyi szolgáltató rendszer fejlesztése indokolt a térségi szükségletekhez és a megyei meglévő kapacitásokhoz igazítva a legmagasabb szintű ellátást nyújtó klinikai központoknak az egészségügyi szolgáltatóival történő együttműködésére alapozva (sürgősségi ellátás, egynapos sebészet, onkológiai központok, információs központok stb.).

A klímaváltozás következtében fellépő humán-egészségügyi kockázatokra való felkészülés és alkalmazkodás is a beavatkozás részét képezi.

A dinamizálódó térségekben ez elsősorban minőségfejlesztést jelent, míg a hátrányos helyzetű térségekben jelenti az alapellátás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését és az infrastruktúra kialakítását.

6.3. beavatkozás: A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztése, infrastrukturális és digitális megújítása

Hajdú-Bihar megyében a védőnői szolgálat területi eloszlásában meglévő jelentős különbségeket – úgy humán erőforrás, mint infrastrukturális ellátottság tekintetében - szükséges csökkenteni. A dinamizálódó térségekben ez elsősorban minőségfejlesztést jelent, míg a hátrányos helyzetű térségekben jelenti az alapellátás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését és az infrastruktúra kialakítását.

A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztését, infrastrukturális megújítását támogatja a beavatkozás, melynek a primer prevencióban: a család egészségi állapotának megőrzésében és javításában van jelentős szerepe.

6.4. beavatkozás: Népegészségügyi programok fejlesztése

Az egészségügyi alapellátó-rendszer infrastrukturális fejlesztése az intézmények szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítését, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklését célozza.

A beavatkozás célja a népegészségügyi intézményrendszer fejlesztése is, mely ki kell, hogy egészüljön egyéb a lakosság egészségi állapotának javítását célul tűző fejlesztésekkel, úgymint egészséges táplálkozás, életmódprogramok, egészségkultúra fejlesztése, ennek keretében az iskolai és tömegsport népszerűsítése, infrastruktúráját biztosító beruházások és fejlesztések.

6.5. beavatkozás: Intézményi étkeztetés és egészséges táplálkozás egységének erősítése

A teljes körű egészségfejlesztés célja, hogy az intézményben eltöltött időben mindenki részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, az intézmény mindennapjaiban rendszerszerűen működő egészségfejlesztő tevékenységekben. Az intézményi étkeztetés fejlesztése elsősorban az infarstruktúra és az intézményi étkezési környezet fejlesztését jelenti. Az intézményi étkezdéknek kiemelt jelentőségük van az egészséges táplálkozás feltételeinek biztosításában és az egészséges életmód kialakításában. Az intézmények táplálkozás-egészségügyi környezetének javítása és egészségessé tétele hosszú távú befektetést jelent az egészségbe.

6.6. beavatkozás: Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása

Alapvető fontosságú a lakosság egészségtudatosságának növelése érdekében az egészségtudatosságot erősítő programok és szolgáltatások fejlesztése, mely magában foglalja a célzott lakossági szűréseket, valamint hatékonyságuk javítását segítő kezdeményezéseket.

Az egészséges életmód gyakorlatának elterjesztése, valamint a prevenció hozzájárul a lakosság egészségi állapotának javításához. Az egészséggel kapcsolatos ismeretek bővülése, az egészségnevelés hozzájárul az egyének egészségmegőrzéséhez, a tudatos egészségvédelemhez. Fontos tehát a sportaktivitás növelése, ehhez kapcsolódó sportlétesítmények bővítésének, fejlesztésének támogatása. A dinamizálódó térségekben a lakosság egészségtudatosságának növelését már ma is jobb feltételek biztosítják, ugyanakkor a hátrányos helyzetű térségekben az egészségnevelés, a tudatos egészségvédelem megteremtése alapszintű ismeretek elsajátításával kezdődik, erre épülhet az egészségi állapot javítását célzó szolgáltatások fejlesztése.

6.7. beavatkozás: Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése

A településeken a sport és szabadidős létesítmények állapota, elérhetősége vegyes képet mutat a megyében, a sport ugyanakkor az életminőség javításának egyik kiemelt eszköze. Fontos a

sport eszközével a baráti, társasági és családon belüli kapcsolatok fejlesztése, tartalmas családi sportprogramok kínálatának bővítése. Továbbá a sport, nevelő erejénél fogva alapvető segítő eszközként szolgálhat a bűnmegelőzés és a kábítószer-használat elleni küzdelemben is, amely preventív eszközként összetársadalmi problémák kezelésében is hatékony segítséget jelenthet. Az esélyegyenlőség megteremtése szempontjából a sport jelentős eszköz lehet a kirekesztés, szegénység elleni küzdelemben, hiszen az európai trendeket figyelve a hátrányos helyzetűek számára a sportban elért eredményeik társadalmi integrációjukat is elősegítette. Ehhez a társadalom minden rétege számára elérhetővé kell tenni a sportolási lehetőséget, az igényekhez és elvárásokhoz szorosan illeszkedő feltételek megteremtésével az egyének döntésére bízható, hogyan és milyen formában veszik azt igénybe. Ehhez szükséges sportlétesítmények infrastruktúrájának erősítése, illetve új sportlétesítmények létesítése.

6.8. beavatkozás: A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása (az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális nappali ellátások) és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése

Hajdú-Bihar megyében a szociális ellátórendszer részét képező szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosításának területi eloszlásában meglévő jelentős különbségeket – a helyi szükségletekhez igazítva– szükséges csökkenteni.

A településnagysághoz kötötten előírt jogszabályi kötelezettség szerinti, valamint a települési lakosság igényeihez igazodó szolgáltatások fejlesztése támogatható a beavatkozás keretében, úgymint gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; valamint az egyéb szociális szolgáltatásokhoz, különösen a családsegítéshez való hozzáférés biztosítása. A dinamizálódó térségekben ez elsősorban minőségfejlesztést jelent, míg a hátrányos helyzetű térségekben jelenti az alapellátás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését és az infrastruktúra kialakítását.

6.9. beavatkozás: Idősügyi infrastruktúra fejlesztése

A megye egyik fontos célja olyan idősbarát társadalom kialakítása, ahol minden szépkorú a társadalom megbecsült, aktív és független tagja, biztonságban és védettségben él és az élethosszig tartó fejlődés, önmegvalósítás feltételei adottak. Egy életkor-barát társadalmi-gazdasági kulturális környezetben lehetővé kell tenni, hogy minden korosztály aktívan részt vegyen a közösségi tevékenységekben, ahol a tisztelet, valamint a társadalmi befogadás általánossá vált szemlélet. Ehhez szükséges a szabadtéri terek és épületek, a közlekedés, a lakásügy rendezése, emellett a társadalmi részvétel, a tisztelet és társadalmi integráció biztosítása. Megteremtődik a kommunikáció és információáramlás infrastruktúrájának fejlesztése is.

6.10. beavatkozás: Egyéb szociális ellátások fejlesztése (gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosítása)

Hajdú-Bihar megyében a szociális ellátórendszer részét képező gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosítása területi eloszlásában meglévő jelentős különbségeket – igazítva a helyi szükségletekhez – szükséges csökkenteni.

Különösen kiemelt szerepet kap a beavatkozáson belül a bölcsődék és óvodák kialakítása, amely a megye lakosságának életminőségét javítja, ezen túl hozzájárul a munkához jutás feltételeinek javulásához.

A szociális ellátórendszer hatékony és eredményes működése azonban nemcsak az infrastrukturális elemek korszerűsítésén múlik, hanem a hozzáférés és az igények megfelelő összehangolásán, az egyéni és a közösségi motiváció fokozásán. Ezen keresztül a beavatkozás keretében az igények feltárásán túl az öngondoskodási formák és gyakorlatok bemutatása és terjesztése is kiemelt feladat kell, hogy legyen. Így az igényfelmérés pontosítása mellett, a szemléletformáló programok, a nemzetközi és hazai kutatások eredményeinek és módszereinek a célcsoportokhoz való eljuttatása is kiemelt feladat.

6.11. beavatkozás: Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése

Mivel a megye településein testi vagy szellemi fogyatékkal élők magasabb arányban élnek hátrányos helyzetű térségekben (elsősorban községekben), ezért a szociális intézményrendszer fogyatékosokat ellátó intézményeit ezekben a térségekben különösen szükséges fejleszteni. Kiemelten támogatandó továbbá a fogyatékkal élők társadalmi integrációjának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása és a szociális foglalkoztatás beindítása. Kiemelt szerepet kap a beavatkozáson belül az idősek bentlakásos otthonának kialakítása a megye településein, jelentős igény mutatkozik rá, különösen a megye hátrányos helyzetű térségeiben. A dinamizálódó térségekben ez elsősorban minőségfejlesztést jelent, míg a hátrányos helyzetű térségekben jelenti az alapellátás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését és az infrastruktúra kialakítását.

6.12. beavatkozás: Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása

Hajdú-Bihar megyében jelentős arányban találhatunk olyan társadalmi rétegeket – pl. a fogyatékosokkal élőket, a nőket, a fiatalokat, a nagyszámú roma lakosságot, az időseket, hajléktalanokat, tartós munkanélkülieket, periférián élőket stb. –, akik hátrányos helyzetből indulnak a munkaerő-piaci versenyben. A társadalmi integráció elősegítése, az esélyegyenlőség javítása, a szolidaritás megvalósítása kiemelten fontos feladat a megyében. A beavatkozás keretében olyan speciális programok megvalósítására kerül sor, amelyek a halmozottan

hátrányos helyzetű rétegek képzettségi színvonalának növeléséhez és foglalkoztatásukhoz járulnak hozzá, függetlenül attól, hogy az dinamizálódó vagy hátrányos helyzetű térségben történik-e.

6.13. beavatkozás: Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése

A fenntartható és élhető közösségek alapja a felelős döntéseket megfelelő ismeretekre, tájékozottságra, optimális esetben elhivatottságra alapozva meghozó egyén, család és közösség.

A megfelelő szociális és pénzügyi ismeretek, készségek elsajátításán túlmenően kiemelt szereppel bír a társadalmi felelősség kérdése egyéb területeken is.

A beavatkozás több elemre épülve kíván fejlődést indukálni egyrészt az alapvető, az egyéni felelősség megértésének erősítését célzó ismeretek biztosítására, készségek fejlesztésére a közösségen belül, másrészt szociális, pénzügyi és környezeti ismeretek alapszintű elsajátításának fejlesztését tűzi ki célul, emellett igyekszik a felelős állattartás szemléletének minél szélesebb körben történő megerősítését, a kapcsolódó intézményi háttér fejlesztését is támogatni. Ez utóbbi terület a háziállatok/társállatok tartását, gondozását érintő felelős bánásmód kérdése, mivel Hajdú-Bihar megye országos viszonylatban az egyik leginkább érintett megye.

A prioritás eredményességi kritériumainak és számszerűsített mutatóinak meghatározása

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2021)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése	egy főre jutó egészségügyi kiadások	100	100	KSH, egészségügyi intézmények statisztikái	háromévente
6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése	egy főre jutó egészségügyi kiadások	100	100	KSH, egészségügyi intézmények statisztikái	háromévente
6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztése, infrastrukturális és digitális megújítása	betöltött védőnői állások száma	100	105	KSH, Védőnői szolgálatok statisztikái	háromévente
6.4. Népegészségügyi programok fejlesztése	egy főre jutó egészségügyi kiadások	100	100	KSH, egészségügyi intézmények statisztikái	háromévente

A beavatkozás megnevezése	Eredményes ségi kritérium	Bázisérték (2021)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
6.5. Intézményi étkeztetés és egészséges táplálkozás egységének erősítése	halálozások száma születéskor várható élettartam	100 100	100 105	intézményi statisztikák	háromévente
6.6. Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása	egy főre jutó egészségügyi kiadások születéskor várható élettartam	100 100	100 105	KSH, egészségügyi intézmények statisztikái	háromévente
6.7. Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése	egy főre jutó egészségügyi kiadások születéskor várható élettartam	100 100	105 105	KSH, egészségügyi intézmények statisztikái	háromévente
6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése	Szociális szolgáltatásokban részesülők száma	100	110	KSH, ellátást biztosító intézmények statisztikái	háromévente
6.9. Időügyi infrastruktúra fejlesztése	egy főre jutó egészségügyi kiadások születéskor várható élettartam	100 100	100 105	KSH, egészségügyi intézmények statisztikái	háromévente
6.10. Egyéb szociális ellátások fejlesztése	Szociális szolgáltatásokban részesülők száma Óvodai férőhelyek száma Bölcsődei férőhelyek száma	100 100 100	110 110 110	KSH, ellátást biztosító intézmények statisztikái	háromévente
6.11. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése	Szociális szolgáltatásokban részesülők száma	100	110	KSH, ellátást biztosító intézmények statisztikái	háromévente
6.12. Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása	Szociális szolgáltatásokban részesülők száma	100	110	KSH, ellátást biztosító intézmények statisztikái	háromévente

A beavatkozás megnevezése	Eredményeségi kritérium	Bázisérték (2021)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
6.13. Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése	születéskor várható élettartam	100	105	KSH, egészségügyi intézmények statisztikái	háromévente

A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: egészségügyi szolgáltatók, önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: Debreceni Egyetem
6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: egészségügyi szolgáltatók, önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: Debreceni Egyetem
6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztését, infrastrukturális és digitális megújítása	Megvalósítás lehetséges szereplői: védőnői szolgálat, önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: Debreceni Egyetem
6.4. Népegészségügyi programok fejlesztése	Megvalósítás lehetséges szereplői: Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: Debreceni Egyetem, EFI
6.5. Intézményi étkeztetés és egészséges táplálkozás egységének erősítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: közétkeztetést végző szolgáltatók, önkormányzatok Lehetséges közreműködők: szemléletformálást tevékenységet végző gazdasági és civil szereplők
6.6. Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása	Megvalósítás lehetséges szereplői: egészségügyi szolgáltatók, önkormányzatok, EFI Lehetséges közreműködők: szemléletformálást tevékenységet végző gazdasági és civil szereplők, Debreceni Egyetem
6.7. Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése	önkormányzatok, sportegyesületek, gazdasági szervezetek
6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése	Megvalósítás lehetséges szereplői: szociális szolgáltatók, önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: szociális ellátással foglalkozó civil szervezetek
6.9. Idősügyi infrastruktúra fejlesztése	Megvalósítás lehetséges szereplői: szociális szolgáltatók, önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: szociális ellátással foglalkozó civil szervezetek
6.10. Egyéb szociális ellátások fejlesztése	Megvalósítás lehetséges szereplői: szociális szolgáltatók, önkormányzatok,

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
	Lehetséges közreműködők: szociális ellátással foglalkozó civil szervezetek
6.11. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése	Megvalósítás lehetséges szereplői: szociális szolgáltatók, önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: szociális ellátással foglalkozó civil szervezetek
6.12. Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása	Megvalósítás lehetséges szereplői: szociális szolgáltatók, önkormányzatok Lehetséges közreműködők: szemléletformálást tevékenységet végző gazdasági és civil szereplők
6.13. Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: szociális szolgáltatók, önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: szociális ellátással foglalkozó civil szervezetek

A prioritáshoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések meghatározásra

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése	Egészségügyi alapellátás infrastruktúrafejlesztése Hajdú-Bihar megyében	EFOP PLUSZ 1. prioritás
6.7. Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése	Sportlétesítmények építése, felújítása a megyében	TOP PLUSZ 2. prioritás
6.10. Egyéb szociális ellátások fejlesztése	Bölcsődék és szociális intézmények fejlesztése Hajdú-Bihar megyében	EFOP PLUSZ 4. prioritás

Indikatív forrásallokáció

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése	20
6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése	8
6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztését, infrastrukturális és digitális megújítása	6
6.4. Népegészségügyi programok fejlesztése	10

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
6.5. Intézményi étkeztetés és egészséges táplálkozás egységének erősítése	9
6.6. Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása	4
6.7. Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése	33
6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése	17
6.9. Időügyi infrastruktúra fejlesztése	14,5
6.10. Egyéb szociális ellátások fejlesztése	12
6.11. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése	29
6.12. Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása	5
6.13. Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése	6

3.7. 7. prioritás: Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén

Indoklás

Debrecen Magyarország azon nagyvárosa, amely, a főváros után a legjelentősebb térségi integráló erővel rendelkezik. Adottságait tekintve alkalmas arra, hogy Magyarország keleti régiójának, valamint Kelet-Szlovákiának, Nyugat-Ukrajnának (Kárpátalja) és Nyugat-Romániának (Partium) gazdasági, közlekedési, oktatási, kulturális és egészségügyi központja legyen. A város 2030-ig elkészült stratégiája egyértelműen kijelöli a gazdaságfejlesztés fő irányait. Cél, hogy Debrecen innovatív fejlesztésével a környező településekkel összefogva dinamikus gazdasági erőter legyen a Kárpát-medencében. Debrecen kelet-magyarországi nagyvárosok körében kimutatható vezető pozíciója egyértelmű, gazdasága az egyik leginkább terciarizálódott nagyvárosi gazdaság (az ipar dinamikus szegmensei elsősorban a megyeszékhelyen működnek). A gazdaságfejlesztést szolgáló infrastruktúra komoly mértékben bővült az elmúlt években, számottevő ipari parki és inkubációs kapacitások születtek, klaszterszervezetek alakultak, ugyanakkor különösen az ipari parki infrastruktúra és szolgáltatás kínálat terén nagyok a különbségek, az ipari parkok egy része kihasználatlan, ezeken a helyeken a belső út és infrastruktúrafejlesztés, valamint a repülőtér további fejlesztése elengedhetetlen. A diverzifikált iparfejlesztés a város egyik kulcskérdése, amiben az autóipar, mint húzóágazat fontos szerepet játszik, ehhez a SmartCity megoldások (illetve annak infrastruktúrája) megteremtése létfontosságú. A fejlesztések során horizontális elvként érvényesülnek a klímaadaptív, környezethez alkalmazkodó új megoldások alkalmazásai.

A megye gazdaságán belül külön kell foglalkozni a Debrecen adottságaira épülő turizmussal. Növekvő vendégforgalom jellemzi mind a megyét, mind Debrecen, elsősorban az egészségturizmus területén, de javuló tendenciát mutat a természeti és kulturális örökségekre épülő kulturális, valamint aktív turizmus népszerűségének növekedése is. A debreceni repülőtér bővülése, valamint a megépült turisztikai infrastruktúra az üzleti turizmus serkentését erősítette. Új elemként jelent meg a megye kínálatában a gasztronómiai turizmus. Ezek további fejlesztése nem csak a város, de a térség gazdaságára is jótékony hatással lesz.

Kapcsolódás európai uniós szakpolitikai célkitűzéshez és/vagy beruházási prioritáshoz

Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén prioritás területi jellegéből adódóan mind az öt EU regionális politikai szakpolitikai célkitűzés megvalósításához hozzájárul:

- Intelligensebb Európa
- Zöldebb, karbonmentes Európa
- Jobban összekapcsolt Európa
- Szociálisabb Európa

- Polgáraihoz közelebb álló Európa

Kapcsolódó stratégiai ágazati és területi célok

A tervezett beavatkozások kapcsán Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 1 (A1): Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye
- Átfogó cél 2 (A2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Átfogó cél 3 (A3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél 1 (S1) Versenyképes, gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5) Élhető és éltető települések
- Stratégiai területi cél 1. (T1) Debrecen és szoros településegüttese

Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 2 (S2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Stratégiai ágazati cél 4 (S4) Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások
- Stratégiai területi cél 2 (T2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság
- Stratégiai területi cél 3 (T3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság

A prioritás keretében tervezett beavatkozások

7.1. beavatkozás leírása: Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése

Debrecen város 2030-ig szóló jövőképében meghatározott célok eléréséhez a város közlekedési infrastruktúrájának és közlekedésszervezésének fejlesztése elsőrendű feladat. Ennek keretében kettős célt kell megvalósítani: egyrészt a tervezett növekvő létszámú lakosság igényeihez, másrészt a globális trendekhez igazodóan kell átszervezni, kiépíteni a város közlekedését. Ez egyrészt jelenti a hiányzó belterületi hálózati elemek megteremtését (városon belüli tehermentesítő, elkerülő utak fejlesztését, városszerkezet változás és a népesség növekedése miatt szükségessé váló fejlesztések és a belterületi csomópontok és utak átalakítását, kerékpáros közlekedési hálózat fejlesztését), másrészt a városba bevezető főutak belterületi szakaszainak 2x2 sávossá bővítését. Emellett természetesen a Smart City koncepciónak megfelelően a közlekedésszervezés emberközeli és rugalmas átalakítását, P+R megoldások alkalmazását és új villamosvonal építését.

7.2. beavatkozás: Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása, lakhatás fejlesztése

A város gazdasági és közlekedési centrum szerepének növekedésével – a tervek szerint –együtt jár a népesség növekedése is. Ennek megfelelően az életminőség javítása ismét kettős kihívásrendszerrel bír. Egyrészt a mai 200 ezer lakosú város környezeti problémáira is megoldásokat kell keresni, s meg kell találni az esetlegesen növekvő lakosságszámból adódó kihívásokra történő válaszokat is. Ennek keretében cél kell, hogy legyen a lakóterületek növelése, a környezeti rendszerek zavarásának minimalizálásával, új élhető lakóterületek kialakítása a város délnyugati oldalán (Tócsóvölgy). Ez együtt jár a modern, környezetkímélő infrastrukturális elemek kiépítésével és a közszolgáltatások fejlesztésével. Lényeges fejlesztési szükséglet továbbra is a települési önkormányzati infrastrukturális létesítményekben, az önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben az energiahatékonyság és a megújuló energia támogatása.

A gyorsan növekvő energiaigényekhez igazodva az energiahatékonyság növelését és az energiatakarékosság ösztönzését, mind technológiai, mind szemléleti szempontból segíteni kell. Ezt szolgálhatja a megújuló energiaforrások (elsősorban nap-, biomassza- és geotermális energia) alkalmazásának további elterjesztését segítő intézkedések csoportja.

A városi életminőség fontos eleme Debrecenben a zöldterületek és vízfelületek fejlesztése. Ezt a célt is szolgálja a Hajdúsági Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer továbbfejlesztése, amely mind a Debrecen környéki vízfelületek, mind a zöldfelületek vízutánpótlását illetően az életminőség megyei szintű javulását is eredményezi. A vízgazdálkodási intézkedések a belterületi vízrendezés és városi csapékvíz gazdálkodás elősegítését is eredményezik.

7.3. beavatkozás: Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése

A város és környékének felemelkedését és fejlődését a megkezdett gazdaságfejlesztési irányok folytatása és ezek hatásainak kiterjesztése jelentheti. Ennek keretében törekedni kell a megyeszékhely és tágabb környezete közötti együttműködési formák fejlesztésére, akár új szervezeti keretek kialakításával is, amely a befektetés-ösztönzés területeire is kiterjed.

A gazdasági előrelépés másik kulcsa a megfelelő környezet biztosítása annak érdekében, hogy a város biztosítani tudja – elsősorban a kulcsiparágakban (járműgyártás, agrárium, elektronika, IT) – felmerülő beszállítói és új üzleti partnerek igényeinek kielégítését. Ezért mindenképpen cél új iparterületek/ipari parkok, üzleti központok, inkubátorházak kialakítása, a meglévők bővítése de figyelemmel a környezet szempontokra.

A befektetés-ösztönzés megkezdett formákhoz igazodva a Debreceni Városi Tőkealap mintájára olyan eszközök támogatása, amely integrálja a helyi- és országos közösségi és magán forrásokat.

Az új befektetők vonzása és a városi gazdaság fejlesztése, de a közlekedési rendszerek fejlesztése sem nélkülözheti a SMART megoldások alkalmazását. Ennek elősegítésére további

fejlesztések szükségesek a vállalati, közszolgáltatási és oktatási-kutatási szereplők szoros partnerségével.

7.4. beavatkozás: Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén

Debrecen az ország egyik legnagyobb oktatási központja, ugyanakkor a gazdaságfejlesztési sikerek záloga a meglévő intézmények és hálózatok további fejlesztése. Ezért mindenképpen folytatni kell az oktatás minden szintjén a magas hozzáadott értékű gazdasági ágak elvárásaira építő képzési rendszer fejlesztését, a meglévő tradicionális értékek megőrzése mellett. Az intézkedéseknek az MTMI (mérnöki, természettudományi, matematikai és informatikai) és orvosi területek kiemelt szerepének figyelembe vétele mellett a helyi örökség és értékek megőrzését jelentő képzési rendszerek fejlesztésére is figyelmet kell fordítani.

A gazdasági előre lépéshez szükséges közoktatási, szakképzési, felső- és felnőttoktatási fejlesztések egyaránt kitérnek infrastrukturális és létszámfejlesztésekre is.

Az egészségügyi rendszer további fejlesztése a megyeszékhelyen a megye egészének érdeke. Ennek keretében a Debreceni Egyetem kórházainak és járóbeteg szakrendelő hálózatának fejlesztése, minőségi színvonalának emelése kiemelten fontos. De ezek mellett egy új járóbeteg ellátási központ és egy regionális sürgősségi és traumatológiai központ létrehozása is a helyi és megyei lakosság életminőségének javulását eredményezi majd. Az intézmények működtetéséhez elengedhetetlen a digitalizáció és technológia fejlesztések terjesztése az egészségügyben és a megelőzéshez kapcsolódó tevékenységben.

Mind a két fejlesztési téma a városban (és a megyében) élő lakosság életminőségének fejlődéshez is hozzájárul.

7.5. beavatkozás: Kulturális főváros Európában -

Debrecen kulturális szerepe országhatáron túlnyúló hatásokkal bír. A kulturális szolgáltatások további fejlesztése, az intézmények körének bővítése és a meglévők megújítása hozzájárul a város és a megye vonzerejének és élhetőségének növeléséhez. Ennek keretében a színházak felújítása és kialakítása, új komolyzenei hangversenytér megteremtése egyaránt szolgálja a kulturális szint emelését és a meglévő igények kiszolgálását. Ugyancsak egy magasabb szintű kulturális szolgáltatást nyújtana egy országos közgyűjtemény Debrecenben való kialakítása, amely az új Magyar Természettudományi Múzeum debreceni felépítésével olyan miliőt teremtene a városban, ami nemzetközi tekintetben is sajátos.

7.6. beavatkozás: Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései

Debrecen városa turisztikai tekintetben is jelentős fejlődésen ment át az elmúlt évtizedekben. Ennek folytatásához a térségi szemléletű turizmusfejlesztés elengedhetetlen, aminek alapját a Debrecen, Hajdúszoboszló, Hortobágy és Tisza-tó kiemelt turisztikaifejlesztési térség további integrált fejlesztéseivel, azon belül pedig elsősorban a szorosan kötődő településekkel való

együttműködésben lehetséges elérni. Ennek keretében a megkezdett fejlesztések (pl.: Nagyerdő komplex turisztikai fejlesztése) folytatása mellett a város belső területeinek turisztikai fejlesztése és a megjelenést segítő tevékenységek fejlesztése is nagy jelentőséggel bír. A fejlesztések során a Világörökségi címmel bíró Hortobágygal és a Hajdúszoboszlón partnerségben a korábban már kiépült egészségturisztikai termékekkel való kapcsolódást is erősíteni kell.

Kiemelt szereppel bírnak az újonnan kialakítandó öko-szemléletű komplex turisztikai csomagok; a kulturális turizmus – gasztroturizmus - wellness/gyógyturizmus – csillagoségbolt - park összekapcsolása, amelyek környezetbarát szolgáltatási háttérrel ötvözve új gazdasági lehetőséggel szolgálnak.

Ugyancsak – részben az egészségmegőrzésen keresztül – fontos a sporthoz kapcsolódó tevékenységek fejlesztése, mind infrastrukturális, mind a szervezeti hátteret és rendezvényeket illetően.

7.7. beavatkozás: Integrált településfejlesztés Debrecenben

Integrált településfejlesztési projektek megvalósításával javítani szükséges a közösségi terek arányát Debrecenben. Továbbá a kulturált települési környezethez, a szabadidő eltöltéséhez és a mozgáshoz kapcsolódó területek kialakítását, fejlesztését, ezen belül a közösségformálást erősítő terek, létesítmények, játszóterek fejlesztését, létrehozását is szükséges elősegíteni. A meglévő zöldfelületi rendszer fejlesztése és bővítése a fenti akciók sikerességének megalapozásaként is tekinthető. A közművelődést szolgáló létesítmények átalakítása, megújítása, továbbfejlesztése és újabbak kialakítása szintén a beavatkozás részét képezik.

Fenntartható köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási fejlesztések Debrecen belvárosában és a funkcióhiányos településrészekben megteremtik a helyi közösségi élet előfeltételeit. A társadalmi integráció érdekében a szegregációval fenyegetett lakókörnyezetekre, funkcióhiányos és leromlott városi területekre jellemző társadalmi – fizikai – gazdasági folyamatok megállításaival és megfordításával, az épített környezet minőségi átalakításával, új gazdasági, kulturális, szociális és közösségi funkciók kialakításával és a meglévő funkciók figyelembevételével a hátrányos helyzetű lakosság életminőségének és esélyeinek javítását érhetjük el.

A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának további fejlesztése feltétele annak, hogy a társadalmi kirekesztéssel leginkább veszélyeztetett csoportok helyzetének javítására irányuló programok végrehajtásához biztosított legyen a megfelelő szolgáltatási háttér. A beavatkozás keretében a szolgáltatások kialakítása és a fenti ellátásokhoz és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése történik meg.

A helyi közintézmények, közszolgáltatások integrált fejlesztése, megújítása, valamint a közigazgatási és közszolgáltatási rendszerek egyéb infrastrukturális fejlesztése elengedhetetlen az ügyfélbarát szolgáltatások nyújtásához, az intelligens város kialakításához. Fontos továbbá az önkormányzati feladatellátást szolgáló intézmények további akadálymentesítése.

A prioritás eredményességi kritériumainak és számszerűsített mutatóinak meghatározása

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2021)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése	Kötőtpályás közösségi közlekedést használók száma (fő)	100%	110%	DKV, MÁV	háromévente
7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása, lakhatás fejlesztése	Felhasznált lakossági energia (GJ/fő)	100%	100%	KSH	háromévente
7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése	Iparterületek nagysága (ha)	100%	110%	KSH	háromévente
7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén	Köz- és felső oktatásban résztvevők száma (fő)	100%	110%	KSH	háromévente
7.5. Kulturális főváros Európában	Színházi előadások látogatóinak száma (fő)	100%	110%	KSH	háromévente
7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései	Eltöltött vendégéjszakák száma (éj)	100%	120%	KSH	háromévente
7.7. Integrált településfejlesztés Debrecenben	Zöldfelületek nagysága (ha)	100%	110%	KSH	háromévente

A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése	Debrecen Megyei Jogú Város, DKV Zrt, NIF Zrt., Magyar Közút, vállalkozások, lakosság, Debreceni Egyetem
7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása, lakhatás fejlesztése	Debrecen Megyei Jogú Város, Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat, megyei Kormányhivatal szakigazgatási szervei, vállalkozások, lakosság, Debreceni Egyetem
7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén -	Debrecen Megyei Jogú Város, ipari parkok, inkubátorházak üzemeltetői, klaszterszervezetek, vállalkozások, lakosság, Debreceni Egyetem

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése	
7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén	Debrecen Megyei Jogú Város, oktatási és egészségügyi intézmények üzemeltetői, lakosság, Debreceni Egyetem
7.5. Kulturális főváros Európában	Debrecen Megyei Jogú Város, Debreceni Egyetem, kulturális intézmények üzemeltetői, lakosság
7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései	Debrecen Megyei Jogú Város, Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat, Debreceni Egyetem, vállalkozások, lakosság,
7.7. Integrált településfejlesztés Debrecenben	Debrecen Megyei Jogú Város, AKSD Kft., szociális intézmények üzemeltetői, lakosság,

A prioritáshoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések meghatározására

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése	<p>Iparterületek elérését segítő fejlesztések</p> <p>Városszerkezet változásából és népességnövekedés miatt szükségessé váló fejlesztések</p> <p>3-as villamosvonal kiépítése</p> <p>1-es villamos vonal rekonstrukciója</p>	<p>IKOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>TOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Hazai forrás</p>
7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása, lakhatás fejlesztése	<p>Kertési területek infrastrukturális fejlesztése</p> <p>Napelemparkok építése</p> <p>Fenntartható intézményrendszer kialakítása, energiahatékony felújítások</p>	<p>KEHOP PLUSZ 1.2. prioritás</p> <p>KEHOP PLUSZ 2.1. prioritás</p> <p>KEHOP PLUSZ 3.1. prioritás</p> <p>KEHOP PLUSZ 4.2. prioritás</p> <p>TOP PLUSZ 1.2. prioritás</p> <p>TOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>Hazai forrás</p>
7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése	<p>Déli ipari Park fejlesztése</p> <p>Science Park fejlesztése: közmű, út, távérzékelési központ, Park III. ütem első fázis, képzési központ</p>	<p>GINOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>GINOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>TOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Hazai forrás</p>
7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén	A Debreceni Egyetem Főépület rekonstrukciója	<p>GINOP PLUSZ 5. prioritás</p> <p>EFOP PLUSZ 1. prioritás</p>

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
	<p>A Debreceni Szakképzési Centrum átfogó infrastruktúrális fejlesztése, az intézményi környezet korszerűsítése</p> <p>A Fazekas Mihály és az Ady Endre Gimnázium fejlesztése, egy új kollégium építése, egy felújítása</p> <p>Regionális Sürgősségi és Traumatológiai Központ kialakítása</p> <p>Integrált járóbeteg-központ kialakítása</p>	<p>EFOP PLUSZ 2. prioritás</p> <p>TOP PLUSZ 1.3. prioritás</p> <p>Hazai forrás</p>
7.5. Kulturális főváros Európában	<p>Országos kihatású, tudományokra koncentráló múzeum építése</p> <p>Hangversenyterem létesítése</p> <p>Latinovits Színház teljes körű befejezése</p> <p>Vojtina Bábszínház teljes körű felújítása</p>	<p>TOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Hazai forrás</p>
7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései	<p>Velodrome kialakítása</p> <p>Gyógyfürdő fejlesztések harmonizációja</p> <p>Komplex aktív turisztikai fejlesztés kialakítása -</p> <p>Zóna szintű kerékpárútvonalak és kapcsolódó zöldutak, lovasútvonalak fejlesztések</p>	<p>GINOP PLUSZ 6. prioritás</p> <p>TOP PLUSZ 1. prioritás</p> <p>Hazai forrás</p>

Indikatív forrásallokáció

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése	200
7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása, lakhatás fejlesztése	152,7
7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése	28,6
7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén	306,5
7.5. Kulturális főváros Európában	85

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései	47,5
7.7. Integrált településfejlesztés Debrecenben	57

3.8. 8. prioritás: Élhető vidék – élhető települések

Indoklás

A perifériális vidéki térségek szerepe a megyében átalakulóban van: néhány éven belül a gyorsforgalmi úthálózat kiépül a bihari térségben, emellett egyes települések transzfer-szerepe felerősödik különösen a határ közvetlen közelében (pl. Biharkeresztes környéki egyes települések Nagyvárad agglomerációs hatásait mutatják a lakófunkciók vonatkozásában). Emellett gyarapodnak a gazdasági, infrastrukturális, kulturális és településközi kapcsolatok is. A helyi gazdaság szerepének felértékelődése erősíti az itt élők identitását, amely az egyébként számos társadalmi-gazdasági problémával küzdő térségben hozzájárul a népességmegtartó erő növekedéséhez. Mindenezen pozitív folyamatok ellenére még jelen vannak a vidéki térségekre jellemző hátrányok, mint a marginalizálódó társadalom (hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők stb.), a hiányos helybeni funkciók, infrastrukturális elmaradás, a klímaváltozás következményeit egyelőre követni nehezen tudó gazdálkodás vagy a romló települési környezet.

Hajdú-Bihar megye egyik fontos célja az élhető és éltető vidék megteremtése, a vidéki lakosság helyben tartása, életminőségének javítása éppúgy, mint a helyi gazdaság- és szolgáltatásfejlesztés. Ezek összetett feladatot jelentenek és komplex kezelést, tevékenységeket igényelnek.

Hangsúlyt kell helyezni a települési környezet fejlesztésére, a természeti és kulturális adottságok megőrzésére. A településen elérhető szolgáltatások (egészségügy, oktatás, szociális szféra) fejlesztésének is a népesség megőrzését kell szolgálnia, figyelembe véve a helyi igényeket és adottságokat. A hátrányos helyzetű térségek fejlesztése abban az esetben lehet hatékony, ha azokat integrált módon, a különböző fejlesztéseket térben és időben összehangolt módon valósítjuk meg.

A mezőgazdaság jelentősége Hajdú-Bihar megyében nagy, melyben jelenleg a szántóművelés dominál. A klímaváltozás mezőgazdaságot veszélyeztető hatásai komolyan érintik a megyét, a jelentős mezőgazdasága miatt, ez komoly kockázatot jelent (aszálykockázat kezelése, talajvédelem). A megye célja, hogy a mezőgazdasági termelési módok megválasztásakor a földterületek termőképességének hosszú távú fennmaradása legyen az elsődleges szempont. Cél továbbá az erdősültség további növelése, különös figyelmet fordítva azokra a területekre, ahol az őshonos faállományok fenntartása még lehetséges. Külön figyelmet érdemel a lakosság alkalmazkodóképessége a klímaváltozás hatásaihoz. Cél, hogy mind a lakosság, mind pedig az önkormányzati és gazdasági szereplők esetében javuljon a probléma és a megoldási lehetőségek ismertsége és az elkötelezettség a megelőzést szolgáló beavatkozások megtételére. Ennek egyszerű, de a mindennapokban könnyen megvalósítható, hatékony megoldásait kell fejleszteni (pl. viharkárokkal szembeni védekezés, környezetbarát építkezés, településszerkezet alkalmazkodás, zöldterület fejlesztés, hulladékkezelés, a körforgásos gazdaság módszereinek megismertetése, stb.)

A város-vidék kapcsolatrendszer megerősítésének alapvető feltétele a vidéki települések elérhetőségének javítása. Az elérhetőség fejlesztésében elsődleges a meglévő úthálózat minőségi fejlesztése, amely a települések közötti utazás idejét rövidíti le. Az útfejlesztések mellett fontos a közösségi közlekedési formákban való fejlesztések elősegítése a tömegközlekedési eszközök minőségi javítása érdekében.

Vonzó tényezők továbbá a munkahelyet szolgáltató vállalkozások. A városi jogállású településeken történő telepítő tényezők javításával újabb, munkaerő felvételt igénylő vállalkozások idetelepülésével a telephelyként szolgáló település vonzáskörzete kiterjedhet, így a közvetlen környezetében lévő településekkel kialakult kapcsolat erősödhet, illetve ez a kapcsolati háló kiterjedhet a földrajzilag távolabb eső területekre is.

A munkavállalás mellett a kulturális kapcsolatok esetében is fejlesztési potenciál rejlik. Hajdú-Bihar Megye gazdag történelmi, kulturális értékeire építve a történelmi központok, valamint a kulturális hagyományokban azzal osztozó települések közötti kapcsolat erősítése nem csak a helyi identitás megerősítése érdekében lényeges, hanem gazdasági előny is nyerhető vele. Ezen gazdasági előny elsősorban turisztikai attrakciók fejlesztésével érhető el. Így a hasonló kulturális múlttal rendelkező települések között identitásbeli kapcsolatok erősítésére is lehetőség nyílik.

A településközi kapcsolatrendszer megerősítése magában hordozza a települések lakosai közötti kapcsolatok erősödését is, valamint a környezetükhöz, településükhöz és ezáltal a megyéhez való kötődésük erősödését is. Ezen kapcsolatok javulásával erősödne a megye lakosságmegtartó ereje is, így elősegítve hosszútávon fenntartható, élhető települések és erős identitású közösségek létrejöttét.

A közszolgáltatások elérést teszik lehetővé azon társadalmi felzárkózást elősegítő beavatkozások, melyek a helyi szükségletekre és igényekre építenek, valamint a helyi közösségek által kialakított, helyi társadalom fejlődését szolgáló szolgáltatások bevezetését célozzák. A települési kulturális intézmények, valamint a sportinfrastruktúra ugyancsak integráns részei a lakosság életminőségének.

Az infrastruktúra és a gazdasági környezet fejlesztése is megköveteli a humán kapacitások bővítését és kiaknázását az oktatás, az innováció és a tudás- és technológia-transzfer fejlesztésével.

A hátrányos helyzetű térségeket a megyei folyamatoknál is erősebben sújtja az elvándorlás, és nemcsak a fiatalok és a magasabban képzettek esetében, hanem minden társadalmi csoportban. A beavatkozás célja, hogy a lakhatási feltételek javításával, a települési humán-közszolgáltatások körének bővítésével a hátrányos helyzetű települések, összességében pedig az egész megye élhetősége javuljon.

Kapcsolódás európai uniós szakpolitikai célkitűzéshez és/vagy beruházási prioritáshoz

Az élhető vidék, élhető települések prioritási tengely három szakpolitikai célkitűzés megvalósításához járul hozzá:

- (3) Zöldebb, karbonmentes Európa
- (4) Szociálisabb Európa
- (5) Polgáraihoz közelebb álló Európa

Kapcsolódó stratégiai ágazati és területi célok

A tervezett beavatkozások kapcsán Az Élhető vidék – élhető települések prioritás direkt és egyértelműen szorosan kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Átfogó cél 2 (A2) Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek
- Átfogó cél 3 (A3) Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai ágazati cél 5 (S5) Élhető és éltető települések
- Stratégiai ágazati cél 2 (S2) Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében
- Stratégiai területi cél 2 (T2) Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság
- Stratégiai területi cél 3 (T3) Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság

Az Élhető vidék – élhető települések prioritás lazábban, de szintén egyértelműen kapcsolódik az alábbi célokhoz:

- Stratégiai ágazati cél 1 (S1) Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve

A prioritás keretében tervezett beavatkozások

8.1. beavatkozás : Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése

A vidéki területeken élők teszik ki a megye lakosságának egy jelentős részét. Életminőségüket jelentősen befolyásolja közvetlen környezetük gazdasági és szociális állapota. A mezőgazdaság, a vidék eltartószerepe jelentős átalakuláson megy keresztül, amelynek optimális változatát alapvetően az agroökológiai adottságok határolják be.

A termésbiztonság, a gazdálkodás biztonsága és a tudati szemléleti változás megteremtése egyaránt fontos az agrárium számára. A megye sem mentesül a környezeti és globális gazdasági változások hatásai alól, amelyre fel kell készülni.

Ennek megvalósítására a beavatkozáson belül sor kerül a mezőgazdasági tevékenység diverzifikációjára, multifunkcionális mezőgazdaság kialakítására, a termelés és jövedelembiztonság növelésére, a földhasználat változásából származó szemléletváltás megteremtésére valamint a fenntartható gazdálkodás kialakításának ösztönzése

8.2. beavatkozás: Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés

A beavatkozás egyik elemeként a településközpontok, funkcióhiányos településrészek megújítása és funkcióbővítése kerül támogatásra, ahol előtérbe kerülnek a családok számára vonzó és biztonságos feltételek megteremtése, környezeti fenntarthatósági és klímaadaptációs szempontok.

A beavatkozás keretében fenntartható köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási fejlesztések eredményeként vonzó települési környezet és infrastruktúra alakul ki. A beavatkozás keretében a lakófunkciók bővítése, azok komfortfokozatának emelése, a közösségformálást erősítő terek, létesítmények fejlesztése valamint közterek, közparkok, közterületi játszóterek, szabadtéri közösségi terek, városi zöldfelületek, gyalogos zónák infrastrukturális fejlesztése és megújítása valósítható meg. A programok tartalmi fejlesztést jelentő szemléletformáló, közösségépítő és tudásátadó elemekkel valósulnak meg.

A beavatkozás a levegőszennyezés és zajterhelés folyamatos nyomon követésének, monitoringjának támogatása mellett azok csökkentésére irányuló fejlesztéseket támogat.

Az örökségértéket képező vidéki épületek fejlesztése szükség esetén funkcióváltással vagy funkcióbővítéssel történő, a helyi közösségi életbe és a turizmusba történő bekapcsolással valósul meg. Ösztönözzük a helyi építészeti értékek felmérését, a tulajdonosok és fenntartók örökségvédelemmel kapcsolatos szemléletformálását, a hagyományos falukép megőrzésére irányuló kezdeményezéseket.

8.3. beavatkozás: Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése

A megye járási központjai illetve szubcentrumai jelenleg csak változó mértékben, jelentős különbségekkel és problémákkal terheltten képesek ellátni olyan központi funkciókat, melyek térszervező erejüket növelné. Ez elsősorban a szolgáltatási szektorban jelentkezik, amely az elérhetőség javítása mellett a leghatékonyabban járulhat hozzá a vidéki gazdaság stabilizálásához.

A beavatkozás egyik legfontosabb tartalma települései funkcióinak optimalizálása, bővítése, valamint a szolgáltatási szerkezet racionalizálása funkciómegosztással, ezen területek revitalizációja, élhetővé tétele, a közszolgáltatási ellátás szervezési szintjének növelése.

Ezen túl a kiegyensúlyozott város–vidék kapcsolatrendszer kiépítéséhez fontos a központ és ellátóterülete közötti közlekedési kapcsolatok erősítése. A megye vidéki területein számos fejlesztés történt az előző időszakban, melyek jó alapot biztosítanak a vonzóbb és biztonságosabb települési környezetet célzó fejlesztésekhez

A történelmi sajátosságok miatt Hajdú-Bihar megyében az elmúlt évtizedekben a határon átnyúló kapcsolatok megerősödtek. A határon átnyúló kapcsolatok megerősítésében nagy szerepe van a két megyeszékhelynek, Debrecennek és Nagyváradnak, azok felsőoktatási intézményeinek, nonprofit szervezeteinek, gazdasági szervezeteinek együttműködésének. Ugyanakkor vidéki területeken, a határmenti térségben fontos a városok, járásközpontok

szerepének erősítése akár a határ túloldalán lévő települések felé is, ehhez a határmenti kapcsolatos erősítésére van szükség.

8. 4. beavatkozás: Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása

A járásközpontok és járási szintű kisvárosok a járások szintjén a közigazgatás és egyben a gazdaság centrumai, ahol is biztosítani kell a járás településein élők számára a minőségi, elérhető és egyenlő esélyű hozzáférést a közszolgáltatásokhoz és közigazgatáshoz.

A járási hivatalok felállásával a területi közigazgatási rendszer racionalizálódott, azonban ezek infrastrukturális hátterének fejlesztését, a közigazgatásban dolgozók képzését tovább kell folytatni, ezt a törekvést támogatja a beavatkozás.

A beavatkozás keretében a társadalmi integrációt elősegítő szolgáltatások infrastrukturális feltételei kerülhetnek támogatásra, mindamellet, hogy a szolgáltatásokat helyi szinten fejlesztik és bővítik. A helyi, önkormányzati közszolgáltatások és a közigazgatás infrastruktúrájának (épületeinek, eszközállományának) fejlesztése során alapelv, hogy a beavatkozások a szolgáltatások hozzáférhetőségének és azok minőségének javítását kell, hogy szolgálják. Támogatandó továbbá a meglévő, önkormányzati feladatellátást szolgáló intézmények akadálymentesítése, családbarát funkciók kialakítása.

8. 5. beavatkozás: Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése

Az okostelepülés szemlélet és fejlesztés bevezetésének köszönhetően komplex fejlesztésekben és digitális lehetőségekben gondolkodva, a technológiai megoldásokat és az adatokat, adatbázisokat tudatosan felhasználva nem csupán a döntéshozatali folyamatok hatékonyságának és eredményességének, hanem összességében a lakosság életminőségének szignifikáns javulása érhető el.

Fontos szempont, hogy az okostelepülés stratégiák kiindulópontja ne a technológia legyen, hanem az emberek; a település döntéshozói, a gazdasági szereplők és a lakosság számára új módszerek biztosíthatják a meglévő rendszerek optimalizálását.

A beavatkozás elsősorban az okostelepülés alapvető komponensét kívánja fejleszteni: a technológiai alapot, a konkrét alkalmazásokat és a lakossági felhasználók tudatosságát, szemléletét.

Az okostelepülés megoldások a megye esetében első körben a mobilitás, a közbiztonság, a kommunikáció, az energetika, a turizmus, az agrárium, a településüzemeltetés területeit fedi le, de jelentős szerepet tölthet be a befektetésösztönzésben is.

8.6. beavatkozás leírása: A természeti és kulturális örökség hasznosítása az aktív és szelíd turizmus formáin keresztül

Hajdú-Bihar megye természeti adottságai és tájhasználata szempontjából kiemelkednek a természetközeli területek, különösen a Hortobágy, a Déli-Nyírség és a Berettyó-Körös vidék jelentős idegenforgalmi potenciállal rendelkezik.

A megye védett területeinek környezeti fenntarthatóságot is biztosító használatára ad lehetőséget a szelíd, az aktív vagy ökoturizmus, amely a Hajdú-Bihar, mint turisztikai brand egyik fontos megkülönböztető jegye lehet. Hasznosítva az elmúlt években megvalósított, a tájértékekre alapozott szelíd térségfejlesztési felmérések és mintaprogram eredményeit, ugyancsak új lehetőséget jelent a zöldutak kialakítása is; a zöldút fejlesztések egyben teret biztosítanak a környező térségekben már működő zöldút hálózathoz történő későbbi csatlakozáshoz is.

A beavatkozás részeként támogatásra érdemesek az ökoturisztikai termék-, illetve szuprastruktúra-fejlesztések, valamint képzés-fejlesztések, illetve tanfolyamok megvalósítása az ágazat potenciális szereplői számára.

8.7. beavatkozás: Komplex megyei fejlesztési adatbázisok létrehozása

A térségi és települési fejlesztések tekintetében, figyelembe véve az elkövetkező években várható robbanásszerű fejlődést is, elengedhetetlenné válik a döntéshozatalt segítő adatok naprakész rendelkezésre állása.

A megfelelő adatok rendelkezésre állása, a köz- és magánadatok elérhetőségét biztosító adatgazdaság egyben a mesterséges intelligencia fejlesztések egyik alappillére is.

A prioritás eredményességi kritériumainak és számszerűsített mutatóinak meghatározása

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2021)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
8.1. Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése	mezőgazdasági területek művelési ágankénti megoszlása, ezen belül szántó	100	115	Központi Statisztikai Hivatal, MVH, MÁK	háromévente
8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés	Felújított épületek és zöldterületek száma és nagysága	100	120	Központi Statisztikai Hivatal, IH	háromévente
8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék	Települések közötti elérhetőségi idő	100	100	települési önkormányzatok adatai, közösségi	háromévente

A beavatkozás megnevezése	Eredményességi kritérium	Bázisérték (2021)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
kapcsolatrendszer erősítése	települések közötti kapcsolatok száma	100	110	közlekedési vállalatok adatai	
8.4. Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	ügyfélforgalom	100	120	közszolgáltatók statisztikái	háromévente
8.5. Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése	Internet használók száma	100	115	KSH, szolgáltatók statisztikái	háromévente
	Okosmegoldások száma	100	115		
8.6. A természeti és kulturális örökség hasznosítása a szelíd turizmus formáin keresztül	Turisták száma (fő)	100	110	KSH, szolgáltatók statisztikái	háromévente
	Vendégéjszakák száma (éj)	100	115		
8.7. Komplex megyei fejlesztési adatbázisok létrehozása	Komplex adatbázis	0	2	intézményi adatok	háromévente

A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre

A beavatkozás megnevezése	A megvalósítás lehetséges szereplői és a közreműködők köre
8.1. Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése	Megvalósítás lehetséges szereplői: agrártevékenységet végző vállalkozások, családi gazdálkodók Lehetséges közreműködők: szemléletformálással foglalkozó civil szervezetek, vállalkozások, Debreceni Egyetem
8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés	Megvalósítás lehetséges szereplői: önkormányzatok, Lehetséges közreműködők: örökségvédelemmel foglalkozó szervezetek, természet- és klímavédelemmel foglalkozó szervezetek
8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: önkormányzatok, társulások Lehetséges közreműködők: közlekedési vállalatok
8.4. Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	Megvalósítás lehetséges szereplői: önkormányzatok, közszolgáltatást végző szervezetek, Hajdú-Bihar megyei Kormányhivatal Lehetséges közreműködők:
8.5. Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése	Megvalósítás lehetséges szereplői: önkormányzatok, szolgáltatók, intézmények Lehetséges közreműködők: gazdasági társaságok
8.6. A természeti és kulturális örökség hasznosítása az aktív és szelíd turizmus formáin keresztül	Megvalósítás lehetséges szereplői: önkormányzatok, szolgáltatók, intézmények Lehetséges közreműködők: gazdasági társaságok, lakosság, civil szervezetek
8.7. Komplex megyei fejlesztési adatbázisok létrehozása	Megvalósítás lehetséges szereplői: Megyei Önkormányzat, települési önkormányzatok, közszolgáltatást végző szervezetek, Hajdú-Bihar megyei Kormányhivatal Lehetséges közreműködők: gazdasági társaságok, lakosság, civil szervezetek

A prioritáshoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések meghatározásra

A beavatkozás megnevezése	Projektek listája	Tervezett ágazati forrás és releváns prioritás
8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés	<ul style="list-style-type: none"> • Települési környezetfejlesztés Hajdú –Bihar megyében 	TOP PLUSZ 1.2 prioritás
8.6. A természeti örökség hasznosítása az aktív és szelíd turizmus formáin keresztül	<ul style="list-style-type: none"> • Komplex aktív turisztikai fejlesztés kialakítása - • zóna szintű kerékpárútvonalak és kapcsolódó zöldutak, lovasútvonalak fejlesztések 	TOP PLUSZ 1.1 prioritás

Indikatív forrásallokáció

A beavatkozás megnevezése	Indikatív forrásallokáció, mrd Ft
8.1. Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése	15
8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés	50
8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése	15
8.4. Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	12
8.5. Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése	10
8.6. A természeti és kulturális örökség hasznosítása az aktív és szelíd turizmus formáin keresztül	18
8.7. Komplex megyei fejlesztési adatbázisok létrehozása	5

4. A tervezéskísérő eljárások

Jelen fejezetben a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027 Területi Hatásvizsgálata c. dokumentum rövid kivonata kerül bemutatásra.

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési programjának kidolgozásával párhuzamosan készül a területi hatásvizsgálat a 2/2005 (I.11.) és a 218/2009 (X.6.) Kormányrendeletek tartalmi és eljárásrendi követelményeinek figyelembevételével. A hatásvizsgálat célja a területfejlesztési program környezeti és társadalmi szempontú fenntarthatóságának biztosítása, továbbá az életminőség javulása a gazdasági fejlődéssel párhuzamosan.

A hatásvizsgálat során a területfejlesztési koncepcióban meghatározott jövőkép, átfogó célok, stratégiai és horizontális célok megvalósulása, illetve elmaradása esetén a várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatások kerülnek azonosításra. A hatásvizsgálat a dokumentumban megfogalmazott és kidolgozott prioritások mentén történik. Részletes tartalmi elemeket a hatásvizsgálat dokumentációja tartalmazza. Jelen dokumentumban a beavatkozások által generált környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokat érintő irányelvek kerülnek bemutatásra, illetve az, hogy hogyan épülnek ezek az egyes prioritásokba.

A gazdasági és társadalmi hatásokat érintő irányelvek beépülése a prioritásokba

Hajdú-Bihar megye gazdaságfejlesztési célkitűzéseit alapvetően két szempont szerint lehet vizsgálni. Egyrészt a megyébe **kívülről érkező bevételek növelése** alapján, melyek egyik legfőbb eleme az exportorientált vállalkozások fejlesztése. A versenyképes exporttermékek előállítására és a helyi gazdaságfejlesztés ebben az esetben akkor tud megvalósulni, ha minél nagyobb arányban helyi alapanyagokra és helyi humán erőforrásra alapozunk. Másrészt fontos tényező **a megyében megtermelt jövedelmek helyben tartása**, melyet a helyi fogyasztás ösztönzésével, helyi piacok létrehozásával támogatásával és helyi termékek előállításával lehet elérni.

A társadalmi és gazdasági hatásokhoz átívelően kapcsolódik a program „Élhető és éltető települések” stratégiai ágazati célkitűzése, továbbá az EU „Szociálisabb Európa” szakpolitikájának célkitűzései.

- Hajdú-Bihar megye társadalmát érintő legjelentősebb problémák a perifériákon azonosíthatók, ezért ezen térségek helyzetével a program külön is foglalkozik. Az azonosított problémák megoldása komplex és integrált fejlesztéseket követel.
- A stratégiai program prioritásaként jelenik meg a foglalkoztatás emelése, magasabb hozzáadott értékű munkahelyek számának növelésével, melyekre alapvetően a hátrányos helyzetű térségekben volna kiemelt szükség.
- Az oktatás minőségi fejlesztése minden szinten – az alapfoktól egészen a felsőfokig – kiemelt jelentőségű. A minőségi fejlesztés során nagy hangsúlyt kell fektetni a hátrányos helyzetű tanulók segítésére a korai iskolaelhagyók számának csökkentése érdekében.

- Az infrastrukturális fejlesztések során alapkövetelmény a hozzáférhetőség biztosítása a fogyasztókkal élők számára.
- Az élhető és éltető települések alapja a megélhetés biztosítása. A program ennek érdekében széles társadalmi rétegnek kívánja biztosítani a rendszeres jövedelmet, így kiemelt tényező a szociális gazdaságfejlesztés.

A környezeti hatásokat érintő irányelvek beépülése a prioritásokba

Épületek rekonstrukciója vagy új kivitelezése során a legfontosabb követelmény, hogy az újonnan létrejövő épület a legjobb energiahatékonyságú besorolásba kerüljön, vagy legalább jelentősen javuljon az épület energiahatékonysága. A fejlesztések kapcsán prioritást élvez a megújuló energiaforrások használata, az energiatermelés ezen formája egyértelműen a XXI. század útja. A technológiai fejlesztések közül azokat lehet támogatni, amelyek nem növelik a környezeti terhelést és a legjobb az energiahatékonyságuk.

Napjainkban az egyik legnagyobb szennyező a közlekedés, így ezen irányú fejlesztések kapcsán a környezeti szempontból nagyobb terheléseket okozó közlekedési formák kiváltása indokolt, környezetbarát megoldásokkal. A közlekedés környezetterhelő hatása főként a városi terekben összpontosul, mely elsősorban a megyeközpontban, Debrecenben jelentős mértékű. A közlekedés modernizációja kapcsán indokolt az egyéni, személygépjárművel történő közlekedés ellensúlyozására törekedni, növelni a közösségi közlekedés színvonalát és hajlandóságát, valamint a kerékpáros és gyalogos közlekedés arányát. A távolsági közlekedés fejlesztésének tekintetében a vasúti közlekedés támogatása a meghatározó. A munkaerő mobilitását egyértelműen segítené a vasúti közlekedés minőségi fejlesztése, továbbá hozzájárulna a térség nagyobb mértékű országos gazdasági vérkeringésébe való bekapcsolódáshoz.

A környezeti szempontú hatások a mezőgazdasági tevékenységek kapcsán kiemelt jelentőségű, hogy lehetőleg minél kevésbé környezetterhelő módon valósuljon meg a termény előállítás, minél kevesebb mesterséges anyagot használjunk. A helyi piacok működtetése során a helyi kistermelőket szükséges előnyben részesíteni, akik a termékeiket a legkisebb környezeti terheléssel állítják elő, melyet tovább erősít, hogy rövid ellátási láncok révén képesek eljuttatni a termékeket a vásárlókhöz.

Hajdú-Bihar megye nagymértékű turisztikai potenciállal bír, melyek gazdasági célú kiaknázása során elvárás, hogy megjelenjenek a környezet védelme érdekében megfogalmazott beavatkozások és intézkedések.

A környezeti elemek részét képezik a kulturális örökségek is, amelyek esetében az általános alapelv, hogy ahol a tervezett funkció kialakítható új infrastrukturális fejlesztés nélkül, akkor a meglévő kulturális értékek védelme kiemelt szempont kell, hogy legyen a tervezés és a kivitelezés során.

A stratégiai program integrált része a környezeti tudatosítás a lakossági és a vállalkozói szektor számára is. A környezeti szempontú tudatosítás számos módon megjelenik lakossági oldal, mint például médiamegjelenések, programok, előadások és képzések formájában is.

4.1. Előzmények, a területi hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata

A területi vizsgálat kiinduló dokumentuma a Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2027 című dokumentum, illetve ennek megalapozásaként készült helyzetfeltárás, helyzetelemzés és helyzetértékelő munka. Ezek mellett a Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Program stratégiai és operatív munkarésének elemzésére került sor jelen vizsgálat keretében. A területfejlesztési dokumentumok területi szempontú elemzése a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 9. mellékletben meghatározott szempontok alapján történt. A vizsgálat során a helyzetelemző, -értékelő munkarészekben szereplő adatokon alapuló trendek, folyamatok elemzése volt hangsúlyos, illetve az ezekből levont következtetések, mivel a koncepció célrendszer és fejlesztési program beavatkozási struktúrája ezen megállapításokra épül.

Az alkalmazott módszertan során figyelembe vettük az „Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a területfejlesztési program elkészítéséhez” című módszertani segédlet (Pénzügyminisztérium, 2020.10.06.) iránymutatásait.

A területi folyamatok elemzésében szükséges kiemelni a COVID-19 okozta világméretű járványhelyzet közép és hosszú távon is módosító, befolyásoló hatását a korábbi területi folyamatokra vonatkozóan, mely hatások véglegesen nem zárultak le, így egyértelműen nem fogalmazhatóak meg.

4.2. A területi hatásvizsgálat eredményei röviden

Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Konceptiójának és Programjának területi és gazdasági vonatkozású hatásvizsgálata a tervdokumentáció javaslattevő fázisában készült, aminek alapját a 218/2009 (X.6.) Korm. rendelet képezte.

A hatástanulmányban a koncepcióban megfogalmazott stratégiai, ágazati és területi célok, illetve horizontális elvek vizsgálata, egymáshoz való illeszkedése, egymásra épülésük, esetleges ellentmondások vizsgálata és értékelése olvasható. Az elemzés kiterjed a koncepcióból levezethető területfejlesztési program prioritás- és intézkedésstruktúrájára, ezek megvalósítási

és célterületeinek, célcsoportjainak összevetésére, különös tekintettel a koncepció célrendszerét szolgáló környezet biztosítására. A hatásvizsgálat környezeti szempontú felülvizsgálatát és értékelését, javasolt szempontok figyelembe vételét a stratégiai környezeti vizsgálat című dokumentum tartalmazza részletesen, ennél fogva jelen munkarész a társadalmi és gazdasági szempontú hatásokra tér ki.

A területfejlesztési koncepció öt stratégiai, három-három területi és horizontális célt, illetve további három horizontálisan alkalmazandó elvet határozott meg. A területfejlesztési stratégia ezek elérését nyolc prioritással támogatja, amik keretében összesen 72 intézkedés fogalmazódott meg, beleértve a területi fókuszú térségi szinteket is. Az intézkedések komplex ösztönző rendszert alkotva több oldalról közvetve, illetve közvetlenül is támogatják a célrendszer megvalósulását.

A társadalmi hatások elemzése rávilágít, hogy a koncepció céljai a helyzetfeltáró és értékelő munkarész megfogalmazásaira, az abban feltárt társadalmi folyamatokra reagálva kívánják elérni a megyei népesség helyzetének és életkörülményeinek, lehetőségeinek komplex szemléletű támogatását. A munkaerőpiaci intézkedések a társadalom oktatását, képzését közvetlenül is szolgálják, míg a foglalkoztatás növekedését közvetetten a vállalkozások fejlesztése, közlekedési beruházások támogatják. Az egészségügyi, szociális beruházások a lakosság jobb életmódját, életminőségét hivatottak elősegíteni, míg a kulturális, sport és közösségi programok a közösségi kapcsolatokat, a helyi-térségi kötődések erősödését, a társadalom önszerveződését. A különböző szemléletformáló és prevenciós programok a lakosság tudatosítására, felelős gondolkodására, erőforrás-hatékonysági és fenntarthatósági elvek adaptálására irányulnak. A települési, településképi beruházások célja az élhetőbb települési környezet kialakítása a lakosság megelégedésére.

A gazdasági egészére kiterjedő ösztönző programok keretében a vállalkozás tevékenységét támogató környezet és üzleti háttér kialakítása, innovációs és együttműködési hajlandóság, egymás iránti nyitottság elmélyítése, a modern technológiák alkalmazása valósulhat meg. A magasabb hozzáadott értékű tevékenységek arányának növekedése szolgálja a tudás alapú gazdaság megszilárdulását a kreatív és kulturális iparágak megerősödésén, digitális alkalmazások és hálózatok kiépítésén, aktív kutatás-fejlesztésen kívül, illetve ezekre épülve. A humán erőforrás képzésével, az oktatási rendszer páci szereplők igényeire reagáló átalakításával, a foglalkoztatás bővítésével, támogatásával, az aktív munkaerő bevonásával további előnyös környezet támogatja a gazdasági szereplők betelepülését, fejlesztését, erősítve a megye makroregionális pozícióját, Debrecen térségi vezető szerepének megerősödését. Az energetikai beruházások, különösen a megye gazdag, eddig alig hasznosított megújuló energetikai potenciáljának hatékony kihasználása, a körkörös gazdasági modellek adaptálása fokozza a vállalkozások hatékonyságát, erőforrás felhasználását. A gazdaság sokoldalú támogatása versenyképességének javítását kívánja elérni.

koncepció a megyében három térséget különít el, illetve nevesít: Debrecen és településegysége (1), észak-nyugati kaputérség (2), határmenti térségek és felzárkóztatásra

váró peremtérség. A célterületek stratégiai célként való megjelenésükön kívül önálló prioritást is kaptak, amiben szükségleteikre, helyzetükre szabott intézkedések támogatják fejlődő pályára állításukat, kihasználva eddigi eredményeiket. A területi célok és intézkedések több ponton is erősítik egymást, ennél fogva szinergikus hatások kialakulása várható.

A koncepció és program területi és társadalmi-gazdasági hatásvizsgálata alapján elmondható, hogy megvalósulása várhatóan kedvező hatást fejt ki Hajdú-Bihar megyére: dinamizálja a gazdaságot, támogatja a társadalom fejlődését, előrelépését. A kedvezőtlen hatások mérsékléséhez, elkerüléséhez néhány alapelv fokozott figyelembe vétele és megvalósítás során történő következetes alkalmazása elegendő lehet. Érdemes továbbá a szomszédos megyék terveivel, fejlesztéseivel való összhang kialakítása, illetve szoros együttműködés az ágazati elképzelésekkel. A célok és intézkedések között ellentmondás nem tapasztalható, illetve nem azonosítható olyan célok, melyek más cél, terület fejlesztését korlátoznák. A területfejlesztési program prioritásai és intézkedései esetében szintén elmondható, hogy azok jellemzően erősítik egymást, belső koherenciájuk és kapcsolódásuk biztosított, így ez egyes intézkedések hatásai erősíthetik egymást, szinergiák alakulhatnak ki. A koncepció és program jelen állapotában a fenntarthatóság, a környezetvédelem, az erőforrás- és energiahatékonyság, az esélyegyenlőség, a társadalmi felzárkózás, illetve a területi kohézió alapelveit figyelembe veszi, ezek érvényesítésére irányul, valamint erre ösztönöz a célok elérése, intézkedések megvalósítása során is.

4.3. A területi hatásvizsgálatban megfogalmazott javaslatok a társadalmi, gazdasági és környezeti szempontú intézkedésekre

4.3.1. A Program érvényesülése során fellépő, társadalomra, gazdaságra, környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vonatkozó javaslatok

A környezetre és az emberi egészségre, valamint a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása:

A koncepció célrendszere, a program prioritásainak megvalósítása során a társadalomra és gazdaságra esetlegesen kedvezőtlen hatást kifejtő tényezők mérséklése, elkerülése az alábbi alapelvek figyelembe vételével érhetőek el:

- **Fenntarthatóság:** A fenntarthatóság elvének figyelembe vételével megvalósított és működtetett kapacitások figyelembe veszik a környezeten túl a társadalmi, gazdasági érdekeket, azok káros hatásait mellőzni, mérsékelni igyekeznek.
- **Esélyegyenlőség:** a nemek, térségek, hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének támogatása, egyenlő feltételek biztosítása teszi lehetővé a

társadalmi feszültségek, gazdasági konfliktusok mérséklését, a társadalmi és területi felzárkózás folyamatát.

- Kohézió: A társadalmi és területi (térégi) kohézió érvényesítése kiterjed a hátrányos helyzetű, periférikus, leszakadó térségekre irányuló célzott figyelemre, programokra, a járási székhely szerepkörű és más kisvárosok funkcionális megerősítésére, megyeközponttal való kapcsolatok erősítésére.
- Szemléletformálás: A területfejlesztési program több részében megjelenő szemléletformálás, prevenció a társadalom több tevékenységére fókuszál a klímaváltozásra való felkészüléstől az egészséges életmódon át a pályaválasztásig és munkaerőpiaci elhelyezkedésig. A szemléletformálás célja a tudatos, előrelátó tervezés, saját személyes felelősség, öngondoskodás készségeinek erősítése, fejlesztése a társadalomban, egyéni és közösségi szinten egyaránt.

A társadalmi felzárkózás elősegítésére irányuló javaslatok és intézkedések meghatározása, továbbá a társadalmi felzárkózási szempontok érvényesítése a tervekben.

A koncepció célrendszere is megfogalmazza, míg a területfejlesztési program több prioritása közvetve és közvetlenül is támogatja a társadalmi felzárkózást, a széleskörű esélyegyenlőséget, a periférikus fekvésű, leszakadó vagy hátrányos helyzetű térségek, települések és társadalmi csoportok felzárkózását.

A gazdaságfejlesztést megcélzó prioritás közvetve hozzájárul a foglalkoztatás növekedéséhez, ami az álláskeresők számának további mérséklődését eredményezheti. A helyi gazdaságok támogatása, vidéki térségek fókuszja mind a helyi-térégi fejlődést generálják, illetve a megye gazdasági központjai és környezetükben lévő települések közti kapcsolatok erősödését szolgálják.

A közlekedési kapcsolatok, digitális hálózatok és infokommunikációs fejlesztések hatására a távolabbi, nehezebben megközelíthető, nem egy esetben szolgáltatás- és funkcióhiányos települések lehetőségei is markánsan javulhatnak. Egyszerűbbé válnak a foglalkoztatási, illetve oktatási-nevelési és szolgáltatási központok elérhetőségei közösségi közlekedési módokon keresztül is, ami megkönnyíti ezek rendszeres, akár mindennapi igénybe vételét.

A munkaerőpiaci igényekre reagáló oktatási-képzési rendszer, a digitális képzési formák elterjesztése hozzájárulhat a társadalmi csoportok felzárkózásához a szükséges alapelvek figyelembe vételével. Ezzel lehetőség nyílik képzésre, átképzésre, a tudás és ismeretek megszerzésével a munkaerőpiaci igényekre rugalmasabban reagáló, alkalmazkodó, ezáltal kedvezőbb lehetőséggel rendelkező megyei humán erőforrás támogatására. A kedvezőbb lehetőségek potenciálisan kedvezőbb jövedelmezési viszonyokat is jelenthetnek, továbbsegítve a felzárkózást.

A kulturális és közösségi intézmények, sport- és szabadidős lehetőségek fejlesztése a közösségi kohéziós erő, a közösségi kapcsolatok elmélyülését eredményezik, ezzel hozzájárulnak a közösségek megerősödéséhez.

A települési infrastruktúra fejlesztések, kifejezetten az egészségügyi, szociális ellátás intézményrendszerének támogatásával a hátrányos helyzetű térségek is modern

szolgáltatásokhoz jutnak, amivel egészségük biztosítható, magasabb életminőséget, jólétet érhetnek el.

Az Élhető vidék, élhető települések prioritás mindezen célokat tartalmazza és támogatja, komplex fejlesztéseket lehetővé téve a vidéki településeken. A koncepció területi céljai határozottan fókuszálnak a felzárkózásra, a területi kohézió érvényesülésére a 2021-2027 közti fejlesztési időszakban.

4.3.2. Javaslat olyan társadalmi, gazdasági, környezeti szempontokra, intézkedésekre, melyeket más tervek, illetve programok esetében figyelembe szükséges venni

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciója 2030-ra fogalmazza meg jövőképét, valamint az ennek elérését biztosító célokat. A célok megvalósulását a 2021-2027 közti időtávra szóló területfejlesztési program stratégiai és operatív munkarésze által részletezett prioritásstruktúra biztosítja. A fejlesztések javarészt az Európai Unióból érkező, ösztönző jellegű források felhasználásával valósulnak meg, nem elhanyagolható azonban az állami eszközök és saját hozzájárulás mértéke sem. Ennélfogva szükséges figyelembe venni ezen források felhasználásához szükséges szabályozásokat, előírásokat.

A területfejlesztési program egyes településeken megvalósuló fejlesztései összhangban kell legyenek a rendezési tervek előírásaival, ezen dokumentumok illeszkedését minden esetben a megvalósítónak szükséges kidolgoznia és biztosítani. Hasonló módon az építési beruházások esetén a szükséges építési engedélyezési eljárások lefolytatása szükséges a munkálatok szabályos elvégzéséhez.

A koncepció és program által javasolt tervek befolyásolhatják a szomszédos megyék hasonló jellegű terveit, fejlesztési elképzeléseit, így célszerű a szomszédos tervek figyelembe vétele, esetleges illeszkedések kialakítása. Mindazonáltal a jelen tervezési munkálatok párhuzamossága ezen dokumentumok összhangját a későbbiekben biztosíthatja.

A szinergikus hatások aktiválása érdekében a területi programnak érdemes tekintettel lennie és építeni az ágazati fejlesztési tervekben megfogalmazott irányvonalakra, fókuszpontokra és ezekre építve dinamizálni a saját programját.

5. A végrehajtásban közreműködő szervezetek közti munkamegosztás, együttműködés és információcsere meghatározása, az érdekérvényesítés rendszere

Jelen fejezet meghatározza Hajdú-Bihar megye területfejlesztési tervezésének módját, továbbá a végrehajtásban közreműködő szervezetek közti munkamegosztást, együttműködést és információcsere meghatározását, az érdekérvényesítés rendszerét, valamint a végrehajtásban közreműködő üzleti és civil szervezetek bevonásának módját.

A Pénzügyminisztérium által 2020. október 6-án kiadott „Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a területfejlesztési program elkészítéséhez” című módszertani segédlet kimondja, hogy „A 2014-2020 közötti időszakhoz hasonlóan Magyarország elkészíti a 2021–2027 közötti kohéziós célú uniós támogatások felhasználására irányadó legmagasabb szintű nemzeti tervezési dokumentumot, a Partnerségi Megállapodást (PM). A PM rögzíti, hogy a Magyarországra érkező uniós fejlesztési (kohéziós és a halászati ágazatot támogató) források, hogyan fogják támogatni a nemzeti fejlesztési célokat és az Európai Unió szakpolitikai céljait. Mindemellett integrálja a legfontosabb hazai stratégiai dokumentumok, kiemelten az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) nemzeti fejlesztési céljait, valamint az EU releváns országspecifikus ajánlásokra reagáló üzeneteit is. A PM meghatározza a kapcsolódó uniós források eredményes és hatékony felhasználásának feltételeit. A Partnerségi Megállapodást az EU Bizottsága hagyja jóvá, Magyarország Kormányával folytatott egyeztetéseket követően. A Partnerségi Megállapodásban kijelölt fejlesztési irányok részleteit operatív programok rögzítik: a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap forrásaira épülő ágazati operatív programok és területi operatív program (OP), valamint az Európai Tengerügyi és Halászati Alap operatív programja. A Partnerségi Megállapodás hatálya alá hét (hat ágazati, egy területi) operatív program tartozik, a Közös Agrárpolitika (KAP) keretében készülő KAP stratégiai tervre külön tervezési eljárás vonatkozik”.

5.1. A végrehajtásban közreműködő üzleti és civil szervezetek bevonásának módja, a Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat Partnerségi Programja

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) bekezdése szerint a megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 13. § (2) bekezdés értelmében – az 1. fejezetben megfogalmazott feladatokon túlmenően – a megyei önkormányzat gondoskodik a tervezés és a végrehajtás során a partnerség elvének érvényesítéséről.

A társadalmi egyeztetés szereplői, bevonandó célcsoportok

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet értelmében a tervezésbe bevonásra kerülő célcsoportnak két fő típusa van:

- A) jogszabályi determináció következtében kötelezően bevonásra kerülő szervezetek, illetve az állampolgárok
- B) a területi tervek kidolgozásért felelős szerv egyéni döntése szerint bevonásra kerülő, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviselők, társadalmi szervezetek és vállalkozások.

A) A Korm. rendeletben meghatározott, a területi tervek véleményezésébe kötelezően bevonásra kerülő szervezetek (a rendelet 10. melléklete alapján):

a) miniszterek:

- agrárminiszter
- belügyminiszter
- emberi erőforrások minisztere
- honvédelmi miniszter
- igazságügyi miniszter
- innovációs és technológiai miniszter
- külgazdasági és külügyminiszter
- a miniszterelnök kabinetfőnöke
- miniszterelnökséget vezető miniszter
- pénzügyminiszter
- a nemzeti vagyon kezeléséért felelős tárca nélküli miniszter
- a Paksi Atomerőmű bővítéséért felelős tárca nélküli miniszter
- családokért felelős tárca nélküli miniszter
- a nemzetpolitikáért, egyházügyekért és nemzetiségekért felelős miniszterelnök-helyettes

b) országos önkormányzati érdekszövetségek:

- Megyei Önkormányzatok Országos Szövetsége (MÖOSZ)
- Megyei Jogú Városok Szövetsége (MJVSZ)
- Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ)
- Községek és Kistélepülések Országos Önkormányzati Szövetsége
- Kisvárosok Szövetsége (KSZ)
- Magyar Faluszövetség
- Magyar Önkormányzatok Szövetsége (MÖSZ)

- c) az érintett térségi fejlesztési tanácsok:
 - Tisza- tó Térségi Fejlesztési Tanács

- d) az érintett megyei jogú városok önkormányzata:
 - Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata

- e) szomszédos megyei önkormányzatok:
 - Békés Megyei Önkormányzat
 - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat
 - Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat
 - Szabolcs-Szatmár- Bereg Megyei Önkormányzat.

B) A területi tervek kidolgozásért felelős szerv egyéni döntése szerint bevonásra kerülő, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviseltek, társadalmi szervezetek és vállalkozások, egyéb szervezetek:

- a) Atommagkutató Intézet
- b) Berettyóújfalui Szakképzési Centrum
- c) Debreceni Szakképzési Centrum
- d) Berettyóújfalui Tankerületi Központ
- e) Debreceni Tankerületi Központ
- f) Hajdúböszörményi Tankerületi Központ
- g) Központi Statisztikai Hivatal
- h) Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal szakigazgatási szervei
- i) Hajdú-Bihar megye települési önkormányzatai
- j) Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- k) Hortobágyi Nemzeti Park
- l) Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Területi Bizottsága
- m) Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság
- n) Debreceni Egyetem
- o) Debreceni Egyetem Klinikai Központ, Gróf Tisza István Kórház
- p) Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóság
- q) érdekképviselői csoportok:
 - civil és non-profit szervezetek:
 - Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület
 - Debreceni Hulladék Közszolgáltató Nonprofit Kft.
 - Hajdúszoboszlói Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.
 - Hajdú-Bihar Megyei LEADER szervezetek: Bihar-Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület, Dél-Nyírség, Erdőspuszták LEADER Egyesület, Hortobágyi LEADER Egyesület, Hajdúk Vidékfejlesztési Egyesülete;
 - Hajdú-Bihar Megyei Civil Közösségi Szolgáltató Központ – Civilek a Fiatalokért Egyesület

- kamarák:
 - Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi- és Iparkamara,
 - Hajdú-Bihar Megyei Építész Kamara,
 - Hajdú-Bihar Megyei Mérnöki Kamara,
 - Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága,
 - Magyar Orvosi Kamara Hajdú-Bihar Megyei Területi Szervezete;
 - vallási csoportok, gyülekezetek:
 - Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye Püspöki Hivatala,
 - Debreceni Evangélikus Egyházközség;
 - Debreceni Zsidó Hitközség,
 - Hajdúdorogi Főegyházmegye,
 - Tiszántúli Református Egyházkerület Püspöki Hivatala,
 - munkaadói, munkavállalói szervezetek:
 - Hajdú-Bihar Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány,
 - Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége;
- r) gazdasági élet szereplői:
- klaszterek:
 - MSE Sport és Életmódfejlesztő Klaszter,
 - Pharmapolis Debrecen Innovatív Gyógyszeripari Klaszter,
 - Pharmapolis Innovatív Élelmiszeripari Klaszter,
 - Szilícium Mező Regionális Informatikai Klaszter,
 - Termál-Egészségipari Klaszter;
 - vállalkozói szektor:
 - Bold Agro Kft.
 - CIVITA FOOD Kft.
 - FAG Magyarország Ipari Kft.
 - HAJDU Hajdúsági Ipari Zrt.
 - Hajdúböszörményi Béke Mezőgazdasági Kft.
 - Hajdú-Gabona Zrt.
 - IT Services Hungary Kft.
 - KARSOL Kft.
 - Kerekes Kft.
 - Kéri Pharma Hungary Kft.
 - KITE Zrt.
 - Kőröstej Kft.
 - Kronos Hungary Kft.
 - Kurucz cégcsoport
 - Marnevall Zrt.
 - NAGÉV Ipari-, Kereskedelmi- és Szolgáltató Kft.
 - NAGISZ Zrt.
 - Nádudvari Élelmiszer Kft.
 - NI Hungary Kft.
 - Nyakas Farm – Nyakas András e.v.
 - Pipelife Hungária Műanyagipari Kft.
 - Richter Gedeon Nyrt.
 - Sensirion Hungary Kft.
 - TAMA Hungary Kft.
 - Tedej Zrt.
 - TEVA Gyógyszergyár Zrt.

- Tungsram Operations Kft.
- VENTIFILT Kft.
- VIASTEIN Kft.

A bevonás célja

A tervezésbe történő társadalmi bevonás általános célja az állampolgárok, a véleményezésre jogosult szervezetek, a területfejlesztés szereplői, érdekképviselők, vállalkozások Hajdú-Bihar megyét érintő fejlesztési elképzeléseinek megismerése és áttekintése, a megyét érintő kihívások feltárása, intézkedési javaslatok megfogalmazása, szintetizálása.

Specifikus célok:

- Egy adott térség, ágazat fejlesztési igényeinek, stratégiájának megismerése.
- A valós szükségletek feltárása az adott területen tevékenykedő, azt jól ismerő szereplők megkérdezése által.
- Az intézkedések, beavatkozások, fejlesztési célok és irányok konkretizálása, fókuszálása.
- A társadalom szereplőinek érzékenyítése a megye fejlesztése iránt, hiszen a tervezésbe történő bevonásuk révén a fejlesztési elképzeléseket még inkább magukénak érezhetik.
- A megye és térségeinek integrált, fenntartható fejlődésének elősegítése az érintettek fejlesztési elképzeléseinek megismerése által.
- A partnerség végrehajtása eredményeként a kidolgozásra, elfogadásra kerülő megyei területi tervek társadalmi elfogadottságának megteremtése.

A bevonás tervezett eszközei és részvételi formái

Digitális eszközök:

A partnerségi terv végrehajtása során az elektronikus, illetve digitális formákat szükséges előtérbe helyezni a gyorsabb információcsere és a kialakult járványügyi helyzet miatt. A bevonás tervezett eszközei és formái ennek figyelembe vételével kerültek meghatározásra. Ebből következően lehetőség szerint a közvetlen megkeresést (elektronikus levelezés útján) kell alkalmazni, ahol pedig ez nem lehetséges, ott a www.hbmo.hu oldalon szükséges a releváns információkat elhelyezni a véleményezés érdekében.

Mindezek alapján a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat a II. pontban meghatározott szervezetek esetében a bevonást azok közvetlen elektronikus levél útján történő megkereséssel hajtja végre, míg az állampolgárok esetében a www.hbmo.hu oldalon történő közzététellel és az ott megadásra kerülő elektronikus levélcím (e-mail cím) útján. Természetesen valamennyi szervezet számára biztosított lesz a lehetőség, hogy amennyiben a közvetlen e-mail-es

megkeresésre nem ad választ, úgy véleményét kifejezheti a www.hbmo.hu oldalon elhelyezett elektronikus elérhetőségen keresztül is.

A partnerségi terv végrehajtásával összefüggő adminisztratív feladatokat a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársai végzik: megfogalmazzák a megkereséseket, megküldik az érintettek számára, a beérkező véleményeket összesítik és átadják azt a tervezési feladatot ellátó közreműködők részére.

Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum:

A területi tervezéssel érintett megyei jogú város, azaz Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata a tervezésbe a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórumon keresztül is bevonásra kerül a Tftv. 14/B. §-ának rendelkezéseivel összhangban, mely testület előzetesen állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben.

A Fórum keretében a megyei önkormányzat és a megyei jogú város önkormányzata – mint a területi szintű fejlesztéspolitika meghatározó szereplői – delegált képviselői személyesen is egyeztetik az ütemezetten elkészülő tervezési munkarészeket.

Az egyeztetésről emlékeztető készül, a Fórum munkaszervezeti feladatait a DMJV Önkormányzatával egyeztetettek szerint a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal látja el a korábbi gyakorlatnak megfelelően.

Területfejlesztési Munkacsoport:

A tervezéssel és a partnerséggel, társadalmasítással összefüggő feladatok operatív szintű végrehajtásának koordinálására, az elkészülő munkaanyagok, munkarészek előzetes, a megyei közgyűlés, illetve a Fejlesztési, Tervezési és Stratégiai Bizottság elé terjesztésüket megelőző véleményezése, egyeztetése érdekében Területfejlesztési Munkacsoport kerül létrehozásra.

A Munkacsoport tagjai:

- a megyei közgyűlés elnöke és alelnökei
- a megyei közgyűlés jegyzője
- a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal Fejlesztési, Tervezési és Stratégiai Osztályának munkatársai
- a tervezési munkában megbízottként közreműködő tervezők.

Egyedi konzultáció:

Amennyiben a partnerségi terv végrehajtása során egyes javaslattevő, véleményező szervezetekkel az általuk megküldésre kerülő javaslatok, fejlesztési elképzelések részletesebb megvitatása szükséges, azokkal a területi tervek kidolgozásában részt vevők személyes konzultációt szerveznek a járványügyi szabályok figyelembe vételével és ezen szabályok keretei között.

Kommunikációs kampány:

A tervezésben történő partnerségi részvétel kereteiről, szabályairól, a tervezési folyamat elindulásáról, előrehaladásáról, elért eredményeiről a területi tervek kidolgozásáért felelős Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat az egyes tervezési ütemeknek megfelelően sajtóközleményeket, hirdetményeket tesz közzé a megyei online és írott sajtóban, továbbá hivatalos honlapján (www.hbmo.hu).

5.2. A megvalósítást és a program monitoringozását meghatározó folyamatok jogszabályi keretei

Az 1996. évi XXI. tv (Tftv.) alapján a megyei önkormányzatok területfejlesztési feladatai között szerepel a területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása keretében:

- nyomon követi és értékeli a megyei vagy fővárosi területfejlesztési koncepció és a megyei, vagy fővárosi területfejlesztési programok végrehajtását,
- monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában,
- figyelemmel kíséri az operatív programok megyében vagy a fővárosban jelentkező feladatainak megvalósítását, beleértve a megyehatáron átnyúló és más nemzetközi programok végrehajtását a megyei jogú városok önkormányzata és a fővárosi kerületi önkormányzatok kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,
- más megyei önkormányzatokkal és az államigazgatási szervekkel közösen, monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programok irányításában, részt vesz azok lebonyolításában, végrehajtásában.

Továbbá a területfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok ellátása érdekében:

- összehangolja illetékességi területén az államigazgatási szervek, a települési vagy kerületi önkormányzatok, a megyei jogú város önkormányzata, a gazdasági és civil szervezetek fejlesztési elképzeléseit,
- területileg összehangolja a politikai és a területi szerepéből, továbbá a nemzetközi és határon átnyúló együttműködésből adódó feladatait, biztosítja azok összhangját,
- vizsgálja és értékeli a megye vagy a főváros társadalmi és gazdasági helyzetét, környezeti állapotát, adottságait, a vizsgálatok során felhasznált információkat és a vizsgálatok eredményeit a területi információs rendszer rendelkezésére bocsátja,
- kölcsönös információcserével segíti a területfejlesztési és területrendezési információs rendszer működését, információkat biztosít a területi tervek készítéséhez, valamint fogadja a törvényben szereplő megyei szintre delegált feladatok elvégzése érdekében központi adatbázisok adatait.

A 2021-2027 között európai uniós programok pontos lebonyolítási rendszeréről szóló kormányrendeletek még nem születtek meg, így az európai uniós programok lebonyolítását támogató intézményrendszer felállításának módjáról, továbbá arról, hogy a 2021–2027-es európai uniós programok végrehajtásában kijelölésre kerülő közreműködő szervezetek köréről sem állnak rendelkezésre végleges információk, ugyanakkor a jelenlegi információk alapján jelentős változás nem várható az intézményi felelősségi körökben.

5.2.1. A monitoringra és értékelésre vonatkozó hazai és európai uniós jogszabályi determinációk és iránymutatások

A 1996. évi, a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló XXI. törvény alapján, a megyei önkormányzat területfejlesztési és területrendezési feladatai között szerepel a területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása keretében:

- a megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területfejlesztési programok végrehajtásának nyomon követése és értékelése,
- monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján való közreműködés a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában és
- más megyei önkormányzatokkal és az államigazgatási szervekkel közösen, monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján való közreműködés a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programok irányításában, részt vesz azok lebonyolításában, végrehajtásában.

A megyei önkormányzat vidékfejlesztési és koordinációs feladatai kapcsán a területfejlesztési törvény előírja a vidékfejlesztési akciók lebonyolításának nyomon követését és értékelését, valamint monitoring bizottsági feladatok ellátását a programok végrehajtásához kapcsolódóan.

A 2021-2027-es programozási időszak szempontjából a kohéziós politika továbbra is minden régióban jelen van, még mindig három kategória különíthető el (kevésbé fejlett; átmenet; fejlettebb). Az alapok elosztási módszere továbbra is nagyrészt az egy főre eső GDP-n alapul, de az új kritériumok (ifjúsági munkanélküliség, alacsony iskolai végzettség, éghajlatváltozás, valamint a migránsok befogadása és integrációja) is meghatározóak.

Értékeléseket kell végezni a programok kidolgozása minőségének és végrehajtásának a javítása érdekében, valamint eredményességük, hatékonyságuk és hatásuk felmérésére. Az adott ESB-alap küldetésével összhangban értékelni kell a programok hatását az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre vonatkozó uniós stratégia célértékeihez képest, valamint – adott esetben – figyelemmel az adott program méretére a GDP-hez és az érintett programterületen jellemző munkanélküliséghez képest.

A tagállamoknak kell biztosítani az értékelésekhez szükséges adatok – beleértve a közös és adott esetben a programspecifikus mutatókra vonatkozó adatokat – előállításához és gyűjtéséhez szükséges eljárások rendelkezésre állását.

A területfejlesztési törvény értelmében a Kormány rendeletben fogja szabályozni a területi monitoring rendszer feladat- és hatáskörét, szervezeti és működési rendjét. E következő ciklusra vonatkozó kormányrendelet jelen dokumentum készítésekor még nem jelent meg.

5.3. A végrehajtásban közreműködő szervezetek együttműködésének formális keretei, felelősségei, kompetenciái

A fentiekben bemutatásra kerültek a nemzeti szintű végrehajtás jelenleg ismert, jogszabályokban rögzített keretei. Az alábbi alfejezet megyét érintő feltételrendszer, jelenleg ismert lehetőségek szerinti bemutatását tartalmazza.

A megyei területfejlesztési tervek végrehajtásának fontos eleme, hogy az érintett szervezetek között megfelelő munkamegosztás, információáramlás és partnerség alakuljon ki úgy, hogy az érintettek megfelelően koordinált érdekvérvényesítési lehetőségekkel rendelkezzenek.

A végrehajtás legfontosabb intézménye a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat. A 2011. évi CLXXXIX. törvény meghatározza, hogy a megyei önkormányzatok területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat látnak el. A jogszabályban foglalt közfeladatok megvalósítása során a megyei önkormányzat koordinálja a kormányzat, a települési önkormányzatok és a for-profit szervezetek fejlesztési elképzeléseit, beleértve a tervezés és a megvalósítás fázisait is.

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlésének bizottságai:

- Jogi, Ügyrendi és Társadalmi Kapcsolatok Bizottsága
- Fejlesztési, Tervezési és Stratégiai Bizottság
- Pénzügyi Bizottság

Közülük a területfejlesztési folyamatok menedzselésében a főszerepet a Fejlesztési, Tervezési és Stratégiai Bizottság látja el.

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal szervezeti egységei:

- Jogi és Koordinációs Osztály
- Közgazdasági Osztály
- Fejlesztési, Tervezési és Stratégiai Osztály - Fejlesztési csoport
- Fejlesztési, Tervezési és Stratégiai Osztály - Nemzetközi csoport
- Paktumiroda

A Hajdú-Bihar megye gazdaság- és településfejlesztésére vonatkozó projektek és programok megvalósításának lebonyolítására vonatkozóan egy, a megyei önkormányzat szervezetén belül működő munkaszervezet létrehozása elengedhetetlen. A szervezet funkciói a következők:

- Az ITP menedzsmentje;
- Tervezés – előkészítés, pénzügyi tervezés és végrehajtás, valamint a műszaki tervezés irányítása;
- Közbeszerzési eljárások bonyolítása – összhangban a nemzeti jogszabályi és szervezeti keretekkel;
- A kivitelezés koordinációja – műszaki ellenőrrel való kapcsolattartás;
- Egyéb tevékenységek koordinációja.

Az ITP-t koordináló munkaszervezet kialakítását javasol projekt alapon megszervezni, azaz a résztvevők szervezetiileg megmaradhatnak az eredeti szervezeti egységükben és csak ideiglenesen (időtartam és feladat szerint) kerülnek be a munkacsoportba. Munkahelyi irányítjuk az eredeti osztály vezetője, ugyanakkor szakmai koordinációt az ITP vezető végez felettük. A munkacsoport vezetőjének olyan, területfejlesztésben, de különösen projekt- és programmenedzsmentben jártas, csak erre a feladatra alkalmazott személyt javasolt kinevezni, aki ezen kívül egyéb operatív tevékenységet nem végez. Személyiségében ugyanakkor a szakmaiság mellett a rugalmasságnak és a kooperációs hajlandóságnak is meg kell jelennie.

A partnerség folyamatának ki kell terjednie a tájékoztatás, a véleményezés, valamint – a lehetőségek függvényében – a megvalósítás és a monitoring funkciókra is. Tekintettel a jelenlegi pandémia helyzetre a kommunikációs folyamatban előtérbe kell helyezni az online formákat, ugyanakkor, ha a helyzet azt lehetővé teszi, személyes fórumok tartása is szerepet kaphat, lehetőleg decentralizáltan, minimum járási szinteken.

A program végrehajtásban a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat szorosan együtt fog működni az operatív programokhoz rendelt Irányító Hatóságokkal, illetve a közreműködő szervezetekkel, amelyek közül a TOP+ esetében valószínűleg illetékes a Magyar Államkincstárral lesz a legszorosabb az együttműködés.

A megyék közötti koordináció illetékes intézménye a jogszabály szerint a regionális területfejlesztési konzultációs fórumot, amelyet az egy régióba tartozó megyei közgyűlések elnökei alkotnak. A megye és Debrecen egyeztetési intézménye a megyei területfejlesztési konzultációs fórum, amelynek kulcsszerepe van a fejlesztések valamennyi fázisában.

A kötelező monitoring feladatok ellátásához szükséges indikátorok gyűjtése a Megyei Önkormányzat illetékeseinek a feladata, ugyanakkor ez kellő hatékonysággal csak úgy működhet, ha együttműködés alakul ki az adatokat nemzeti szinten gyűjtő különböző szervezetekkel, így a KSH-val, a különböző irányító hatóságokkal, amelyek a FAIR rendszerben gyűjtik majd a szükséges monitoring mutatókat.

A Hajdú-Bihar Megyei Klímaplatform fontos fóruma azoknak a szervezeteknek, amelyek az éghajlatváltozással és annak hatásaival közvetlenül, vagy közvetve kapcsolatban álló tevékenységekért felelősek, illetve ezek vizsgálatát és menedzselését végzik. Ennek megfelelően a 2021-2027-es fejlesztési ciklus fontos szereplője lesz ez a fórum.

A gazdaságfejlesztésre irányuló beavatkozások megfelelő megtervezése és megvalósítása, de monitoringja is hatékonyabban megvalósítható, ha a NAK és a HBKIK megfelelő mértékben bevonásra kerül.

A megyei önkormányzat fontos feladata, hogy a települési önkormányzatok lehetőséget kapjanak a fejlesztésekbe való aktív bekapcsolódásba. Ebben külön figyelmet kell fordítani Debrecen MJV önkormányzatára.

A megyei civil szféra kellő szintű integrálása a területfejlesztési beavatkozások megvalósításába nemcsak elvi kérdés, de a helyi erőforrások mozgósításának fontos eszköze. Mivel a civil

szervezetek szétszórta helyezkednek el, illetve közvetlenül sokszor nehezen megszólíthatók, a Hajdú–Bihar Megyei Civil Közösségi Szolgáltató Központ, amely a megyei civil információs centrum (CIC) jogcím birtokosa, megfelelő intermedier szervezet lesz a non-profit szektor elérésében. A megvalósítás folyamatába már a tervezés szakaszától, a megvalósításon át a monitoringig fontos a különböző felekezetek bevonása is.

A szektor speciális tagjai a településekhez, illetve térségekhez köthető CLLD és LEADER akciócsoportok, amelyek önmaguk is közreműködő szervezetek bizonyos fejlesztési pályázatok esetében, de facilitáló ágensként a helyi társadalom felé jelentenek szoros kapcsolatot.

Mivel a fejlesztésekben egyre fontosabb az innovációk és a tudás jelentősége, így a tudásközpontok, különös tekintettel a Debreceni Egyetem bevonása elengedhetetlen. Ezen a módon megteremthető a szinergia a megyei fejlesztések és a felsőoktatás, illetve a K+F+I szektor programjai között.

A tágabb partnerség részei kell, hogy legyenek a megyében működő önkormányzati társulások és intézmények, az oktatási-kulturális és az egészségügyi szféra szereplői. A helyi médiának ugyanakkor a megfelelő információáramlás és a társadalmassítás segítségével van jelentős feladata.

5.4. Fenntartható városfejlesztés, város-vidék partnerség Hajdú-Bihar megyében

A megyében a fenntartható városfejlesztés elsődleges célterülete Debrecen, amelynek vonzáskörzete az egész Hajdúságra kiterjed, de a megye határain túl is érezhető, nemzetközi kapuszereppel is rendelkezik. Húzó ágazataira építve a jövőbeli fejlesztésekkel még nagyobb jelentőségre tesz szert a nemzeti és nemzetközi térszerkezetben. Fejlesztése így az egész megyére kiterjedő jelentőséggel bír.

Az integrált városfejlesztés másik fő színtere Hajdú-Bihar megyében a közép- és kisvárosok csoportja. A megye településhálózatának specialitásaiból adódóan a városok egy részének nem alakult ki valódi vonzáskörzete, vagy az külterületi lakott helyek, tanyás térségek halmaza. Az integrált fejlesztések ugyanakkor ezekben az esetekben is indokoltak, hiszen leginkább alkalmasak a helyi közösség mozgósítására, a helyi szemlélet érvényesítésére és erőforrások mobilizálására. Ezek nélkülözhetetlenek a közösségfejlesztés, a klímaváltozás elleni küzdelem, a környezetvédelem és a helyi gazdaságfejlesztés területén. A közösség által vezérelt helyi fejlesztések (CLLD) valamennyi településtípus számára relevánsak. A falusias térségekben ezt a LEADER közösségek biztosítják, míg az ebből kimaradó települések számára a városi integrált fejlesztéseket biztosító helyi CLLD csoportok adják a megfelelő kereteket.

Az OFTK elveinek megfelelően Debrecen, mint a magyarországi külső városgyűrű legnagyobb tagja számára az innováció alapú gazdaságfejlesztés, a kereskedelmi és szolgáltatási potenciál minőségi fejlesztése, regionális és nemzetközi gazdasági kapcsolatokkal és hatással, valamint foglalkoztatási vonzással tovább erősítendő. Emellett országos szintű állami intézmények vidéki

központokba történő telepítése ugyancsak tovább erősíti a város funkcióit. A megyeszékhely nemzetgazdasági és közép-európai szinten is egyre jelentősebb, így fontos egy integrált szemléletű, koordinált várostérségi gazdaságfejlesztési stratégia kidolgozása a megyében Debrecen térségére. A helyi és térségi adottságokra építve, kiemelt ágazatok és témák mentén kormányzati, vállalati és kutatóhelyi kooperációban működő stratégiai gazdaságfejlesztési program segít a nemzeti decentralizált növekedés kialakításában. Elengedhetetlen, hogy gazdaságpolitikai eszközökkel kiemelten támogatott térségként a befektetési környezet javításra kerüljön. A gazdaság, az oktatás és a K+F összehangolásával a várostérség még intenzívebben bekapcsolható az európai együttműködésekbe. Nemzetközi szinten Debrecen imázsának erősítése, a sajátos arculat erősítése, a városi környezetminőség javítása, a településmarketing és branding tevékenységek ösztönzése egészítheti ezt ki. A kvalifikált munkaerő megtartásának érdekében fontos a minőségi munkahelyek biztosítása. Az integrált városfejlesztés ugyanakkor nem állhat meg a megyeszékhely határainál, fontos, hogy funkcionális alközpontok létesüljenek Debrecen térségében.

A városkörnyéki településegységek övezete a megye városaira, és legalább azok szomszédos településeire terjed ki. Az övezetbe tartozó települések Településfejlesztési Konceptiója és Integrált Településfejlesztési Stratégiája – a hatályos jogszabályban előírt fejezeteken túl – ki kell, hogy térjen legalább az érintett várossal szomszédos településekkel közös elemekre, tartalmaznia kell annak leírását, hogy a város milyen módon tervezi fejleszteni a vonzáskörzete számára nyújtott szolgáltatásokat, legalább a középfokú oktatási és egészségügyi létesítmények, a munkahelyek, és a rekreációs és szabadidőeltöltési lehetőségek, továbbá a várostérség belső közlekedési infrastruktúrája tekintetében. Az ilyen fejlesztéseket Hajdú Bihar Megye Önkormányzata a kompetenciájába tartozó források elosztásánál előnyben részesíti, különösen, ha azok hátrányos helyzetű kistelepülések ellátottságát javítják.

Az integrált városfejlesztés alapfeltételei

A várostérségek fenntartható fejlesztése a fejlődés alapfeltétele, amelynek eszköze az integrált városfejlesztés. A gazdasági növekedés és területi fejlődés céljaihoz, a helyi gazdaság újjászervezéséhez, a klímavédelemhez, a foglalkoztatottság növeléséhez, valamint az egészséges társadalom kialakításához a várostérségek hozzájárulása döntő jelentőségű. A várostérségek működésének feltétele a fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat, amelyhez a következő tényezők fejlesztése szükséges:

- A város és vonzáskörzetének együttműködése
- A város szétterülésének megakadályozását gátló lépések
- Az ökológiai funkciójú területek bővülése és hálózatba szervezése
- A városban található központi funkciók fizikai és digitális elérhetősége

A fenntartható városfejlesztés nélkülözhetetlen eleme a kompakt városszerkezet kialakítása, amelyhez a következő lépések szükségesek:

- Többközpontúság létrehozása a térszerkezetben – a közlekedési távolságok csökkentése
- Fenntartható mobilitás megteremtése településen belül és elővárosi viszonylatokban
- Környezetbarát hajtású alternatív közlekedési lehetőségek fejlesztése

- A városszerkezet tagolása beépítetlen, a természetes átszellőzést is biztosító területekkel, a zöldterületek minőségi bővítése és hálózatba szervezése
- A barnamezős területek hasznosítása
- Komplex örökségvédelmi intézkedések
- Egyenlő hozzáférés biztosítása a szolgáltatásokhoz és zöldterületekhez

A globális klímaváltozás mitigációs, valamint adaptációs céljainak megvalósíthatósága jelentős részben a nagyobb városok intézkedéseinek függvénye, így az energiafüggőség csökkentése és a klímavédelem várostérségi szintű kihívás. Az alternatív gazdaság, alkalmazkodóképesség és környezettudatosság megteremtésének fontos feltétele a helyi szabályozások és ösztönzők kialakítása a zöld és kék gazdaság, valamint a lokális erőforrásokra építés irányában. A város adaptációs és mitigációs lehetőségeit nagyban meghatározzák a klímabarát építészeti megoldások és közösségi közlekedés, a zöldfelületek elérhetősége, a közlekedési szükségletek és a területhasználat térbeli rendje.

A demográfiai zsugorodás általános városi probléma, melynek kezelésének fontos eszköze a családok és közösségek megerősítése. A korszerkezet eltolódása miatt kiegyensúlyozott társadalom- és családpolitika szükséges, valamint helyi munkaerőpiaci programok, illetve családbarát foglalkoztatás és távmunka-lehetőségek bővítése. Városfejlesztési eszközökkel kialakíthatók korban és családszerkezetben vegyes, multigenerációs lakóterületek (multi-generációs otthonok), közösségfejlesztő programok és térszínék biztosítása.

Az integrált városfejlesztés feladata a leromlott városrészek, hátrányos helyzetű rétegek hanyatlásának megakadályozása, így biztosítani kell a közbiztonságot erősítő elemek kialakítását, kulturális lehetőségek és proaktív oktatási lehetőségek fejlesztését, a fizikai környezet megújítását, esetenként anti-szegregációs lépések, szociális rehabilitáció megvalósítását például szociális bérlakásokkal, a lakhatás segítésére, vagy a szociális gazdaság fejlesztésével.

Mivel a várostérség az integráció terepe, így az együttes tervezés és fejlesztés megvalósításának fontos előfeltétele az együttműködés és területi alapú, többszintű kormányzás. Ezen keresztül erősödik a város-vidék partnerség és a településszerkezeti és térségi sajátosságokhoz igazodnak a fejlesztések, valamint integrált térségi és helyi fejlesztési programok valósulnak meg, amelyek ki kell, hogy terjedjenek a klímavédelemre is.

Az integráltság másik fontos feltétele a széleskörű tervezési és fejlesztési partnerség for-profit, non-profit és lakossági részvétellel. A helyi adottságokra és értékekre építő, fenntartható fejlesztések teszik sikeressé, a külső hatásokhoz alkalmazkodóképessé a közösségeket. Ennek részeként törekedni kell a helyi erőforrásokkal való takarékos gazdálkodásra, a mobilitási igények csökkentésére, a helyi termékek előállítására és értékesítésére, a helyi gazdaságfejlesztés eszközeinek alkalmazása, illetve a helyi jellegzetességeknek megfelelő képzés és szakképzés kialakítására.

A tematikus prioritások között felsorolt intézkedések közül számos elősegíti az integrált városfejlesztés kibontakozását:

1. Fenntartható környezet
 - 1.1. Komplex térségi vízviszatartó rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása

- 1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése
- 1.7. Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések
- 1.8. A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése

2. Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében
 - 2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása
 - 2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével
 - 2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése
 - 2.6. Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása
 - 2.7. Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése
 - 2.8. A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése
 - 2.9. Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása
 - 2.10. Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása
 - 2.12. Klímaadaptív, többfunkciós területhasználat, rugalmas növényhasználat és tág tűrésű fajták alkalmazása

3. A megye gazdaságának komplex fejlesztése
 - 3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása
 - 3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás
 - 3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása
 - 3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése
 - 3.7. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése
 - 3.8. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása
 - 3.10. Az ezüstgazdaság lehetőségeinek feltárása

4. Az elérhetőség további fejlesztése Hajdú-Bihar megyében
 - 4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása
 - 4.3. Határon átívelő közúti kapcsolatok fejlesztése
 - 4.4. IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása
 - 4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása
 - 4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása
 - 4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése
 - 4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása
 - 4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása
 - 4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal

5. Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom
 - 5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása
 - 5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése
 - 5.3. Online és kombinált képzési formák szerepének erősítése
 - 5.6. A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása
 - 5.7. Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése

6. Egészséges és gondoskodó társadalom
 - 6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése
 - 6.4. Népegészségügyi intézményrendszer fejlesztése és korszerűsítése
 - 6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése
 - 6.10. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése
 - 6.11. Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása
 - 6.12. Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése

7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén
 - 7.1. Dinamikus Civisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése
 - 7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, Közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása
 - 7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése
 - 7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén
 - 7.5. Kulturális főváros Európában
 - 7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései
 - 7.7. Integrált településfejlesztés

8. Élhető vidék, élhető települések
 - 8.1. Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése
 - 8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés
 - 8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése
 - 8.4. Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása
 - 8.5. Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése

5.5. A komplex programmal fejlesztendő járások helye és szerepe Hajdú-Bihar megye fejlesztéseiben

A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján lehatárolt fejlettségi jellemzők alapján Hajdú-Bihar megyéből négy járás, a Nyíradonyi-, a Derecskei-, Püspökladányi- és a Berettyóújfalui járás tartozik a komplex programmal fejlesztendő járások csoportjába.

Ezen járások fejlesztése a kohézióra való képesség megteremtésére, a készségek szintjének emelésére kell, hogy koncentráljon elsősorban, ezzel is elősegítve, hogy a környezetükben elkezdődött fejlődési folyamatokba képesek legyenek bekapcsolódni, s azok hatásainak felhasználásával fejlődni. Éppen ezért ezen járások fejlesztésének a feladata kettős alapon kell, hogy nyugodjon:

- egyrészt olyan feltételek és képességek, infrastrukturális elemek fejlesztése, amely – akár a megye – más területei esetében már kiépültek, a közösségfejlesztés eszközeinek erősítésével
- másrészt olyan kapcsolódási pontok és készségek fejlesztése, amelyekkel a megyeszékhelyen és annak környezetében meginduló versenyképes gazdasági ágazatokhoz és megoldásokhoz képesek csatlakozni az itt működő (gazdasági) szervezetek és lakosok.

Így a fejlesztések egyszerre kell, hogy koncentráljanak a versenyképes technológia elemeinek befogadására képes közeg kialakítására és az alapvető készségek fejlesztésére.

Különösen élesen mutatkozik ez meg Hajdú-Bihar megye esetében. A négy komplex programmal segített járás területe ugyanis két jól elkülöníthető csoportra oszlik. A megyeszékhellyel közvetlenül érintkező két térség a Derecskei- és a Nyíradonyi-járási települései már most is intenzív funkcionális kapcsolatban vannak Debrecennel. Ez a foglalkoztatási, ingázási és egyéb statisztikák alapján jól követhető. Ezzel szemben a Püspökladányi- és a Berettyóújfalui-járási településeinek kapcsolata – a földrajzi távolság és az elérhetőség miatt – lazább a megyeszékhellyel.

A Hajdú-Bihar megye Területfejlesztési Konceptiójában meghatározott területi célok is mutatják ezt a megoszlást. Ez alapján látható, hogy Derecskei-járási jelentős része már szorosabban kötődik a megyeszékhelyhez, ezért a jövőbeli fejlesztések során már azzal együtt érdemes a fejlesztéseket tervezni, ezért került településeinek nagy része a T1 területi cél alá. Ha nem is ilyen erősséggel, de ez mondható el a Konceptióban meghatározott T3 stratégiai területi cél további megosztási lehetősége esetében is. A Konceptióban bemutatott „Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség” névre hallgató területi cél területe két csoportra osztható az északi része (Ligetlaja-Érmellék térsége) szorosan kötődik Debrecenhez, ha nem is olyan erővel, mint a Derecskei-egység települései. Ugyanakkor ezen kötődések megerősítésével növelhető meg a fejlődési potenciál. Ezzel szemben a T3-as terület cél másik két területi egysége

(Bihar és Sárrét térsége) saját potenciáljára is kénytelen és képes támaszkodni a fejlesztések során.

A fentiekből az is kitűnik, hogy az elmaradott térségek felzárkóztatásának fontossága a megye egészének, s különösen Debrecennek is érdeke, mert ezen térségek kapcsolódási lehetőségeinek erősítése és pozíciójának javítása nélkül a megyeszékhelyen és környékén beindult folyamatok sem tudnak megfelelő fejlődést befutni.

Ennek megfelelően az egyes beavatkozások tervezésekor és a fejlesztések megvalósításakor különös figyelmet kell fordítani az elmaradott térségek felzárkóztatására, s a megye többi területén beindult folyamatokhoz való kapcsolódásra.

S nem utolsó sorban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tradicionálisan ismert tényt, hogy ezek a térségek jelentik a kapcsolódást a Partium irányába a határon átnyúló kapcsolatokon keresztül, amely megint csak az egész megye (és Debrecen), de akár nemzetstratégiai szempontból is fontossá teszi a felzárkóztatásukat.

Ennek megfelelően az egyes beavatkozások tervezésekor figyelemmel voltunk az elmaradott térségek igényeinek beépítésére, s az operatív programban kiemelten az alábbi beavatkozásokban jelölünk ki olyan intézkedéseket, amelyek ezen tértípusok sajátosságaihoz igazodnak és saját forrásrendszerrel rendelkeznek.

1.1. Komplex térségi vízviszatartó rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása

1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása

1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése

1.7 Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések

2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása

2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése

2.6. Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása

2.8. A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése

2.9. Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása

4.1. Települési és alsóbbrendű utak, kerékpárutak fejlesztése, alvővárosok elérhetőségének javítása

4.4. IKT alkalmazások erősítése

5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása

5.3. Online képzési formák szerepének erősítése

5.5. Oktatási intézmények infrastrukturális és digitális fejlesztése

5.6 A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása

5.7 Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése

6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése

6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztését, infrastrukturális és digitális megújítása

6.4. Népegészségügyi programok fejlesztése

6.5. Intézményi étkeztetés és egészséges táplálkozás egységének erősítése

6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása (az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális nappali ellátások) és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése

6.9. Idősügyi infrastruktúra fejlesztése

6.10. Egyéb szociális ellátások fejlesztése (gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása; szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás; családsegítéshez való hozzáférés biztosítása)

6.11. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése

8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés

8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése

8.4. Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása

Természetesen az ezeken kívüli beavatkozásokban tervezett intézkedésekben is meg kell, hogy jelenjenek a hátrányok térségei települései és szereplői, de a fent felsoroltak esetében a kiemelt saját kezelésük mindenképpen indokolt.

6. A végrehajtás és a finanszírozás intézményi és eljárásrendi rendszerének átfogó bemutatása

A stratégia finanszírozási célja az ágazati adottságok erősítésével egy nemzetközileg is versenyképes, specializált és hosszú távon is működőképes rendszer kialakítása, amely forrás-felhasználási hatékonyságában meghaladja a korábbi időszakok rendszereit, és ennek segítségével hozzájárul egy európai viszonylatban is versenyképes, fenntartható helyi gazdaság létrejöttéhez.

Mivel már hosszú évek óta a Magyarországon megtörtént fejlesztési beruházások több mint 60%-ban az Európai Unióhoz kötődő forrásokra támaszkodtak, ezért a 2021-2027-es időszakban is reálisan a szakpolitikai eszközök esetében az EU forrásokban lehet gondolkozni (SA). Az intézményrendszernek tehát az EU forrásokat elosztó intézményrendszerhez kell kapcsolódni, figyelembe véve azonban a Strukturális Alapokon kívüli forrásokat is, melyek forrása egyaránt lehet európai és magyar, állami vagy magán.

6.1. A jelenlegi irányítási struktúra bemutatása, tapasztalatok összegzése

A területi (és gazdasági) tervezés területén 2010 óta a megyei önkormányzatok kaptak feladatot Magyarországon. A megyei önkormányzatok ún. teljes tervezést végeznek, amely lefedi az élet minden területét (gazdasági, szociális, oktatási, stb).

Emellett különböző területeken ágazati, szakosodott tervezés is folyik, amelyet helyi szinten különböző szervezetek látnak el:

- Megyei kereskedelmi és iparkamarák: szakképzési stratégia
- Debreceni Egyetem: intézményfejlesztési terv (tudománypolitika)
- Városfejlesztési társaságok (EDC): ITS városfejlesztési stratégia

Fontos, hogy az ágazati stratégiák beépítésre kerüljenek a megyei stratégiai koncepciókba, ezáltal mind országos, mind EU szinten egységesen jelenjenek meg a városok/megyék stratégiai irányai.

A Strukturális Alapok forráselosztása során az Európai Bizottság szigorú követelményrendszert támaszt, amelyet egy intézményi akkreditáció során ellenőriznek le. A források elosztását intézményi akkreditáció útján kiválasztott szervezet bonyolítja le.

A fejlesztéspolitikai rendszer főbb elemeinek bemutatása keretében a Partnerségi Megállapodás kifejti az új időszakra releváns intézményrendszer főbb vonalait és a szükséges intézményi, eljárásrendi módosításokat, kapacitáserősítési elvárásokat. A 2014-ben kialakított intézményrendszer a nagy mértékben segíti a hatékonysági és abszorpciós szempontok teljesülését és melynek értékeit Magyarország a 2021-2027-es programozási időszakra is fenn

kívánja tartani, ugyanakkor a részletesebb intézményi viszonyok bemutatása a Partnerségi Megállapodás jelenlegi verziójában nem található meg.

Az irányító hatóságok és a közreműködő szervezetek (KSZ) feladata várhatóan alapvetően változatlan marad. A szektorális programok esetében KSZ nem kerül kijelölésre. A területi OP és a halgazdálkodási operatív program esetében valószínűleg továbbra is a Magyar Államkincstár kerül KSZ-ként bevonásra. A programok központi koordinációs funkcióit az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszter az irányítása alatt álló minisztérium útján látja el. A központi koordináció biztosítja az operatív programok egységes eljárásrendek mentén történő végrehajtását, a csalás és korrupció ellenes intézkedések tagállami szintű koordinációját, kommunikációs, értékelés és monitoring tevékenységet végez, továbbá képzéseket tart. Tovább folytatja munkáját a fejlesztéspolitikai kormány-döntések előkészítő szerve, a Fejlesztéspolitikai Koordinációs Bizottság is.

A 2021-2027-es időszakban jelentős intézményi, elsősorban informatikai kapacitás-fejlesztésre kerül sor. Az adminisztratív teher csökkentése érdekében olyan innovatív eszközök bevezetésére kerül sor, mint közvetlen adatkapcsolat kiépítése több, ellenőrzési tevékenységet, projekt kiválasztást segítő adatbázissal; így például az állami adóhatóság adatbázisával (az elszámolások alátámasztó dokumentumainak becsatolása érdekében), valamint banki adatkapcsolat létesítésével (a kifizetés bizonylatainak automatikus becsatolása érdekében).

A Partnerségi Megállapodás kiemelt jelentőségét a beavatkozások stratégiai alapú összefoglalása és a kohéziós forrásokon kívüli támogatásokkal való összhang megteremtése mellett az allokációs táblák adják. A 2021-2027-es kohéziós fejlesztések rendszerének bemutatása mellett egyedüli dokumentumként bemutatja az alapok, operatív programok összesített forrásallokációját, a technikai segítségnyújtás mértékét, a régiókatételek közötti átcsoportosítás pénzügyi adatait.

6.2. A 2021-2027 közötti programozási időszak végrehajtásra és finanszírozásra vonatkozó intézményi és eljárásrendje

Jelen dokumentum 5.2. fejezete jelzi a jelenleg hatályos, a megvalósításra és az intézményrendszerre vonatkozó jogszabályokat. Az alábbiakban az ezekből következő, jelenleg ismert intézményi keretek kerülnek bemutatásra.

A megye 2021-2027 közötti stratégiai és operatív programjainak megvalósításának legfontosabb eleme a nemzeti hálózathoz szorosan kötődő megyei intézményrendszer. Ennek szerepe egyrészt a programok sikeres és egymással szinergiában történő megvalósítási feltételeinek megteremtése, másrészt a döntések végrehajtása, mely a monitoringot és az értékelést is magában foglalja. A megyei önkormányzat szervezeti struktúráját egyrészt a kormányzati, másrészt az EU elvárásainak megfelelően kell kialakítani, ehhez kell igazítani a személyi és tárgyi feltételeket.

A megyei intézményrendszer vonatkozásában a területfejlesztési törvény meghatározza a fő kereteket. Ennek értelmében a megyei önkormányzat területfejlesztési és területrendezési feladatai a területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása keretében többek között az alábbiak:

- a megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területfejlesztési programok végrehajtásának nyomon követése és értékelése,
- monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában közreműködés,
- az operatív programok megyében jelentkező feladatainak megvalósításának figyelemmel kísérése, beleértve a megyehatáron átnyúló és más nemzetközi programok végrehajtását a megyei jogú városok önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,
- más megyei önkormányzatokkal és az államigazgatási szervekkel közösen, monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programok irányításában, részt vesz azok lebonyolításában, végrehajtásában,
- a megye gazdaságának és foglalkoztatásának fellendítése érdekében gazdaságfejlesztési, befektetés ösztönző tevékenység ellátása, aminek elősegítése érdekében külön szervezetet hozhat létre vagy megállapodás alapján más szervezettel működhet együtt.

A fentebb bemutatott jogszabályokkal összhangban a megyei programok végrehajtását segítő, részben menedzsment feladatokat a megye meglévő és új szervezeteivel lehet és kell ellátni. Ezek több területre vonatkozhatnak, úgymint turizmus, képzés, energetika, közlekedés, gazdaságfejlesztés, innováció, stb. Ennek keretei a későbbiekben kerülnek meghatározásra.

A megyei önkormányzat legfontosabb vidékfejlesztési feladatai az alábbiak:

- összehangolja a vidékfejlesztési stratégiákat és akciókat, valamint a helyi akciócsoportok tevékenységét a megyei, térségi, határ menti és határon átnyúló fejlesztési és területfejlesztési koncepciókkal és programokkal, valamint a megyét érintő területrendezési tervekkel,
- egyetértési jogkört gyakorol a vidékfejlesztési stratégiák, akciók jóváhagyását megelőzően,
- nyomon követi és értékeli a vidékfejlesztési akciók lebonyolítását és monitoring bizottsági feladatokat lát el a programok végrehajtásához kapcsolódóan, valamint
- ösztönzi a települési önkormányzatok összefogását vidékfejlesztési programok kidolgozására és megvalósítására

7. Monitoring és értékelési terv

7.1. Hajdú-Bihar megye monitoring és értékelési tervének szakmai és jogszabályi megalapozottsága

A monitoring egy olyan figyelemmel kísérő, értékelő tevékenység, amely a közpolitikai programok eredményes, szabályszerű és hatékony megvalósítása érdekében történik. A monitoring feladata, hogy ellenőrizze a programok megvalósításának folyamatát és hatékonyságát, valamint az elért hatást a kitűzött célokhoz viszonyítsa. Az értékelés célja, hogy információt szolgáltatson arról, hogy az egyes intézkedések miként járultak hozzá a célok megvalósításához. A monitoring és értékelő tevékenységek egymást kiegészítve szolgáltatnak információt az intézkedések hatásáról és hatékonyságáról.

Az indikátor olyan mutató, amely a komplex valóságról szóló információt (leggyakrabban a számszerűsítés eszközével) egyszerűsíti le. Az indikátor az elérni kívánt cél, mobilizált erőforrás, elért hatás, minőség vagy egy kontextus változó mérésére alkalmas.

Az indikátorok megválasztásánál figyelembe kell venni megbízhatóságot és az adatok elérhetőségét. Az elérendő célok szempontjából olyan mutatók használata a célravezető, amelyek idősorosan rendelkezésre állnak, statisztikailag validálhatók és megfelelnek a nemzetközi módszertani útmutatásoknak. A jó indikátornak egységes és elfogadott az értelmezése, indokolt a felhasználása az adott intézkedés szempontjából, amelynek monitorozására törekszünk. A monitoring akkor tud igazán jól felhasználható információt adni a programok sikerességéről, ha az indikátorok minél közvetlenebbül kapcsolódnak egyes intézkedésekhez.

A monitoring és értékelés gyakorlati megvalósítása az indikátorok változásának éves jelentések formájában kiadott értelmezésén alapul.

A monitoring és értékelési tevékenységhez szükséges indikátorokat a következő három főcsoportba lehet sorolni.

1. Kontextus indikátorok, amelyek az ország többi megyéjéhez, az országos vagy az EU-átlaghoz képesti értéket jelent. Feladata, hogy mérje és leírja az adott megye erősségeit és gyengeségeit, információval szolgáljon a társadalmi és a gazdasági jellemzőiről annak érdekében, hogy megértsük a többi megyéhez viszonyított állapotot. A kontextus indikátorok alkalmasak arra, hogy a megyei potenciálokat és kitörési pontokat azonosítani lehessen. Fontos különbség a kontextus, teljesítmény és eredmény indikátorok között, hogy az előbbi nem feltétlenül rendelhető stratégiai intézkedéshez.
2. Output vagy teljesítmény indikátorok, amelyek a stratégia érdekében megvalósuló tevékenységek szempontjából fontosak. Az output indikátorok tehát az elvégzett tevékenységek "termékeit" veszik figyelembe. Ezek azonban nem a program tényleges

céljai, hanem a stratégiában kitűzött célok megvalósításának eszközei. *Jelen fejezet feladata Hajdú-Bihar megye ezen output indikátorait határozza meg.*

3. **Eredmény (outcome) indikátorok**, a stratégiai intézkedéseinek azonnali közvetlen hatásaira vonatkoznak. Az egyes akcióknak a kívánt eredményhez képesti előrehaladását mérik.

A megyei stratégiai program kapcsán az eredményindikátorok az egyes prioritásokhoz rendelt beavatkozáshoz lettek megállapítva, így ezek a 3. fejezetben találhatóak.

A stratégia alkotás kapcsán az a célunk, hogy egy hatékonyan végrehajtható stratégiát hozzunk létre. Ennek érdekében célunk, hogy a hatékonyságot, eredményességet nemcsak output indikátorokkal mérjük, hanem eredmény-indikátorokkal is. Mivel a fejlesztések nagy része várhatóan SA forrásokból valósul meg, célszerű az új operatív programok indikátor rendszerét a nemzeti, illetve megyei indikátorokkal összehangolni.

A KSH-val együttműködve legalább háromévente mérni és publikálni kell az indikátorokat területi szinten is (megyei és járási bontásban, esetleg megyei jogú városok vonatkozásában is), hogy az előrehaladás mérhető legyen, illetve megfelelő időben lehetőség legyen a stratégia változtatásával kapcsolatos döntések meghozatalának megalapozására (pl. félidős értékelés megalapozása).

Hajdú-Bihar megye fejlesztési stratégiája hozzá kíván járulni az Európai Unió és a nemzeti stratégiák céljaihoz és ezzel kapcsolatban indikátoraihoz is. Helyi, megyei szinten szeretnénk tisztában lenni a nemzetközi szintű előrehaladásunkkal az évek folyamán. Szeretnénk, ha ezek az adatok (indikátorok) folyamatosan mind a lakosság, mind a gazdasági szereplők számára elérhetőek lennének, ezáltal segítve az intézményrendszer társadalmi kontrollját is. Ehhez a nemzeti és a helyi szereplők szoros együttműködése szükséges (hasonlóan a stratégia-alkotás időszakához). Ideális esetben a megyei kormányhivatalok/önkormányzatok és a minisztériumok megfelelő szakemberei évente egyszer egyeztetnek a stratégiák végrehajtásának előrehaladásáról.

7.2. Hajdú-Bihar megye monitoring és értékelési rendszere, indikátorai

Annak érdekében, hogy a Hajdú-Bihar megyét érintő monitoring és értékelési feladatok elvégzése maradéktalanul megtörténhessen és a megye el tudja készíteni a fenti dokumentumokat a nemzeti monitoring rendszer részeként, a korábbi fejlesztéseket folytatni kell a Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat Hivatalában:

- Megyei monitoring munkabizottság felállítása az értékelési folyamat szakmai támogatására
- Monitoring és értékelési céllal technikai (pl. IT) és humán kapacitás bővítés a Hajdú-Bihar megyei Önkormányzat Hivatalában .

Jelen stratégiai programban javasolt indikátorok esetében a fejezet teljes kidolgozásakor abszolút számértéket használunk majd. Ezen monitoring és indikátor rendszer nem foglal magában fajlagos mutatókat és kontextus indikátorokat, csak output és eredmény indikátorokat. Mindamellet megjegyezzük, hogy előbbiek a programok eredményességének elemzésekor további értékelési szempontokat jelenthetnek.

Ennek megfelelően Hajdú-Bihar megyében az indikátorok két szinten kerülnek majd meghatározásra:

- Egyrészt az egyes prioritásokhoz rendelt beavatkozások tartalmazznak indikátorokat (ezek a vonatkozó prioritásoknál vannak meghatározva).
- Másrészt a megyei stratégiai programban meghatározott egyes célokhoz vannak rendelve. Ez utóbbiak kerülnek majd bemutatásra jelen fejezetben.

7.2.1. Hajdú-Bihar megye célrendszeréhez illeszkedő programindikátorai

Hajdú-Bihar megye célokhoz rendelt indikátor mérési módszertanát az alábbi táblázat foglalja össze. Ezen indikátorok között csak olyan adatok szerepelnek majd, amelyeket a KSH jelenleg is mér megyei szinten.

S1. Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve				
Indikátor	Induló érték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
GDP/fő érték	100	130	KSH	kétévente
Magas hozzáadott értékű ágazatok aránya a megye GDP-jében	100	115	KSH	kétévente

S2. Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében				
Indikátor	Induló érték (2021) %	Célérték (2027) %	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
Népesség gazdasági aktivitása	100	107	KSH	kétévente
Foglalkoztatottak létszáma	100	115	KSH	kétévente

S3. Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében				
Indikátor	Induló érték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
ÜHG kibocsátás csökkentés (t)	1882 ezer t	1846 ezer t	KSH	Egyszeri

S4. Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások				
Indikátor	Induló érték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
Felújított és újonnan megépített útszakaszok hossza (km)	0	300	KSH/IH	Egyszeri
Internetet előfizetések (db)	160 ezer	320 ezer	KSH	Egyszeri

S5. Élhető és éltető települések				
Indikátor	Induló érték (2021)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
Fejlesztések által érintett településeken az ingatlanérték változása	100	115	saját adatgyűjtés	kétévente
Létrehozott vagy helyreállított terek nagysága	100	120	KSH saját adatgyűjtés	kétévente

T1: Debrecen és szoros településegüttese				
Indikátor	Induló érték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
Településcsoport részesedése a megye értéktermeléséből	100%	110%	KSH	kétévente
A területen élők jövedelmi szintje az országos átlaghoz viszonyítva	100%	115%	KSH	kétévente

T2: Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság				
Indikátor	Induló érték (2020)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
Beköltözők száma (fő)	100 %	110%	KSH	kétévente
Vállalkozások számának a növekedése (%)	0	15	KSH	Egyszeri

T3: A határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség				
Indikátor	Induló érték (2021)	Célérték (2027)	Az adat forrása	A mérés gyakorisága
Fejlesztések által érintett településeken az ingatlanérték változása	100	115	KSH ingatlanadattár	kétévente
A települési elérhetőség változása (idő)	100	100	KSH	kétévente
Működő vállalkozások száma az érintett településeken	100	110	KSH	kétévente

A program értékelése során javasolt értékelési időpontok a „mid-term” időközi értékelés és az „ex-post” utólagos értékelés. Az utólagos értékelésre a program végrehajtását követően kell, hogy sor kerüljön, míg az időközi értékelésekre vonatkozóan a 7 éves időszakban minimum 2 értékelésre kell, hogy sor kerüljön. Ezek nagyjából 2 éves időszakokat kell, hogy felöleljenek, azaz az 1. időközi értékelés ideje 2023, míg a második értékelés ideje 2025. Ezt követően 2028-ban egy ex-post értékelés elvégzése javasolt.

7.2.2. A megye indikátorai az EU regionális politika stratégiához és annak hazai alkalmazásához illeszkedve

A Partnerségi Megállapodás mutatja be Magyarország fő kihívásait és kitűzi fejlesztési prioritásait. Rögzíti, hogy a Magyarországra érkező 2021-2027-es uniós fejlesztési források hogyan fogják támogatni Magyarország és az Európai Unió stratégiai céljait és meghatározza az EU-s források eredményes és hatékony felhasználásának feltételeit. A dokumentum magában foglal egy 2030-ig szóló jövőképet és ehhez illeszkedve 6 stratégiai célt, melyek az alábbiak.

- **Gyarapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes népesség**

A cél a korai halálozás szignifikáns csökkentése Európa-szerte, mellyel cél a természetes fogyás visszaszorítása, továbbá az egészségében eltöltött évek növelése. A munkaerőpiac versenyképességének növelése kapcsán célkitűzés, hogy legalább 10 munkaképes korú személyből 8 dolgozzon.

A foglalkoztatás ilyen módon való fejlesztése hozzájárul a jobb életminőséghez is, mely egészségügyi és termelékenységi javulással is jár. A célkitűzés hozzájárul a lakosság képzettségi szintjének emeléséhez, a minőségi oktatáshoz való hozzáféréshez. A célok teljesülése egyértelműen hozzájárul a középosztály kiszélesedéséhez, melynek hatására egyértelműen növekszik a hátránnyal küzdő településeken élő lakosság helyzete.

- **Csúcstechnológiájú, innovatív, magas hozzáadott értéket előállító Magyarország, a magyar termelési kultúra XXI. századi újjászületése**

Magyarország és az Európai Unió célja, hogy érdemben növekedjen a környezetbarát technológiákkal előállított javak aránya. A célkitűzés továbbá hozzájárul a kvv szektorban az egy főre jutó hozzáadott érték, így várhatóan az általuk megtermelt érték a GDP-ben kifejezve meghaladja a nagyvállalatokat. Ennek hatására hazánk a mérsékelt innovátorok sorából várhatóan a jelentős innovátorok közé emelkedik.

- **Energiafüggetlen Magyarország, tiszta és biztonságos környezet**

A 2021-2027 közötti fejlesztési időszak támogatásainak hatására csökken Magyarország energiafüggősége, aminek érdekében energiatermelésünk legalább 21%-a megújuló energiaforrásból származik majd 2030-ra. Cél a klímaváltozással, szélsőséges időjárás által okozott hatásokkal szembeni ellenálló képesség fokozása. A tiszta és biztonságos környezet kapcsán országos szinten megfigyelhető lesz, hogy csökkennek a levegőt és vizeinket szennyező kibocsátások mértéke.

- **Gyors és kényelmes közlekedés, elérhetőség javítása az országban és a Kárpát-medencében**

A Partnerségi Megállapodás értelmében gyorsforgalmi utak kötik össze Budapestet és a megyei jogú városokat. Közlekedésföldrajzi szempontból további célkitűzés, hogy korszerűsödnek az elővárosi és távolsági vasutak, valamint javulnak a közösségi közlekedési szolgáltatások. Ezen

felül országos szinten prognosztizálható a zöld közlekedés erősítése a közösségi közlekedésben és a további kerékpárút fejlesztések.

- **Vonzó vidéki életmód**

A regionális különbségek mérséklése a 2021-2027-es időszakban kiemelt szerepkörrel bír majd, célkitűzés a vonzó vidéki életmód megteremtése. A területileg differenciált oktatási-tudományos, innovációs és gazdaságösztönző fejlesztések eredményeként nem lesz magyar régió a 20 legszegényebb európai régió között. Ehhez elsődlegesen élhetővé és jól elérhetővé szükséges tenni a vidéki településeket

- **Kárpát-medencei régió nemzetközi versenyképességének növelése**

Nemzeti célkitűzés, hogy Magyarország gazdasági versenyképesség növekedése ne „sziget szerűen”, hanem a térségben konstruktív módon kiterjedve jelenjen meg. Ennek érdekében célkitűzés a fejlesztések tervezése és megvalósítása során biztosítani, hogy Kárpát-medence egészére kiterjedjenek a versenyképességi növekedés

A Partnerségi Megállapodás ezen céljai összhangban állnak a Hajdú-Bihar megyei területfejlesztési, a hazai fejlesztéspolitika stratégiai céljaival és maradéktalanul megfeleltethetőek az unió szakpolitikai célkitűzéseinek. A fenti célrendszer alapján kerültek meghatározásra a megyei fejlesztési indikátorok, melyek így relevánsan kapcsolódnak az egyes 2021-2027 közötti országos operatív programokhoz.